

༢༠༡༩

འདོན་ཐབས་བཞི་བ།

བོད་ཀྱི་སློབ་བྱས་ཉམས་ཞིབ་དྲུས་དེབ།

TIBET POLICY JOURNAL

བོད་རྒྱལ་རྒྱལ་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེལ་བ་འདི་

བོད་སྐད་ཡིག་གི་བཀའ་ངོན་ཡིན།

དེ་ཆབ་སྲིད་མིན་ཡང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚ་བར་གྱུར་ཡོད།

བོད་ཀྱི་སློབ་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་།

བོད་ཀྱི་མིང་བྱས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

ཚུམ་སྒྲིག་པ། ཆེ་བསོད།

ཚུམ་སྒྲིག་ལས་རོགས། བསྟན་འཛིན་པ་རྒྱ།

དུས་འགོད་པ། ཆེ་བསོད།

སྤྱི་འདོན་ཐེངས། ༤ ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤

བདག་དབང་། བོད་ཀྱི་མིང་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་།

འགྲེམས་སྤེལ་བྱེད་མཁན། བོད་ཀྱི་མིང་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་།

འབྲེལ་གཏུགས། tpj-editor@tibet.net

སྤྱི་ལོ་པར་སྐྱབ་ཁང་། རྒྱ་མ་ཕུ་ལྷ།

ཡོན་ཏྲུང་བ། ཡོན་ཏྲུང་བོད་ཁང་ཐེབས་ཆ།

བོད་ཀྱི་མིང་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གིས་ལོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ་གཉིས་ཤིང་བོད་ཡིན་ཀླད་

ཡིག་རྩལ་ཐོག་འདོན་སྤེལ་དང་། སྤྱི་འདོན་ཐེངས་ ༤ ལ། བོད་ཡིག་འདོན་ཐེངས་ ༡ ལ།

དུས་དེབ་འདི་འདྲི་ནང་བཞག་པའི་ཉམས་ཞིབ་པའི་ཚུམ་ཡིག་ཁག་
གི་ནང་དོན་རྣམས་ཐོད་མིའི་སྒྲིག་འཇུགས་ཀྱི་མིང་བྱས་སྐུ་
དགོངས་པ་ཡིན་པའི་རེས་པ་མེད།

དཀར་ཆག

སྒྲིང་གཞི།

༡༽	བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྒྲིང་བ། ན་ག་མངམ་རྒྱལ་བཟླ་ན་དང།	1
༡༽	བོད་ཆིག་སྒྲིལ་སྒྲོམ་པའི་སྒྲེ་རགས། ཆ་བཟང།	17
༡༽	བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་ཆག་གཏོང་བའི་རྒྱ་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས། བཟླ་ན་འཛིན་ཚུལ་ཁྲིམས།	27
༡༽	བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲིད་བྱུས་དང་ལག་བསྟར། བཟླ་ན་འཛིན་བརྒྱ།	39
༥༽	གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་སྐྱུང་སྐྱོབ་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་ མི་རིགས་གསོན་ཐབས་ཞེས་བྱ་བ། ལྷ་རྩུ་ལྷག་པ་ཆེ་རིང་།	50
༦༽	བརྟ་འཕྲིན་དང་འབྲེལ་བའི་བོད་སྐད་ཡིག་གི་འཕེལ་རིམ། དགེ་བཤེས་རྒྱ་བཟང་རྒྱ་ན་ལམ།	71

སྒྲུང་གཞི།

༢༡། བོད་རྒྱལ་ཡིག་ནི་བོད་མི་རིགས་འདི་བཞིན་གཅིག་ཏུ་སྡོམ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྒྲུགས་བམ་གྱི་སྒྲུགས་ཐག་ལྟ་བུའམ། ཡང་ན་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་བོད་མི་ཕྱིར་རྟོག་བརྒྱ་ཕྱག་ཕྱིར་རྒྱུད་གཅིག་གིས་སྒྲེལ་བ་ལྟར་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་སྒྲེལ་མཁན་གྱི་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་མཆོན་པའི་སྟོག་ཤིང་ལྟ་བུར་གྱུར་ཡོད། གལ་ཏེ་ཕྱིར་རྒྱུད་དེ་ཆད་སོང་ན། ཕྱིར་རྟོག་དེ་དག་ཁ་འཐོར་དུ་འགོ་ངེས་པ་ལྟར། བོད་རྒྱལ་ཡིག་བེད་སྤྱོད་མི་བྱེད་པར་དེ་ཕྱར་ལྟག་ཆོ། ད་གཤེད་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་བོད་མི་ནམས་དུམ་བུར་ཁ་འཐོར་བ་དང་དུས་མཚུངས། མཐར་མན་རུའི་མི་རིགས་བཞིན་“མན་རུ”ཞེས་པའི་ཐ་སྟད་ཅམ་ལས་རང་ཉིད་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་ནམ་པ་སོགས་གང་ཡང་ངོས་བཟུང་མི་ཐུབ་པ་ལྟ་བུ་མི་ཡོང་བའི་ཆེད། སྤྱང་སྟོབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཡག་ཤོས་གཅིག་པུ་དེ་ནི་སྤྱི་ཆོགས་དང་འཆོ་བའི་ཁྲོད་དུ་མི་རིགས་རང་གི་རྒྱལ་ཡིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད།

དཔེར་ན། འཛམ་བུ་གླིང་གི་མི་རིགས་ཆང་མས་སོ་སོའི་རྒྱལ་ཡིག་གོང་འཕེལ་དང་སྤྱང་སྟོབ་ཆེད་འབད་ཚོལ་ཡོད་དགུ་ཙམ་སྤྱག་བྱེད་ཅིང་། རྒྱལ་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་ཀྱི་དོན་དུ་འཐབ་ཚེད་གནང་ནས་རང་སྟོག་ཤོར་བའི་མི་སྤྱིའི་གཟི་བརྒྱུད་ཉིན་མོ་^[1]

[1] མཆན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལྷ་ ༡ ཆོས་ ༡༡ ཉིན་བླ་ལ་དེ་ཤིང་རྒྱལ་ས་རྒྱ་ཀླའི་གོང་ཁྱེད་དུ་ཕྱར་རྒྱུའི་རྒྱལ་ཡིག་བཞིན་བླ་ལ་གྱི་རྒྱལ་ཡིག་ལ་གཞུང་གིས་ངོས་འཛིན་ཐོབ་ཐབས་ཀྱི་ལས་འགུལ་ནང་སྟོབ་ཕྱག་བཞི་བསད་པའི་གོད་ཆགས་ལ་བཞེན་ནས་ཉིན་མོ་དེ་འཛམ་གླིང་ཁྲོན་ཡོངས་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་རྒྱལ་ཉིན་མོར་སྤྱང་བཅི་ཞུ་སྟོལ་བྱུང་།

དེར་“ཀྱལ་སྤྱིའི་ཡ་སྐད་ཉིན་མོ་”ཞེས་བྲན་གསེ་ཞུ་གི་ཡོད་པ་ལྟར། བོད་ཀྱི་སྤྱི་དབུས་
ཉམས་ཞིབ་ཁང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༡༥ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༡ ཉིན་མོ་དེར་“བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
སྤྱི་བ”ཞེས་པའི་བཀོ་སྤྱི་ཚུགས་ནས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་ནུས་པ་མཆོན་
པའི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་གལ་གནད་ཐད་སྤྱི་བ་གནད་བ་རེད།

གང་ཡིན་ཞེ་ན། སྐད་ཡིག་ནི་མིའི་རིགས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་གྱི་གཞི་མ་དང་།
མི་རིགས་དར་རྒྱས་ཀྱི་ཆ་བར་ཐུག་ཡོད། བོད་གངས་ཅན་ལྗོངས་ལ་དབྱངས་གསལ་
སོ་བཞི་ལས་གྲུབ་པའི་སྐད་ཡིག་གཅིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་བོད་མི་རིགས་ནུས་པ་མཆོན་
ན་མཐུན་སྒྲིལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ཆེ་ཤོས་སུ་གྱུར་ཡོད། དེས་ན། ཐོག་མ་ནས་པ་མཆོས་རང་
ཉིད་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་བོད་པ་ནལ་མ་ཞིག་ཏུ་འཆོ་སྤྱོད་རྒྱས་པ་སྦྱོས་མ་ཐག་ནས་བོད་
སྐད་བཤད་ན་ནར་སོན་སྐབས་སྐད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་སེལ་ནས་རང་སྐད་དེ་སྐད་ཡིག་
གཉིས་པའི་ཚུལ་དུ་མི་འགྱུར་བ་དང་། མི་རབས་སྡེ་མས་མི་རབས་ཕྱི་མར་བོད་སྐད་
ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ཚུལ་བཞིན་བརྒྱུད་སྤྱོད་སྤྱོད་པའི་ནུས་པ་ཡོང་ངེས་རེད།

དེ་ལྟར་མ་བྱུང་ན་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་དམར་གཞུང་གི་དབང་འཛིན་འོག་ ༡༩༥༥
ནས་ ༡༩༥༦ བར་བོད་སྐད་ཡིག་བཅད་སྤྱོད་ཐད་ཆོད་འཛིན་དང་། གནའ་བོའི་བོད་ཡིག་
གི་གཞུང་ལུགས་འབྲེལ་སྤྱོད་དང་ལྷག་བཅས་བཅད་སྤྱོད་སྐབས་ལ་ཡང་“གི”དང་“ཉི”མ་
གཏོགས་“ཀྱི”དང་“གྱི” “སྒྲེ”སྐབས་ཤིག་རིང་བཅད་སྤྱོད་མི་ཆོག་པ་བཞེས་པ་རེད། དེ་
ནི་ ༡༩༥༧ ལོར་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་གིས་བོད་སྐྱུར་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས་པའི་མའོ་
ཅི་ཏུང་གི་གསུང་ཚཱ་གཅིས་བསྟུས་ཟེར་བ་སོགས་དཔང་པོར་གནས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་
བརྒྱུད་ཅུའི་མགོ་སྤྱོད་ནས་རྒྱ་ནག་གྲོན་ཡོངས་སུ་ཁྲིམས་ལུགས་འདྲ་མིན་གསར་དུ་
བྱུང་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་
སྤྱི་དབུས་གཏན་འབེབས་བྱུང་ཡང་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་དོན་འབྱོལ་མ་བྱུང་བར་
བཞེན་བོད་སྐད་ཡིག་སོགས་ཡོད་ཆད་སྤང་མེད་དོན་ལྟར་ཞིང་གངས་ཏུང་མི་

རིགས་ནམས་ཀྱི་ཉན་མི་རིགས་དང་གཅིག་མཚུངས་བཞོ་ཐབས་སུ་མི་རིགས་གཅིག་
 གུར་དང་སྐད་ཡིག་གཅིག་གུར་གྱི་སྲིད་རྒྱུ་ལག་བསྟར་བྱས་པ་དང་རྒྱུ་མཚུངས་
 བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་ཆག་གཏོང་རྒྱ་འགོ་འཇུགས་ཟིན་ཡོད།

མའོ་ཙེ་རྩལ་གིས་དེ་སྤྱི་ “ཡིག་རིགས་གཅིག་ལ་རྒྱལ་བརྟེན་དགོས་པའི་འདོད་
 རྒྱུ་ལ་དེ་ནི་མི་རིགས་གནད་དོན་ཐད་ནས་བཤད་ན། མི་རིགས་ཆེན་པོའི་རིང་ལུགས་
 ཀྱི་བསམ་སྒྲུབ་ཁོ་ན་ཡིན་པས་ང་ཚོ་གུངས་རྩལ་མི་རིགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་ཆོན་རིག་
 རིག་གནས་བཅས་གོང་དུ་སྤེལ་བར་གཞོད་པའི་བཞུགས་ཆེན་པོ་ཞིག་རེད།”^[1] ཅས་
 བཤད་ཡོད་ན་ཡང་། དོན་དངོས་ཐོག་བོད་ནང་གི་དགོན་པ་ ༤༠༠༠ གཏོར་བཞིག་བཏང་
 བ་རེད། དེ་ནི་དཔེ་མཛོད་ ༤༠༠༠ གཏོར་བཞིག་བཏང་བ་དང་ཅིས་མི་མཚུངས། དགོན་
 པ་ནི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་དང་། ཡིག་རྩིང་། ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གས་སོགས་གཉེར་སྤྱང་
 བྱེད་སའི་དཔེ་མཛོད་ཅིག་རེད། ཡིན་ནའང་“ལོ་ ༡༩༠༠ ཉར་ཆགས་བྱས་པའི་སྐད་
 ཡིག་དེ་དམར་ཤོག་གཞུང་གི་འོག་ལོ་ཉི་ཤུའི་ནང་ཅ་མེད་དུ་བྱིན་ཡོད།”^[2]

“སྐད་ཡིག་གང་ཞིག་མི་རྩལ་རྩལ་ལས་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མཁན་མེད་པ་ཡིན་
 ན་ཡང་། སྐད་ཡིག་དེའི་ནང་ལ་འདིག་རྟེན་གྱི་མི་ཡོངས་རྫོགས་ལ་དགོས་མཁོ་ཡོད་
 པའི་རིག་པའི་ནམ་གཞག་རྩལ་རྩལ་ཅིག་ལས་མེད་པ་ཡིན་ན་ཡང་ངེས་པར་དུ་སྤྱང་
 རྒྱུ་བྱེད་དགོས་པའི་གནས་སྤངས་ཤིག་ཆགས་ཀྱི་ཡོད།”^[3] དཔེར་ན། བོད་གངས་
 ཅན་པའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་། རྒྱལ་ཞེན་སོགས་ཀྱི་སྒྲ་སོག་
 ཡིན་པའི་བོད་སྐད་ཡིག་དེ་བེད་སྤྱོད་དང་སྤྱང་རྒྱུ་བྱེད་དགོས་པ་དེ་ཡང་སྐད་ཡིག་གི་གལ་
 གནད་ངོས་ནས་བརྗོད་ན། སངས་རྒྱུས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་། དེ་ལས་བྱུང་བའི་ལེགས་བྱང་
 དང་། ལས་དབང་སོགས་དང་འབྲེལ་ཞིང་། སྐད་ཡིག་ཉམས་རྒྱུ་འགོ་བའི་རྒྱ་རྒྱུ་

[1] མའོ་ཙེ་རྩལ་བཤད། <http://monlamit.org/en/node/11>

[2] པཌ་ཆེན་སྐུ་ཕྱིང་བརྒྱ་པས་གསུངས།

[3] ཟམ་གདོང་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ནས། <http://www.khabdha.org/?p=45690>

ཐད་ཉན་ཙམ་དང་བཤད་ཙམ་སྟོག་ཙམ་འབྲི་ཙམ་གྱི་ནུས་པ་ཞན་པའི་སྟོན་གནད་
དེ་དག་སྐར་གསོ་དང་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཐབས་སུ་བོད་མི་ཞིག་ཡིན་ཕྱིན་
བོད་སྐད་ཡིག་བཅུ་སྟོད་བྱས་ཏེ་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ངོ་བོར་འཆོ་ཐུབ་པའི་འགན་
ཁུར་སྒྲངས་དགོས་པ་མ་ཟད། འཛིན་སྟོང་དང་དགེ་ཀན་པ་མ་སོགས་ཀྱི་ངོས་ནས་དོ་
ནན་ཆེན་པོས་སྤྱ་གྲུའི་སྟོབ་གསོའི་ཐད་སྤྱུལ་འདེད་གཏོང་རྒྱ་དེ་རེད།

ལྷག་པར་དུ་དེང་སྐབས་བརྗེ་འཕྲིན་འཕུལ་ལས་ཡར་རྒྱས་འགོ་བ་དང་མཉམ་
དུ་བོད་སྐད་ཡིག་གི་འཕེལ་རིམ་དང་། དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ཉེན་ཁར་གཞིགས་ནས་
བརྗེ་འཕྲིན་གྱི་ཁོར་ཡུག་འཆམ་པོ་ཞིག་སྤྱན་མ་ཐུབ་ན་འཛམ་གླིང་གོ་ལ་གཅིག་གྱུར་
གྱི་གནས་སྒྲངས་ཤུགས་ཆེ་རུ་འགོ་བ་དང་དུས་མཚུངས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་དང་།
ལྷག་པར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་གོམས་གཤིས་བཅས་པ་གོ་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་
ཁྲོད་དུ་ཐིམ་ནས་འཆོ་གནས་དཀའ་བར་གྱུར་དང་འགྱུར་བཞིན་ཡོད་པས་བོད་མི་
ཆང་མས་འགན་ཁུར་སྒྲངས་དགོས་པ་ནི་དུས་ལ་བབ་པ་བཅས་སོ། །

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྒྲིབ་བ།

ན་ག་སངས་རྒྱལ་བ་ལྷན་དང་།^[1]

༄༅། །རྩྭ་གཙོད་པ་ལས་དགག་པ་བྱེད་པ་ལ་དགའ་བ་ཏུ་ཅག་གི་གཤིས་ལྷགས་ཡིན།
གང་ལ་ཡང་སྒྲིབ་པོ་མེད་ཟེར་བའི་ངེས་འབྱུང་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ཁ་ལ་མ་ཉན་པར་རིག་
པ་འཆོལ་བའི་ལམ་དུ་འཇུག་པར་གྱིས་ཤིག་^[1]

རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་སྐད་ཉིན་མོར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྒྲིབ་བའི་བཀོ་སྒྲིབ་ཆོགས་འདྲར་ཕེབས་
པའི་ཆེ་དགུ་མཆོག་དམན་ཀུན་ལ་མཇུག་བཅེའི་འཆོམས་འདྲི་དང་དགའ་བསུའི་བཟླ་
ཤིས་བདེ་ལེགས་ལྷ། དེར་གི་དུས་འདིར་“ཉིན་མོ”ཞེས་སྤྱད་བཅེ་ལྷ་དགོས་པའི་ཉི་མ་
ཇི་སྟེད་ཅིག་ཡོད་པ་ལས་འགའ་ཞིག་ནི་དགའ་དགོས་པའི་ཉིན་མོ་ཡིན་ཞིང་། དཔེར་
ན་བདག་ཅག་ཡོངས་ཀྱི་ཡ་སྐྱབས་མགོན་ཡལོང་ས་ཡ་རྒྱལ་བ་ཡིད་བཞིན་ལོར་བུའི་
འཁྲུངས་སྐར་འཁྲུངས་ལྷ་དབྱར་གསོལ་ལྷ་བུ་དང་། དེ་ལས་ཕྱོག་སྟེ་ཉིན་མོ་འགའ་
ཞིག་ནི་ཉམས་པ་སྐར་གསོ་དང་རྟག་ཏུ་བྱུང་བའི་ཆེད་དུ་འདྲེས་ཡིན། དཔེར་ན་གསུམ་
བཅུའི་དུས་བྱུང་ལྷ་བུའོ། །

[1] བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་སྡེ་ཚན་གྱི་འགན་འཛིན།

✉ tpj-editor@tibet.net

[1] གཏམ་རྒྱུད་གསེར་གྱི་ཐང་མ་.....།

དེ་རིང་གི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེན་མོ་འདི་ཡང་དགའ་དགོས་པའི་ཉེན་མོ་ཞིག་མིན་ལ། དེ་ལས་ལྷོག་སྟེ་ཉམས་པ་སྤར་གསོ་དང་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་བྱས་པའི་ཆེད་ཀྱི་ཉེན་མོ་ཞིག་ཡིན་པ་རེད། དེ་ལྟར་ཡིན་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི་འཛམ་གླིང་འདི་མི་འདོད་བཞིན་དུ་གོ་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་གནས་སྤངས་ཤུགས་ཆེ་བ་ཆེ་བའི་སྐབས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་དང་། དེ་ཡི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་དང་བཅས་པ་འཛོ་བར་དགའ་བའི་གནས་སུ་གྱུར་དང་འགྱུར་བཞིན་པ་རེད། དེ་ལྟར་གྱུར་ཡང་འཛམ་གླིང་པ་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་ལ་གྱོང་གུན་མི་ཕྱོག་ན་གནད་འགག་དེ་ཅམ་མེད་ཀྱང་། གཤམ་ཏེ་དེ་ལས་ལྷོག་སྟེ་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་གྱོང་གུན་ཞིག་ཕྱོག་ན་དེ་ཉིད་སྤང་སྦྱོབ་མི་བྱེད་ཀ་མེད་ཡིན། རྣམ་དཔྱད་ཅན་གྱི་ཆེན་པོ་བ་རྣམས་ཀྱིས་སྤུགས་རྒྱུ་རིང་པོའི་འཆར་སྤང་མཐུག་པོའི་རྗེས་སུ་འབྲངས་ནས་སྐད་ཡིག་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་མི་རིགས་གངས་ཉུང་ཡིན་པ་རྣམས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་སྤང་སྦྱོབ་དགོས་པ་སྟོན་ཕྱིར་ཉེན་མོ་འདི་ཉིད་སྤང་བཅེ་ཞུ་གི་ཡོད་པ་གོར་མ་ཆག།

ངས་བྲན་སོས་པ་ཞིག་ལ། སྟོན་མ་ཨ་མཆོག་རིན་པོ་ཆེས་སྟེ་བྲིད་དེ་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་ཆེན་རིག་ཟབ་སྤྱོད་ཞིག་གི་སྐབས་འདི་ལྷ་མི་རིགས་སུ་གཏོགས་པའི་ཕྱག་བདག་སྟོན་སྟེ་ས་གར་ཞེས་པའི་སྤྱིན་བདག་དེས། བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ནི་དུག་གི་ནགས་སུ་ཡོད་པའི་སྤྲན་གྱི་ཤིང་སྟོང་གཅིག་མ་གཏོགས་མེད་པ་ལྟ་བུ་དེ་རེད། དེས་ན་སྤྲན་གྱི་ཤིང་སྟོང་གཅིག་སུ་དེ་བདག་པོ་རྒྱག་རྒྱུ་ང་ཆོ་ཆང་མའི་ལས་འགན་ཡིན་པ་རེད། དེར་བརྟེན་ང་ཆོས་ཀྱང་བྲིད་ཆོར་རིག་གཞུང་འདི་ཉིད་འཛམ་གླིང་པ་འདི་ཡི་ཆེད་བདག་པོ་རྒྱག་ཕྱིར་རོགས་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་གསལ་བར་བཀའ་གནང་སོང་། བྱས་ཅང་ང་ཆོའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་འདི་ཉིད་ང་ཆོར་པན་ཐོགས་པ་ཅམ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་མི་དམངས་བཟང་ལས་འདས་པ་ཞིག་ལ་ཡང་པན་ཐོགས་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་དངོས་འབྲེལ་ཡིན་ས་རེད།

དེ་རིང་གི་ཉིན་མོ་འདིར་“རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་སྐད་ཉིན་མོ”ཞེས་བོད་སྐད་དུ་བྲིས་
 ཀྱང་དོན་དུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་སྐད་ཅིག་གཏན་ནས་མེད་པས་རི་བོང་རྒྱའི་ཉིན་མོ་ཞེས་པ་
 དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་སྐད་ཅིས་པ་གཉིས་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་ཡིན། འོན་ཀྱང་
 བོད་ཀྱི་དཔེ་ཆོས་སུ་ཡིག་བྱེད་གོ་བས་སྒྲིག་ཅིས་པ་ལྟར་དེ་རིང་གི་ཉིན་མོ་ནི་སྐད་ཡིག་
 གི་ཉིན་མོ་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་ཡུལ་ལུང་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྦྱོབ་ཀྱི་ཉིན་མོ་ཞེས་པའི་
 གོ་དོན་དུ་བཀྲལ་ཆོག་པས་ང་ཆོས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉིན་མོར་གོ་བ་སྒྲངས་ན་མི་
 འཐད་པ་ཅུང་ཟད་ཀྱང་མེད། དེ་རིང་གི་ཉིན་མོའི་དབྱིན་སྐད་དེ་ཐད་འཁྱར་བྱས་ན་
 རྒྱལ་སྤྱིའི་ཨ་མའི་སྐད་ཡིག་ཉིན་མོ་འཁྱར་ཆགས་ཀྱང་ང་ཆོས་རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་སྐད་ཉིན་མོ་
 ཞེས་བོད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད་པ་རེད། ཡུལ་ལ་མཆོན་ན་ལུང་པ་འགའ་ཞིག་ཏུ་རང་
 གི་ཡུལ་ལ་མ་ཡུལ་དང་། དེ་ལས་གཞན་པ་བོད་ལ་མཆོན་ན་པ་ཡུལ་ཞེས་འབོད་ཀྱི་
 ཡོད། འོན་ཀྱང་སྐད་ལ་མཆོན་ན་ལུང་པ་འགའ་ཞིག་ཏུ་རང་གི་སྐད་ཡིག་ལ་མ་སྐད་
 དང་། དེ་ལས་གཞན་བོད་ལ་མཆོན་ན་པ་སྐད་དང་མ་སྐད་མི་ཟེར་བར་བོད་སྐད་རང་
 བརྗོད་སྒྲིལ་ཡོད། དེས་ན་དེ་རིང་གི་ཉིན་མོར་བོད་སྐད་ནང་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྐད་ཡིག་གི་
 ཉིན་མོ་ཞེས་བོད་སྤྱོད་བཏང་ན་འཐད་པར་སྟུམ།

དེ་རིང་གི་ཉིན་མོའི་སྤང་གཞི་བྱེ་བྲག་པ་ནི་འདི་ལྟ་སྟེ། ལོ་ལྟར་བྱི་ཟླ་ ༡ པའི་
 ཆོས་ ༡༡ ཉིན་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྐད་ཡིག་ཉིན་མོ་ཞེས་སྤྱང་བཅི་བྱ་གི་ཡོད། ཉིན་མོ་འདི་སྤྱང་
 བཅི་བྱ་བའི་དགོས་དམིགས་གཙོ་བོ་ནི་འཛམ་གླིང་ནང་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་སྒྲ་
 ཆོགས་རང་བཞིན་ཅན་རྣམས་པན་ཚུན་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་བ་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་
 ཆེད་དུ་ཡོན་པ་རེད། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་ UNESCO ནས་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩
 ཟླ་ ༡༡ ཆོས་ ༡༢ ཉིན་ཐོག་མར་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྐད་ཡིག་གི་ཉིན་མོ་གསལ་བསྐྱགས་གནང་
 ཞིང་། དེ་ནས་བཟུང་ལོ་ལྟར་ཉིན་མོ་འདི་སྤྱང་བཅི་བྱ་གི་ཡོད། སྐད་ཡིག་གི་ཉིན་མོ་
 འདི་ཡིས་བྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ཟླ་ ༡ ཆོས་ ༡༡ མཆོན་ཞིང་། དེ་ཉིན་བང་ལྷ་དེ་ཤིའི་རྒྱལ་

ཡགོང་ས་ཡུལ་ས་མགོན་ཆེན་པོའི་བཀའ་སློབ་སྤྲིད་གི་ནོར་བུ་ལས། སྤྱིར་བཏང་སྐད་ཡིག་འདྲ་མིན་མང་པོ་ཤེས་ན་དཔལ་དང་རྒྱན་ཡིན་པས་དགའ་བསུ་ཡོད། འོན་ཀྱང་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་བདག་མེད་མེད་བསྐྱར་འཛོག་གིས་གཞན་གྱི་སྐད་ཡིག་ལ་སྐྱབས་བཙོལ་ཏེ་འཐམས་ནས་བསྐྱད་པ་ཡིན་ན། ནམ་ཞིག་བོད་མིའི་སྐད་ཡིག་ཙམ་བསྐྱབ་ཏུ་འགྲོ་ཉིན་ཡོད། གནས་ཡུལ་སོ་སོའི་མི་དང་འབྲེལ་བ་བྱེད་སྐབས། ཡུལ་དེའི་སྐད་ཡིག་བེད་སྟོད་མི་བྱེད་ཐབས་མེད་ཡིན། འོན་ཀྱང་ཁྱིམ་ཆང་ནང་དང་བོད་མི་ནང་ཁུལ་སུ་ཚུན་འབྲེལ་བ་བྱེད་སྐབས་བོད་སྐད་གཙང་མ་བེད་སྟོད་བྱེད་དགོས། བོད་པའི་སྐད་ཡིག་ལ་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱིས་མཐོང་དང་ཆ་འཛོག་མ་བྱས་ན། གཞན་གྱིས་བྱེད་མཁན་ཡོང་གི་མ་རེད། བོད་མིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་མ་ཤེས་ན་ངོ་ཆ་པོ་དང་ཐབས་སྟོ་པོ་རེད། བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ལྟ་མཐུད་གནས་པ་ལ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྟོད་སྟོད་མ་བྱས་ཐབས་མེད་ཡིན།

སངས་རྒྱུ་ཀྱི་གསུང་བཀའ་འཁྱུར་དང་། འཕགས་བོད་ཀྱི་མཁས་གྲུབ་སྦྲེས་
ཆེན་ལྷན་ཀྱི་གསུང་ཕྱག་དཔེ་ནང་བཞགས་ཡོད་པ་དེ་ཆོ་མཇུག་ཏེ་ནང་དོན་ཤེས་
འདོད་དང་། རྩོ་བ་མུང་འདོད་ཡོད་ན་བོད་ཡིག་མཉམས་ཐབས་མེད་ཡིན། དེ་བཞིན་ཆོ་ཕྱི་
མ་བདེ་ནས་བདེ་བའི་ལམ་དུ་བགྱོད་པར་ཐོག་མར་སླ་མ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན།
དེ་ནས་དཔེ་ཆ་བལྟ་དགོས། དཔེ་ཆ་མ་བལྟས་པར་སྒྲོན་ལམ་དང་། དད་པ། ཡིད་ཆེས་
གཅིག་ཕྱས་དེ་ལྟར་ཡོང་རྒྱུ་ཁག་པོ་ཡིན། དཔེ་ཆ་བལྟ་བ་ལ་ཡི་གེ་ཤེས་དགོས། རང་ཆོས་
ཀྱི་གོ་བ་བོད་ཡིག་ཐོག་ནས་ལོན་པ་ནང་བཞིན་སྐད་ཡིག་གཞན་གྱི་ཐོག་ནས་ལོན་རྒྱུ་
ཁག་པོ་ཡིན། དེ་འདྲ་ཡིན་དུས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་གནས་ཅིམ་འདི་གང་འདྲ་ཡིན་པ་
རྟོགས་ཐུབ། སྐད་ཡིག་སྒྲིང་གི་ཉམས་ཞིབ་པ་ཆོས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་འདི་འཇམ་གླིང་
ཐོག་དར་ཁུ་ཤོས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བརྒྱ་གངས་ཤིག་ཡོད་པ་དེའི་ཁོངས་སུ་ཚུད་ཀྱི་ཡོད་པ་
བཤད་ཡོད། ཅིས་སོགས་བཀའ་སློབ་པེབས་པ་རྣམས་རྒྱན་གཏན་དུ་ང་ཆོས་སེམས་

ལ་ཉར་དགོས་པ་ཡིན།

ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་མི་རིགས་སྐད་བརྒྱུད་རིག་པ་ལ་མཁས་པ་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་བོད་ཀྱི་ཁ་
སྐད་ལ་མཁས་པ་ཞིག་གིས་ང་ལ་ལམ་སྟོན་གནང་བ་ལྟར་ན། བོད་མི་ནང་པ་ཚུན་
བོད་སྐད་སློབ་མཁོད་བྱེད་དགོས་པ་ལྟ་ཅི་རྒྱ་མི་ལ་ཡང་ཐོག་མར་ང་ཚོས་བོད་སྐད་ཐོག་
སྐད་ཆ་བཤད་དགོས་གསུངས་བྱུང་། ཁོང་རང་བོད་ལ་ཡོད་སྐབས་རྒྱ་མི་ཐུག་དུས་དང་
པོ་བོད་སྐད་རང་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་གོ་བརྒྱུད་མ་འཕྲོད་ན་སྐད་ཡིག་གཞན་
ཞིག་བརྒྱུད་ནས་གོ་བརྒྱུད་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་གསུངས་བྱུང་། འདི་ཡང་སྐད་ཡིག་
སྤྱང་སྦྱོར་གི་མ་རེ་དེ་ནས་བྱེད་ཐུབ་པ་དང་བྱེད་དགོས་པའི་ལམ་སྟོན་ཞིག་རེད་འདུག།

ང་ཚོའི་བོད་ཡུག་ནུབ་ཕྱོགས་ལ་སྤྱི་པ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་བོད་སྐད་སློབ་མཁོད་
དག་པོ་མེད་པར་མ་ཟད་བོད་སྐད་སློབ་མཁོད་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་དཔུང་སྡེ་ཞིག་ཐོན་དང་
འཕྲོན་བཞིན་པ་དང་། དེ་དག་ལ་ང་ཚོའི་ངོས་ནས་ནན་ཏན་ཁྱུ་རྒྱ་ཁྱི་བྱིས་པ་སྤྱི་མ་
ཐག་ནས་བོད་སྐད་ཤོད་རྟོགས་བྱོས་ཞེས་ཁྱུ་རྒྱ་ཡིན། ནམ་ཞིག་ནར་སོན་པ་ན་སྐད་ཀྱི་
ཐད་དཀའ་ངལ་སེལ་ཏེ་ཡི་གེ་སློབ་འགོ་འཛུགས་རྒྱ་བྱུང་ན་རང་གི་སྐད་ཡིག་དེ་སྐད་
ཡིག་གཉིས་པའི་ཚུལ་དུ་སྦྱོང་དགོས་བྱེད་ཀྱི་མ་རེད། སྐད་ཡིག་གཉིས་པའི་སློབ་ཁྲིད་
ཀྱི་ཐབས་ལམ་དེའི་གོ་དོན་དབྱིས་བྱིན་པ་ཞིག་ང་ལ་ད་ལྟའི་ཆར་དོན་སྤྱི་ཞིག་འཆར་
ཀྱི་མི་འདུག་ཀྱང་། མདོ་དོན་ཡང་སྤྱི་དང་འདི་ཡིས་ཡི་གེ་མ་བསྐྱབ་པའི་སྤྱི་རྩ་དུ་སྤྱི་
བཅོད་བསྐྱབ་དགོས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ན་པལ་ཆེར་དོན་དག་
འདི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་པ་རེད། ཡུལ་མི་ཞིག་ལ་ཡུལ་གྱི་སྐད་དེ་ཆུང་བྱིས་པའི་དུས་ནས་
སྤྱངས་པ་ཐོན་ཟིན་པར་བརྟེན་སྐད་ཡིག་གཉིས་པའི་ཚུལ་དུ་བསྐྱབ་དགོས་པའི་དཀའ་
ངལ་དེ་རིགས་འཕྲད་པ་དགོན། གལ་ཏེ་ངས་མེད་ཀྱིས་སྐད་ཡིག་གཉིས་པའི་ཐབས་
ལམ་དེ་ཡུལ་མི་ཡུལ་སྐད་ཤེས་པ་ལ་དགོས་ན་དེ་ཡང་བེད་སྤྱོད་གཏོང་ལོས་ཆོག། དེ་
ལ་དགག་པ་ག་ལ་ཡོད་སྟེ།

བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་ཅེས་བཤད་དུས་དབྱངས་གསལ་སོ་བཞི་འཕྲོ་སོ་ལྔ་ལས་གྲུབ་
 པའི་རྒྱུ་ཡིག་སྟེ་ལ་ང་ཆོས་ངོས་འཛིན་བྱེད་དགོས། འགྲེལ་བཤད་འདི་ཡི་དབང་དུ་
 བྱས་ན་བོད་ཀྱི་གསེབ་རིག་པ་དང་རྒྱ་གར་གྱི་ཆོའི་རིག་བྱེད་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་
 གྲངས་མིན་ན་ཡང་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་དང་སྟོའི་རྒྱུ་ཡིག་གཉིས་དོན་གཅིག་མིང་གི་
 རྣམ་གྲངས་ཡིན། རྒྱུ་ཡིག་འདི་ཉིད་རང་གི་མི་རིགས་དང་རིག་གཞུང་གི་དབང་དུ་
 བྱས་ན་རྒྱལ་ཁབ་བཞི་ལ་བྱབ་ཡོད། དེ་དག་ནི་བོད་དང་། རྒྱ་གར། བལ་ཡུལ། འབྲུག་
 བཅས་ཡིན། བོད་ལ་མཆོན་ན་བོད་རྒྱལ་བྱ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཡིག་འདི་ཉིད་བོད་ཀྱི་སྲིད་པ་ཆགས་
 པ་ནས་བཟུང་བེད་སྟོད་བྱེད་བཞིན་པར་མ་ཟད་དེང་གི་ཆར་ཡང་སྟོན་ལས་ལྷག་པ་
 བཀོལ་སྟོད་བྱེད་བཞིན་པ་རེད། འོན་ཀྱང་མངོན་དང་མི་མངོན་ཅི་རིགས་ཐོག་ནས་
 འདི་ལ་འགོག་ཆུན་བཟོ་མཐའ་དང་དེ་མཚུངས་དེ་ལ་ཤིན་ཏུ་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་རང་དོན་
 རང་གཅེས་གནང་མཐའ་གྱི་དབྱང་སྟེ་ནུས་ལྷན་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་མཆོན་འདི་
 ལ་བཞེན་ནས་བོད་ནང་རྒྱུ་ཡིག་གི་ནུས་པ་སྤར་ལས་ལྷག་པ་ཞིག་ཐོན་དང་འཐོན་
 བཞིན་པ་རེད།

དེ་བཞིན་རྒྱ་གར་ལ་མཆོན་ན་ཡང་ལ་དྲགས་དང་མོན། འབྲས་ལྗོངས་བཅས་
 ཀྱི་ཡུལ་མི་ངོ་མའི་རྒྱུ་ཡིག་ནི་སྟོའི་རྒྱུ་ཡིག་ཁོ་ན་ཡིན་ཅིང་། བར་ལམ་བོད་ལ་
 དུས་ངན་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་ཡུལ་གྱི་དེ་དག་ལ་ཡང་སྟོའི་རྒྱུ་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་
 ཐད་གསལ་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་ཡིག་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད། དེ་ལྟ་ནའང་ལ་དྲགས་དང་མོན་
 གཉིས་སུ་སྟོའི་ཆེད་སྟོང་མི་དམན་པར་ཡོད་པ་དང་། ལ་དྲགས་ལ་མཆོན་ན་རྒྱ་གར་
 གཞུང་གི་ནང་པའི་ཆེས་མཐོའི་སློབ་གཉེར་ཁང་ཡོད་པར་མ་ཟད་སློབ་ཁྲིད་བརྒྱུད་
 ལམ་གྱི་རྒྱུ་ཡིག་ཀྱང་སྟོའི་རྒྱུ་ཡིག་ཡིན་པ་རེད། དངོས་འབྲེལ་རྒྱུ་ཡིག་རིག་
 གཞུང་དང་བཅས་པ་སྐབས་རེ་ང་ཆོ་ཡང་འགྲམ་ཆུ་ལྷང་དགོས་པ་ཆགས་ཡོད། མོན་
 ལ་མཆོན་ན་བོད་ས་མཁོར་གོང་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་སློབ་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་བོད་ས་ཁོར་

ནས་བཟུང་ཁོང་ནམས་ཀྱང་སེམས་ཤུགས་ཆག་སྟེ་རང་ངོས་ནས་བོད་ཡིག་ཆེད་སྦྱོར་སྒྲིལ་བྱུང་བ་མ་གཏོགས་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་དགག་བྱ་བྱེད་པ་དེ་འདྲ་གཏན་ནས་མ་རེད། དེ་ཡི་སྒྲིབ་བྱེད་དུ་དུས་ཕྱིས་སུ་ཡང་སློབ་གྲྭ་འགའ་རེར་བོད་ཡིག་དག་ཅན་རྒྱུ་བྱེད་པ་དེ་འདྲ་ཡོད་པ་རེད། སྐད་ཆ་འདི་ནི་མཆོ་སྣ་རིན་པོ་ཆེ་ནས་མོན་གྱི་ཡུལ་གྱི་ནམས་སུ་སློབ་གྲྭ་གསར་འཛུགས་དང་དེ་དག་གི་སྟོ་ཁྲིམ་སྐད་ཡིག་སློབ་ཆོན་གཏན་འབེབས་ཆོག་མཁན་འདུ་ཞིག་ཏུ་གསུངས་པ་རང་གིས་དངོས་སུ་ཐོས་ཐོང་། གཞན་ཡང་མཆོ་སྣ་རིན་པོ་ཆེ་ཡིས་དབུ་ཁྲིད་ནས་འབྲུག་གི་ལའི་ཉེ་འགམ་རྒྱ་རྒྱུད་དུ་བར་ལམ་ནས་སྟོ་ཁྲིམ་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་དང་བཅས་པའི་མཐོ་སློབ་ཞིག་ཀྱང་དབུ་ཁྲིད་གསར་གཏོད་ཞེ་དང་སང་མཐོ་སློབ་དེ་ཉིད་ལྷ་མཐུད་ནས་འགྲོ་བཞིན་པ་རེད།

ལ་མོན་འབྲས་གསུམ་གྱི་སྟོ་ཁྲིམ་སྐད་ཡིག་གི་གནས་སྡངས་སྐྱོར་བསམ་སྟོན་བྱུང་ན་ཕྱི་མ་དེའི་བཀོལ་སྤྱོད་ནི་ཤིན་ཏུ་ཚུང་ཅུར་གྱུར་པས་དངོས་འབྲེལ་སྟོ་ཁྲིམ་སྐད་ཡིག་ཐད་དཀའ་ངལ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་འཕྲད་དང་འཕྲད་བཞིན་པ་རེད། ད་ལྟའི་ཆར་འབྲས་ལྗོངས་སུ་འབྲས་ལྗོངས་ཀྱི་ཡུལ་མི་ངོ་མ་ནི་འབྲས་ལྗོངས་ཡུལ་མི་གསར་པའི་མི་ཁོངས་སུ་ཐིམ་སྟེ་རང་གི་ངོ་བོ་སྤྱད་སྦྱོབ་ཐད་དཀའ་ངལ་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། རང་གི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་སའི་སློབ་གྲྭ་འབྲས་ལྗོངས་པ་ལ་བདག་པ་ནི་སལ་ཆེར་གཅིག་ཀྱང་མེད། གང་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་ནམ་རྒྱལ་ཤེས་རིག་བརྟེན་གནས་དང་ནང་ཆོས་མཐོ་སློབ། དེའི་སྟེང་བེ་རོ་ཅ་ནའི་ཟུར་སྦྱོང་སློབ་གྲྭ་བཅས་ཡིན།

བར་ལམ་གསར་འཛུགས་བརྒྱུད་ལམ་ནས་ལ་དྲགས་པས་རྒྱ་གར་གཞུང་ལ་སྟོ་ཁྲིམ་སྐད་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་ཙུ་ཁྲིམས་སུ་ངོས་འཛིན་ཡོད་པའི་སྐད་ཡིག་ཁོངས་སུ་འཛུགས་དགོས་པའི་སྟེན་ཁྱེད་དང་སྐད་འབོད་ལན་འགར་བྱས་པ་ཐོས་བྱུང་། ཕན་གྱི་བསམ་པར་ཡང་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་སྟོ་ཁྲིམ་སྐད་ཡིག་རིང་འཆོར་གནས་པ་ལ་གཞུང་གི་ངོས་འཛིན་ཐོབ་ན་ཅི་མ་རུང་སྟུང་ཐོང་། འདི་ཡིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱད་སྦྱོབ་ཐད་

ནང་ཡོད་པའི་བོད་པའི་སློབ་ཁྱ་ནམས་དང་རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ་ནང་དུ་ཡོད་པའི་
བོད་པའི་དགོན་པ་ཁྱ་ཚང་ནམས་སུ་སློབ་རྒྱུ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་ནི་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན་པས་མ་ཆད་རང་གི་སྐད་
ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ཡང་རང་རེའི་ཐོད་དང་གཅིག་པ་ཡིན་པས་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་
དང་ནང་ཆོས་སྲུང་སྐྱོབ་བརྟན་ཤོས་ཀྱི་ལུང་པ་དེ་ཡིན། ཡིན་ནའང་འབྲུག་ཏུ་བར་ལམ་
ཞིག་ནས་སྟོ་འདི་སྐད་དང་ཡི་གེར་ཆོས་ཀྱི་སྐད་དང་གཞུང་འབྲེལ་སྐད་འབྲུག་གི་ཡུལ་
སྐད་ཅིག་གི་ཐོག་ཏུ་ཕབ་སྟེ་བེད་སྟོན་གཏོང་གི་ཡོད་པ་རེད། འདི་ནི་སྟོ་འདི་སྐད་ཡིག་
གཅིག་དེ་སྐད་ཡིག་གཉིས་སུ་འགྱུར་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། འབྲུག་གིས་
འདི་ཐད་གང་ཞིག་གནང་ཡང་ཁོང་ཅག་ལ་རང་དབང་ཆ་ཆད་ཡོད་པས་ང་ཆོས་མང་
པོ་ཤོད་ག་ལ་རུས། འོན་ཀྱང་གལ་ཏེ་འདི་ལ་མིག་དཔེ་བྱས་ཏེ་བོད་མི་ཆོས་ཀྱང་ཡུལ་
སྐད་ཀྱི་བརྗེ་སྟོན་གསར་པ་བཟོས་ཏེ་བེད་སྟོན་གཏོང་འགོ་ཆུགས་ན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
ལ་མགོ་ལས་མ་ཆེ་བའི་དཔེ་རྒྱུར་འགྱུར་བར་ངས།

དེས་ན། ང་ཚོས་འདི་ལ་ཤིན་ཏུ་གཟབ་དགོས་པར་གསལ་ཆེ། འདི་སྐོར་ཟེ་དམ་
དགེ་བསམ་གཏན་སོགས་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་པལ་ཆེ་བས་མགིན་དབྱངས་གཅིག་གྱུར་
ཀྱི་བཀའ་སློབ་ནན་ཏན་གནང་ཡོད། སྐད་བརྗེ་རིག་པར་མཁས་པར་རྫོམ་སྟེ་འདི་ཐད་
ཤུགས་རྒྱལ་མཁན་ཀྱི་མཁས་པ་བོད་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀ་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་དབང་མི་
རིགས་དབྱེར་མེད་ཀྱི་མཁས་པ་ཡང་ཐོན་དང་འཐོན་བཞིན་པ་རེད། དངོས་འབྲེལ་
ཉམས་ཞིབ་མཐིལ་ཕྱིན་པ་ཞིག་མ་བྱས་པར་རྩལ་ཟད་ཀྱི་ཁེ་སན་ལ་གཟིགས་ཏེ་གསར་
བཟོ་བྱེད་ཐལ་དུགས་ན་མཆིན་པ་ཐོར་ཏེ་སློ་ནད་དུག་པའི་གཏམ་རྒྱུད་དང་གཉིས་སུ་
མ་མཆིས་པར་འགྱུར་ངེས།

ལྟོ་འཁོར་སྐྱད་ཡིག་རང་གི་ཡུལ་སྐྱད་མིན་ཡང་རང་གི་རིག་གཞུང་གི་སྐྱད་
ཡིག་ཏུ་སྒྱུར་པ་ནི་གཙ་ཆེ་ཤོས་པོའི་སྐུལ་ཁབ་དང་དེ་དག་དང་འདབས་འབྲེལ་ཀལ་

མིག་དང་ཐུ་བ་སོགས་ཡིན། དེང་གི་དྲུས་སུ་འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྱི་མང་པོར་ནང་ཆོས་
དར་བའི་འབྲས་བུར་ལུས་ཕྱོགས་ཀྱི་ནང་པ་ཡོངས་ལ་ཡང་སྟོ་ཏའི་སྐད་ཡིག་དེ་རང་གི་
ཆོས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད། ལྷག་པར་ཤེས་རིག་བསྟི་གནས་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ཏུ་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་དེ་རིག་གཞུང་དང་ནང་ཆོས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཅིག་ཏུ་འང་རོས་
འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། སྤྱིར་ན་ནང་པའི་སྐད་ཡིག་ལ་མཚོན་ན་པ་ལི་དང་ལེགས་སྦྱར།
ཐུ་སྐད། བོད་སྐད་བཅས་ཡོད་ཀྱང་དེང་གི་དྲུས་སུ་ནང་པའི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་ནི་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་རང་ཆགས་ཡོད།

ང་ཚོའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་བོད་ཡིག་དེབ་སྟོག་པ་པོ་དང་འབྲི་བ་པོ་ཉུང་བའི་
དཀའ་ངལ་དེ་ངེས་པར་དུ་སེལ་ཐབས་བསྟེན་དགོས། བོད་ཀྱི་བེན་ཚོམ་པ་པོའི་མཐུན་
ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་གཙོས་ཉེ་ཆར་ཚོམ་པ་པོ་སྦྱེད་སྲིད་གནང་རྒྱའི་སྐོར་བཅར་འབྲི་
ལས་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཞིང་། དེ་བཞིན་ང་ཚོ་མང་ཆོགས་ནས་མཐའ་སྐོར་རི་སྐོར་བྱས་
ནས་སྟོག་པ་པོ་དང་འབྲི་བ་པོ་སྦྱེད་སྲིད་ངེས་པར་བྱེད་དགོས། དུས་དེབ་སྐད་གསལ་
ཆེ་ཤོས་སྤང་ཆར་ལ་མཚོན་ན་ཆར་རེར་ ༡༠༠༠ པར་སྐྱུན་གནང་གི་ཡོད་ཅིང་། དེ་
དག་ཀྱང་ཆང་མ་རྫོགས་ཀྱི་མེད། བོད་ཀྱི་མི་འབོར་ས་ཡ་དུག་ལ་མཚོན་ན་སྤང་ཆར་
ཡོངས་རྫོགས་བྲིན་པའི་དབང་དུ་བཏང་ན་འང་སྟོག་པ་པོ་བརྒྱ་ཆ་གཅིག་གི་བཞི་བྱར་
གཅིག་ཀྱང་ཡོང་གི་མེད་ཅིང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་གར་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ལ་
མཚོན་ན་དེབ་ཆར་རེར་ ༥༠༠ པར་སྐྱུན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ཀྱང་ཆང་མ་བྲིན་
པར་ལོ་མང་པོ་འགོར་ཀྱི་ཡོད། བཙན་བྱོལ་བོད་མིའི་མི་འབོར་འབུམ་གཅིག་ཡིན་
པའི་དབང་དུ་བཏང་ནས་དཔེ་དེབ་ཡོངས་རྫོགས་བྲིན་ན་འང་སྟོག་པ་པོ་བརྒྱ་ཆ་བྱེད་
ཀ་ཙམ་མ་གཏོགས་ཡོང་གི་མེད། གལ་ཏེ་མི་འབོར་འབུམ་གཉིས་ཡིན་པའི་དབང་དུ་
བཏང་ན་སྟོག་པ་པོ་བརྒྱ་ཆ་གཅིག་གི་བཞི་བྱར་གཅིག་ཙམ་མ་གཏོགས་ཡོང་གི་མེད།
གྲངས་ཀ་དང་བརྒྱ་ཆ་འདི་དག་གལ་ཏེ་ང་ཚོས་སྟོ་ལ་ཤར་ཆེ་པ་ཏེ་བསོད་གསལ་

ཀྱིས་གསུངས་པ་བཞིན་རང་སྤོ་རང་ལ་སྒྲིག་དུ་མ་ཐུང་པ་གཞི་ནས་ཆགས་ངེས། དེ་
བར་སྤང་བ་དག་སྟེ་བདག་བསྟོད་རྒྱུ་ཕྱིན་ཉེན་ཆེའོ། །

ང་ཚོའི་རྒྱུ་ཡིག་ལ་འཇུག་བ་འགྲོ་གི་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ང་ཚོས་ངོས་ལེན་
མ་ཕྱིན་པས་ག་ལ་འགྲིགས། འཇུག་བའི་འགྲོས་དེ་འཐད་པ་དང་བཟང་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་
གི་འདུག་གམ་ཡང་ན་དེ་ལས་ཕྱོག་སྟེ་འགྲོ་གི་འདུག་འདི་ལ་ཡང་ཐུགས་སྦྱང་གནང་
གལ་ཆེ། འཇུག་བ་བཟང་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་གི་མི་འདུག་ན་ང་ཚོས་དཔེ་ལེན་མི་དགོས་
ཤིང་། དཔེར་ན། ཚོགས་ཤུལ་སྤྲུལ་མ་ཞོར་བུ་བསྟན་འཛིན་མཚོག་གིས་ཡང་འདུག་ས་
མཐའ་སྤངས་པ་དང་། རཀའ་རིན་པོ་ཆེས་བཀྱིད་སྤྲུལ་བསྟན་པ་ལྟ་བུ་ཡིན། འཇུག་བ་
བཟང་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་གི་འདུག་ན་ང་ཚོས་དང་ལེན་ཕྱིན་དགོས་ཤིང་། དཔེར་ན་སྤྲུལ་མི་
རྒྱུ་གསར་བཅད་དང་། ཕྱིས་རབས་ཀྱིས་གཟིམས་ཁངས་ལ་གཟིམ་ཁང་དང་། བསྟོམ་
བསྟུབ་ལ་སྟོམ་སྟུབ་བྱིས་པ་ལྟ་བུ་ཡིན། ད་དུང་ཕྱི་ཡི་རྒྱུ་ཡིག་གི་འགྲོས་རང་རེའི་རྒྱུ་
ཡིག་ནང་སྤོབས་འགོ་ཚུགས་ཏེ་བཞད་བགད་ཀྱི་གནས་སུ་ལྷུང་བ་དེ་འདྲའང་ཡོད་
གི་ཡོད། དཔེར་ན། དགེ་ཆན་སྟེས་པ་ལྟ་དང་བུད་མེད་བདུན་འདུག་ཟེར་རྒྱུ་ལ། དགེ་
ཆན་པོ་ལྟ་དང་མོ་བདུན་འདུག་ཟེར་བ་ལྟ་བུ་ཡིན། དེ་བཞིན་ངའི་བྱི་མོ་ལ་བྱི་ཐུག་པོ་
གཉིས་དང་མོ་གསུམ་སྟེས་ཟེར་རྒྱུ་ལ། བྱི་ཐུག་བུ་གཉིས་དང་བུ་མོ་གསུམ་སྟེས་ཟེར་བ་
ལྟ་བུ་ཡིན། འོན་ལ་གོ་ནོར་མེད་ཀྱང་འདི་ལྟར་བཞུགས་པོ་ལ་མེད་པས་སྤང་བར་བྱ། དེ་
བཞིན་བོད་རྒྱུ་ཡིག་སྤྲུལ་འཕེལ་ཉམས་ཆག་འགྲོ་བཞིན་པ་རེད། དེང་སང་ནམ་ལ་ནམ་
དང་མཁྱེན་ལ་མཁྱེན་ཟེར་གྱི་འདུག་པས་ནམ་མཁྱེན་གྱི་སྤྲུལ་དེ་ནམ་མཁྱེན་དུ་ཐུར་
དང་འཇུག་བཞིན་པ་རེད་འདུག་ འདི་ཉིད་ལྟལ་རྒྱུ་ཡིག་གི་དབང་དུ་འཕེལ་མིན་ཅིང་། སྤྲུལ་
གདངས་ཉམས་པ་ཁོ་ནར་བཟད། ལྟལ་རྒྱུ་ཡིག་གི་དབང་དུ་བྱས་ན་མོད་སྤངས་ལ་མི་མཐུན་
པ་ཡོད་ཀྱང་འབྲི་སྤངས་ལ་བྱད་པར་མེད། དཔེར་ན་ཨ་ཁང་ལ་ཨ་ཡང་དུ་འབོད་པ་
དང་། མ་བྱ་ལ་མ་ཡ། སངས་རྒྱས་ལ་སོངས་རྒྱས་སུ་འབོད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན། ལྟེན་གཤིས་

ཀྱང་ཨ་ཡང་དང་ཆ་ཡ་སོངས་རྒྱས་ཞེས་མི་འདྲི་བ་ཡིན།

ང་ཆོས་རང་གི་རྒྱད་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་ཆེད་ཐབས་ལམ་མད་དུ་བྱུང་བ་གཅིག་
དུ་དེ་ནི་ང་ཆོ་ཆང་མས་ཉག་དུ་བཀོལ་སྟོད་དང་སྟོབ་སྟོབ་བྱེད་དགོས་པ་དེ་ཡིན། ལོ་ན་
ཇི་ཡིན་ལ་མ་བསམ་པར་ཉག་དུ་སྟོབ་སྟོབ་བྱེད་མཁན་དང་དཔེ་དེབ་སྟོག་མཁན་ཞིག་
དུ་འགྱུར་ཐབས་བྱེད་དགོས། ང་ཆོར་འདྲིའི་ཐད་ལུང་པ་གཞན་གྱི་གཞུང་དང་སྒྲེར་པ།
དེ་བཞིན་སྟོན་བདག་སོགས་ནས་རོགས་པ་མང་པོ་ཐོབ་ཀྱང་བོད་ཡིག་དངོས་སུ་སྟོང་
སྟོད་སྟེལ་གསུམ་ནི་ང་ཆོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་བྱེད་རྒྱ་མ་གཏོགས་དེ་ལས་གཞན་པའི་ཐབས་
ཤེས་གང་ཡང་མེད། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་མིའི་སྒྲིག་འདུགས་ཀྱི་རྒྱ་སྟོད་རྒྱད་ཡིག་ནི་བོད་
ཡིག་རང་ཡིན་ཞིང་། འདི་ནི་ཤིན་དུ་དགའ་དགོས་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཡིན། འབྱུང་
འགྱུར་ཡང་འདི་ལ་འགྱུར་བ་རྩ་བ་ནས་མ་ཐེབས་པ་བྱེད་དགོས། ཡིན་ནའང་ང་ཆོས་ལུ་
མཐུད་ནས་མི་རབས་སྐྱ་མ་ནས་རྗེས་མར་རྒྱད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ཚུལ་བཞིན་སྟོན་
སྟོད་བྱེད་མ་ཐུབ་པའི་ཉི་མ་ཞིག་ཤར་ཆོ་རང་བཞིན་གྱིས་འདི་ལའང་འགྱུར་བ་ཞིག་མི་
འདོད་བཞིན་དུ་འགྲོ་བར་ངེས། དེ་དུས་རྒྱ་མཚན་གཅིག་རང་ཤོད་དུ་ཡོད་པ་དེ་ནི་ང་
ཆོ་ཆང་མས་གོ་ཐུབ་པའི་རྒྱད་ཡིག་གཅིག་དགོས་ཀྱི་འདུག་ཅིང་། དེ་ནི་དབྱིན་ཇི་ལས་
གཞན་པ་ཞིག་མི་འདུག་པས་ང་ཆོས་གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆ་ནམས་དང་རྒྱ་སྟོད་རྒྱད་
ཡིག་དབྱིན་ཇི་བྱེད་ཀྱི་ཡིན་ཟེར་བ་འབྱུང་གི། དེ་དུས་འདི་ལ་རྒྱབ་སྟོར་ཡང་ཐོབ་ཀྱི་
རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན་དེའི་རྒྱབས་བོད་མི་ནམས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་རྒྱད་ཡིག་གི་གནས་ཚད་
ལས་དབྱིན་ཇིའི་རྒྱད་ཡིག་གི་གནས་ཚད་མཐོ་བར་ཆགས་ཟིན་པའི་ཕྱིར། ཉི་མ་འདི་
རིགས་ནམ་ཡང་མ་འཆར་བ་ཞིག་ང་ཆོ་ཆང་མས་འབད་བཅོལ་བྱེད་དགོས། ལྷ་རན་
སི་ལ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་དགོ་རྒྱན་ཆེན་མོ་Francoise Robin ལགས་ནས་
ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ཀྱི་དོན་དུ་མི་ལམ་གསུམ་གཏོང་གི་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ལས་མི་ལམ་
གཅིག་ནི་ལྷ་རན་སིའི་གཞུང་གི་སྟོབ་བྱ་ནམས་སུ་ལྷ་རན་སི་རྒྱད་ཡིག་ལས་གཞན་

པའི་ཡུལ་སོ་སོའི་རྒྱུད་ཡིག་སློབ་སྦྱོང་ཡང་བྱེད་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བྱིན་ཏེ་ཡིག་ཆ་དག་ཏོང་གི་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་སོ་སོའི་རྒྱུད་ཡིག་སློབ་སྦྱོང་དེ་སློབ་གྲུ་སློབ་ཀྱི་མེད། ཡིན་ནའང་སློབ་སྦྱོང་སོ་སོས་ནང་དུ་སྦྱངས་ཏེ་འདྲི་ན་གྲུ་བཅུ་གཉིས་བར་ཡིག་ཆ་དག་ཏོང་རྒྱུའི་ལམ་སློབ་ཞིག་ཡོད་པ་རེད། དེ་དག་གི་ཁོངས་སུ་ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་མེད་ཀྱང་། འབྲུང་འཁྲུར་མཐུན་རྒྱུན་འདི་བསྐྱུན་སྦྱོང་པར་དགོངས་པ་བཞེས་ཀྱི་ཡོད། གལ་ཏེ་འདི་འདྲའི་མཐུན་རྒྱུན་བྱུང་བའི་དབང་དུ་བཏང་ན་པ་མ་རང་ཉིད་ཀྱིས་དགོ་ཆུན་བྱེད་དགོས་པ་དང་ཡང་ན་དགོ་ཆུན་ཟུར་སྦྱོང་བཞེན་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེས་ན་ང་ཚོ་ཆང་མས་བོད་ཡིག་སྦྱོང་སྦྱོང་སློབ་གསུམ་མ་བྱས་ན་གཞན་ཀྱིས་མཐུན་རྒྱུན་བྱིན་ཡང་རང་ཉིད་ཀྱིས་འོངས་སྦྱོང་སྦྱོང་པའི་ངེས་པ་མེད།

ད་ནི་འབྲུང་འཁྲུར་མི་རབས་གསར་པ་ནམས་ཀྱིས་ད་ལྟའི་མི་རབས་འདྲིའི་རྒྱུད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་བདག་གཅེས་སྦྱོང་མིན་ལ་ང་ཚོ་ཆུན་རབས་ཚོས་སེམས་ཁལ་མ་བྱེད་རང་བྱེད་རེད། དེས་ན་མི་རབས་གསར་པ་ནམས་ཀྱི་ཆེད་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གི་སློབ་ཁྲིད་ཐབས་ལམ་དེ་དེ་སྦྱར་བཞེན་བཅོན་ཐབས་ཡི་ནས་མིན་པར་དགའ་བཞེན་སྦྱོང་བཞེན་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ལ་འཇུག་སྦྱོང་པ་ཞིག་བཟོ་དགོས་པ་ཡིན། དེ་ཡི་ཆེད་དུ་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་སྤྱི་སྤེར་གཉི་གའི་ངོས་ནས་ཐབས་ཤེས་གང་དྲག་གནང་གི་ཡོད་པ་ང་ཚོས་ཤེས་ཀྱི་འདུག འོན་ཀྱང་འདི་ཡིས་འདང་གི་མེད་པས་ད་དུང་འདི་ཐད་ཤུགས་སྒྲོན་རྒྱུ་དགོས་པའི་དུས་སུ་བབ་ཡོད། སྤྱི་གྲུ་ཆུང་ཆུང་ཆོར་ཆོན་ཁྲ་ཅན་གྱི་པར་རིས་ལྟན་པའི་སྦྱང་སྦྱང་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་དགོས་ངེས་རེད། སྦྱང་སྦྱང་ཉུང་དྲགས་པའི་སྦྱོན་མིན་ཡང་དེ་དག་རི་མོ་དང་ལྟན་དུ་དགོས་པ་དེ་གནད་འགག་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་ཡིན་ས་རེད། རི་མོ་དེ་ཡང་སློབ་རྒྱུན་གྱི་ལྷ་བྱིས་པ་ནམས་ཀྱིས་འབྲི་སྦྱོང་པའི་རི་མོ་ཞིག་ཡིན་ས་མ་རེད། དེ་ནི་དམིགས་བསལ་གྱི་རི་མོ་གང་ཞིག་སྦྱ་གྲུས་བལྟས་པ་ཅམ་གྱིས་སྦྱང་མགོ་འཛོམས་པ་དང་། དེ་ནས་མ་མངགས་ཀྱང་སྦྱང་སྦྱང་གྲོག་པ་

ལ་རང་གི་རང་གིས་འདུག་པ་ཡོང་གི་ཡོད་པ་འདྲ། སྤྱིར་བཏང་ཤེས་རིག་ལས་ཁྲུངས་
ནས་དཔེ་དེབ་འདི་རིགས་མི་ཉུང་བ་ཞིག་པར་སྐྱབ་བྱེད་པ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་ད་དུང་
འདི་ཐོག་ནན་ཏན་བྱེད་ཐུབ་ན་རོ་མ་རིང་པོར་མ་ཐོགས་པར་སྤྲ་བྱ་ཆོའི་བོད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་གཞན་ངོར་མི་འདོག་པ་ཆགས་པའི་རེ་བ་བྱེད་ཆོག་མ་སྲུ་རི་བོད་དགེ་བསམ་
སྤྱིར་ལགས་ནས་མ་སྐྱལ་དང་སྤངས་ཐོག་བྱིས་པའི་སྤྱང་ཐུང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་སྤྱི་བྱིར་
པར་དུ་བསྐྱབ་ཡོད། ཁོང་གི་སྐྱ་ཁྱེ་ཆན་པ་སངས་ལགས་རང་ཉིད་ལྟ་བུ་བྱིས་པ་ཞིག་ཡིན་
ནའང་བྱིས་སྤྱང་ནང་ལ་མཁོ་བའི་རི་མོ་དེ་དག་ང་ཆོ་ལྟ་བུ་བྱིས་པའི་ཚུལ་བཞིན་འབྲི་
ཐུབ་པ་ཞིག་རེད་མི་འདུག་གསུངས་བྱུང་། ཤེས་རིག་ལས་ཁྲུངས་ནས་ཀྱང་སྤྱང་ཐུང་
བཞི་བརྒྱ་སྟོར་ཞིག་གྲ་སྒྲིག་ཡོད་ནའང་རི་མོ་འབྲི་མཁན་མ་ཐོབ་པའི་དཀའ་ངལ་
འདུག་ཅེས་བཀའ་གནང་བྱུང་། གང་ལྟར་འདི་ནི་མ་བྱས་ན་མི་འཐུས་པའི་ལས་ཤིག་
ལ་ངོས་འཛིན་མི་བྱེད་ཀ་མེད་རེད།

གཞན་ཡང་སྐད་ཡིག་འདི་ཉིད་སྤྱོད་སྤྱོད་སྤེལ་གསུམ་ཆེད་སློབ་བྲུ་དང་མཐོ་
སློབ། གསར་འཛུར་དང་། གསར་ཤོག་སློག་བརྟན། ང་རྒྱའི་བརྒྱུད་ནས་ལྟ་སློབ་ ཟབ་
སྤྱོད་། སྤྱི་དགོང་འཛིན་གྲྭ། སྤྱང་གསར་པ། དུས་དེབ། གཏམ་བཤད། རྩོམ་གར། གཞས་
དང་ཞབས་བྲོ། རྩམ་ཐར། སྤྲ་མ་མ་ཁིའི་རྒྱན་སྟེལ། སྤྱང་པ། པར་སྐྱབ་སོགས་དགོས་
པ་རེད། གོང་གསལ་འདི་དག་མེད་ན་བཀའ་འཛུར་བསྟན་འཛུར་ཡོད་ཀྱང་སྐད་ཡིག་
འདི་ཉིད་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་དུ་སྤེབས་འགོ་ཚུགས་པ་རེད་དོ། །

བོད་ཆིག་སྒྲིལ་སྒྲུབ་པའི་སྐེ་རགས།

ཆེ་བཟོད།^[1]

༡༡། རྒྱུད་ཡིག་ནི་མི་དང་མིའི་དབར་གོ་བར་སྤོང་ཆེད་ཅམ་ཞིག་མིན་པར། མི་རིགས་
ཤིག་གི་ངོ་བོའི་མཆོན་ཉགས་གལ་ཆེན་ཞིག་དང་མི་རིགས་དེ་ཉིད་ཆིག་སྒྲིལ་སྒྲུབ་པའི་
སྐེ་རགས་ལྟ་བུ་ཡིན། དེ་བས་མི་རིགས་དེའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། སྤྱང་གཏམ། ལོ་
རྒྱུས། ལྷན་དག་སྒྲིལ་གར། རྒྱུ་རྩེས་སོགས་ཡོངས་རྫོགས་མི་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུད་
ཡིག་ཐོག་ཆ་ཆར་བ་གནས་ཡོད་པ་དེ་དག་གཞན་གྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཐོག་མེད་པས། གལ་
ཏེ་མི་རིགས་དེའི་རྒྱུད་ཡིག་གཅིག་ནས་བཅད་སྤྱོད་གཏོང་བའི་ཁོར་ལུག་མེད་པ་དང་།
གཉིས་ནས་བཅད་སྤྱོད་མི་བྱེད་པར་སྤང་མེད་དུ་ལྷག་སོང་ན། མི་རིགས་དེའི་ཆོས་དང་
རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་སོགས་ཡོངས་རྫོགས་སྤོང་རྒྱུ་ངེས་པར་བརྟེན། དེང་སྐབས་འཛམ་
གླིང་ནང་མི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་དངོས་མིན་རིག་གནས་བཤུལ་བཞག་ལ་བརྩིས་ནས་
སྤྱང་སྤོབ་བྱེད་དགོས་པའི་དོན་གནད་དེར་ཐུག་ཡོད་པ་རེད།

དཔེར་ན། “བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་ཆེན་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དང་པོ་སྤོབ་དཔོན་ཐོན་མི་
སམ་གྟོ་ཏ་ནས་བཟུང་། ཏུས་རབས་ ༡༧ པའི་དཀྱིལ་དུ་སྤྲིན་གྲོལ་གླིང་ལོ་ཆེན་རྣམས་
བྱོན་པའི་བར་ལོ་གྲངས་ ༡༠༥༧ རིང་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་མཁས་པ་སྤྲུལ་བསྐྱེད་མས་ ༥༠༠

[1] བོད་ཀྱི་སྤྱིད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་པ། ✉ tsetsoe@gmail.com

ལྷག་ཙམ་བྱུང་བ་དེ་ཆོས་རྒྱ་ནག་དང་། རྒྱ་གར། བལ་ཡུལ། ཁ་ཆེ། ལི་ཡུལ་སོགས་ཀྱི་
སྐད་ནས་ནང་པ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གཞུང་ཆེན་པོ་ལྷ་^[1]དང་། གསང་སྤྲུགས། གསོ་རིག་
སྐར་ཅིས། ལྷན་ངག་སྤྲུག་རིག་པ། གཏམ་རྒྱུད། ཆོས་ཡིག་སྒྲིམ་གར་བཅས་ནང་དོན་ཉ་
ཅང་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་རྣམ་གྲངས་མང་ལ་གཏིང་ཟབ་པ་བཅས་འབོར་ཆེན་པོ་དེ་ལྟ་བུ་ཞིག་
བོད་སྐད་ཏུ་བསྒྱུར་ནས་བཀའ་འགྱུར་བོད་ ༡༠༧ འམ་ ༡༠༩ དང་། བསྟན་འགྱུར་བོད་
༡༡༩ ཙམ་ཡོད་”^[2]པ་དེ་དག་བོད་སྐད་ཡིག་རང་གི་ཐོག་ཆ་ཆང་བ་གནས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་དམར་གཞུང་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་མ་བྱས་གོང་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་
རིག་གཞུང་། རྒྱལ་རབས། ལྷན་ངག་སྤྲུག་གཏམ། ལྷ་གཞས། སྒྲིམ་གར་སོགས་ཡོངས་
རྒྱུ་བོད་སྐད་ཡིག་ཐོག་བཅུ་བཅུ་གྲུ་གྱི་ཡོད་པས་དེ་དག་ཆ་ཆང་གོས་བོད་སྐད་
ཡིག་རང་གི་ཐོག་ཡོད་པ་དང་། བོད་ཆོས་ཁ་གསུམ་ཀྱི་བོད་མིའི་སྐད་གདངས་མི་
གཅིག་པ་ཡོད་ཀྱང་། བོད་ཡིག་ཐོག་ཡོད་པའི་གསུང་རབ་དང་། ལོ་རྒྱུས་སྤྲུག་གཏམ་
སོགས་སྟོང་མངའ་རིས་ནས། སྤྲད་ཨ་མ་དེའི་བར་གྱི་བོད་མི་ཡོངས་རྒྱུ་གསུང་གིས་བཅུ་
སྟོང་དང་གོ་དོན་རྟོགས་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

བོད་སྐད་ཡིག་གི་བྱུང་རབས་བོད་བཙན་པོའི་སྐབས་ཏེ་ཏུས་རབས་བདུན་
པའི་སྐབས་ལྷ་བྱུང་བའི་བཞེད་པ་དང་། ཡང་དེའི་གོང་ནས་ཡོད་པའི་བཞེད་ཚུལ་མི་
འདྲ་བ་ཡོད་མོད། “ང་ཆོ་བོད་པར་ལོ་ངོ་སྟོང་ཕྲག་གོང་ནས་ཡོད་པའི་བོད་ཡིག་དེ།

[1] སར་ཕྱིན། དབུ་མ། ཆད་མ་རྣམ་འགྲེལ། འདུལ་བ། མཛོད།

[2] ཏུང་དཀར་སྒོ་བཟང་འཕྲིན་ལས། <http://www.tbsheep.com/education/6231.html> བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
ཐོག་ནས་སྒོ་བ་གསོ་མི་རིགས་ཅན་ཏུ་འགྱུར་རྒྱུ་མདུན་ལམ་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་སྐོར་གྱི་ཆོས་ཡིག་ནང་“བཀའ་འགྱུར་
བོད་ ༡༡༡ དང་། བསྟན་འགྱུར་ ༡༠༩ ”ཡོད་ཅེས་གསལ། ཡིན་ནའང་།

• བོད་རྒྱ་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་སྟོང་ཆ་ཤོག་གྲངས་ ༤༩ ནང་“སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གསུངས་པའི་བཀའ་ལྟེ་སྟོང་གསུམ་དང་།
རྒྱུད་ལྟེ་བཞི་བོད་ཏུ་འགྱུར་རྟོག་འཕྲིན་གཅིག་ཏུ་བསྒྱུར་པ་སྟེ་གསུམ་བཅུ་དང་བཞི་འམ་བཅུ་དྲུག་ཡོད།”ཅེས་དང་།

• གོང་མཆུངས་ཤོག་གྲངས་ ༡༡༡༤ ནང་“རིག་གནས་སྐོར་དང་བཀའ་མདོ་རྒྱུད་ཀྱི་དགོངས་པ་འགྲེལ་བར་བྱེད་པའི་
བསྟན་བཅོས་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྒྱུར་བ་སྟེ་གསུམ་བཅུ་དང་བཙན་བཟུང་ཙམ་བཞུགས།” ཞེས་བཀའ་འགྱུར་དང་
བསྟན་འགྱུར་གྱི་བོད་གྲངས་མི་མཆུངས་པར་སྤྲང་།

ཐོན་མི་སམ་སྒོ་ཏའི་སྐབས་ལ་གསར་དུ་བྱུང་བ་ཡིན་ནའང་འདྲ། དེའི་གོང་དུ་ཞང་ཞུང་
བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན་ནའང་འདྲ། གང་ལྟར་རང་རྩ་བ་པའི་ཡི་གེ་འདི་འདྲ་
ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ལ་སློབས་པ་སྦྱོར་གི་འདུག”^[༥]གསུངས་པ་ལྟར། བོད་ཡིག་ག་དུས་བྱུང་
མིན་དང་སྐབས་བཅོས་མིན་དེ་ལྟར་ཡང་། ཉང་ཁུལ་གྱི་གཟར་དང་ཕྱིའི་བཅན་འཛུལ་
སོགས་སྣ་ཆོགས་ཤིག་བྱུང་ཡང་སྐད་ཡིག་གཅིག་གྱུར་གྱི་འདུ་ཤེས་དང་ཆོས་དང་རིག་
གཞུང་གཅིག་གྱུར་གྱི་སྐུལ་འདེད་འོག་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་གཅིག་གྱུར་ནམ་པ་མི་འཕྲོ་
བར་སྐྱེད་སྦྱོར་དེ་ལྟར་སྐབས་སྐབས་ཀྱི་ཁེར་བུ་བཟུང་སྟེ་བརྗོད་རྒྱ་ཡིན།

མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་དཔལ་ཡོན་གྱི་ཙུ་བ།

སློབ་གསོ་ནི་མི་སྣ་གསོ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་གལ་ཆེན་ཞིག་དང་། དེ་
ཡང་སྐད་ཡིག་མེད་ན་སློབ་གསོ་ཡོང་ཐབས་མེད་པ་དང་། སྐད་ཡིག་ནི་སློབ་གསོའི་
དགོས་མཁོ་ཉག་གཅིག་དེ་ཡིན། བོད་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུན་དུ་ཡང་“ཡི་གེ་ཡོན་ཏན་ཀུན་གྱི་
གཞི་རྩ་ཡིན”ཞེས་ཡོངས་སུ་བྲགས་པ་ལྟར། རྒྱུང་ས་སོ་སོ་མི་སྤེལ་དང་། ཆེ་ས་རྒྱལ་ཁབ་
དང་འཛུལ་གྱི་མདུན་ལམ་སོགས་ཤེས་བྱ་མཐའ་དག་ལ་བསམ་སྟོན་གཏོང་རྒྱུར་སྟོ་
ཤེད་རྟེན་སྐབས་པ་མ་ཟད། སེམས་ནང་སྤྲུགས་བསམ་དང་རེ་འདུན་སོགས་ཡོད་ཆད་ཀྱི་
འཕྱུང་གཞིར་འགྱུར་ཡོད།

བོད་སྐད་ཡིག་ནི་བོད་མི་རིགས་འདི་ཉིད་དཔལ་ཡོན་གྱི་ཕྱོགས་སུ་འཕེལ་
རྒྱས་འགྲོ་བའི་ལམ་སྟོན་གྱི་སྟོན་མེ་དང་། བོད་ཡུལ་དུ་རྒྱལ་བསྟན་གྱི་སྟོན་མེ་སྤར་བའི་
ནོར་བུ། མདོར་ན་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་མཆོན་པར་བྱེད་པའི་སྟོན་ཤིང་དུ་གྱུར་ཡོད།
བོད་སྐད་ནི་བོད་ནས་བྱུང་བ་དང་། བོད་དུ་བོད་པས་བཅད་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས་བོད་

[༥] རྒྱལ་དབང་བརྩ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་བཀའ་སློབ། <http://www.gyalwarinpoche.com/node/145>

སྐད་ཅེས་བརྗོད་པ་དང་། བོད་ཡིག་ནི་བོད་མིའི་སྐད་གདངས་དང་འཆམ་པར་བོད་
པ་རང་གིས་བཟོས་ཤིང་གཙོ་བོ་བོད་པས་བཅད་སྟོང་བྱེད་པས་བོད་ཡིག་ཅེས་ཐ་སྐད་
ཀྱང་དེ་ལྟར་བྱུང་། ཡིན་ན་ཡང་རྩབ་ཕྱོགས་པ་དང་། ཤར་ཕྱོགས་པ་སོགས་མི་རིགས་
གཞན་པ་ཆོས་ཀྱང་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་མིན་ན་ཡང་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གི་གོ་
ཉོགས་རྟེན་རྒྱར་བོད་སྐད་ཡིག་ལ་མི་རྟེན་ཐབས་མེད་དུ་འཇུག་ཡོད། དཔེར་ན་“དེང་
སྐབས་འཛམ་བུ་གླིང་འདིར་དཔལ་ན་ལ་རྒྱའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཟབ་ཅིང་རྒྱ་ཆེ་བ་འདི་ཉིད་
ལ་གཏིང་ཟབ་པོའི་ཐོག་ནས་འབྲེལ་བ་ཤད་རྒྱག་དགོས་བྱུང་ན་བོད་སྐད་ཡིག་ལ་མ་
བརྟེན་ཐབས་མེད་ཆགས་ཡོད་”^[4]པ་རེད།

མི་རིགས་ཀྱི་གཅིག་གྱུར་རྒྱས་པར་སྐུལ་འདེད།

བོད་ནི་མདོ་དབྱས་ཁམས་གསུམ་གྱི་བོད་མི་འདུས་སྡོད་ས་ཁུལ་ལས་གྲུབ་པ་དང་།
དེང་བོད་ཀྱི་མིང་ལ་མིང་འདོགས་བྱེད་ཚུལ་འགའ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། འཛམ་གླིང་གི་
ཡང་ཅེ་དང་། བོད་མཐོ་སྐང་། གོ་ལའི་སྤེ་གསུམ་པ། ཞེ་ཤི་ཡའི་རྒྱའི་བང་མཛོད་ཅེས་
འབོད་ལ། “བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། སྐད་ཡིག་གི་ཐོག་ནས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་
ངོ་བོ། མི་རིགས་གཞན་ལས་ཐ་དད་ཡིན་པ་བསྟན་གྱི་ཡོད།”^[5]

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་འཕེལ་བྱེད་སྤྱོད་ཆོགས་ཤིག་བྱུང་སྟེ། “ལོ་ངོ་དུ་མའི་རིང་
ཆོས་རྒྱལ་ཆོའི་གཅིག་གྱུར་གྱི་དབུ་ཁྲིད་མེད་པ་ཆགས་རྒྱུན་ནང་ཁུལ་འབྲེལ་བ་ཡག་
པོ་མེད་པར་བོད་ཉམས་ཆག་སོང་ཡང་། བོད་མི་ས་ཡ་དྲུག་གཅིག་གྱུར་དུ་བསྐྱེད་སྐྱབ་
པ་ནི་བོད་སྐད་ཡིག་དང་། སྐད་ཡིག་ནང་ཡོད་པའི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལ་

[4] <http://www.gyalwarinpoche.com/node/145>

[5] བཀའ་སློབ་སྟོང་གི་ནོར་བུ། <http://www.gyalwarinpoche.com/node/134>

བརྟེན་ནས་ཆབ་སྲིད་ཐོག་རྒྱུ་ལྷན་པུང་ཡང་གཅིག་ཁྱུར་དུ་གནས་སྐབས་པ་བྱུང་ཡོད།”^[༥]

དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་“བཅན་པོ་སྐྱེད་དུ་མ་བྱེ་ལོ་ ༡༩༤༦^[༦]ལོར་བཀོད་སྒྲིག་སྒྲིག་བཅན་མོ་ཆེ་ཆུང་གི་བྱ་གཉིས་སྲིད་དབང་གཟུང་རྒྱུ་མ་འཆམས་པར་^[༧]ཡན་ཚུན་ལོ་ ༡༩ རིང་ནང་འཁྲུག་དང་། བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་གོང་གི་ཤུ་ལྷའི་འདས་ལོ་ ༡༩༡༩ ན་སྐྱེད་ལོ་ ༡༩༤༤ ལོར། བོད་ཡོངས་སུ་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཞིང་པའི་གྲེན་ལངས་^[༨]བྱུང་ཞིང་། དེ་ཡང་ཐོག་མར་དབས་ཁོ་གཞིར་ལེགས་སྒྲིབ་གིས་སྒྲིབ་འགོ་པ་བྱས་པའི་མདོ་ཁམས་ཀྱི་གྲེན་ལོག་དང་། དེ་རྗེས་དབུ་ཅུར་འབྲོ་དང་སྐྱེས་གཉིས་འཁྲུགས་པ་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་དབས་ལོ་པོ་ཆུང་གིས་འགོ་བྲིད་པའི་གྲེན་ལོག་ ལྟོ་ཁ་དང་། དུགས་པོ། ཀོང་པོ་བཅས་སུ་མཆིམས་ཀོང་མི་དྲུག་དང་། ལུང་ཕུ་སྟག་ཆེ་གཉགས་ཀྱིས་འགོ་བྲིད་དེ་ཞིང་པའི་གྲེན་ལོག་བྱུང་བ་བཅས་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཞིང་པ་དང་། འབངས་ཀྱི་གྲེན་ལངས་”^[༩]བྱུང་ནས་བོད་སིལ་བྱུར་འཛོམ་ཏེ་བོད་ཡུལ་གྱི་ལ་དབང་བའི་རྒྱལ་པོ་མེད་པར་ཁྱུར་ཡང་། བོད་སྐད་ཡིག་དང་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གཅིག་ཁྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱེད་པའི་བཅན་འདུལ་དང་། བང་ལུལ་སྒྲེ་གཟར་ཁྲོད་བོད་གཅིག་གླིང་གི་གོང་བུའི་རྣམ་པ་མི་ཉམས་པར་གནས་སྐབས་ཡོད། དེ་ཡང་“དུས་རབས་བདུན་པ་དང་བརྒྱུད་པ། དགུ་པ་སོགས་ཆོས་རྒྱལ་རྣམ་དཔྱད་དང་སྤྱིར་སྤྱོད་ཆོས་ཅན་དེ་དག་སྐབས་བོད་ཀྱི་གནས་བབས་རིམ་པས་ཉམས་ནས་བོད་སིལ་བྱུར་འཛོམ་རྗེས་བོད་འདི་ཉ་ཅང་སྒྲོ་པོ་ཆགས་ཡོད། དེ་ལྟར་ཆབ་སྲིད་ཐད་

[༥] རྒྱལ་དབང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་བཀའ་སློབ། <http://www.gyalwarinpoche.com/node/145>
[༦] ཞུས་པ་དབང་བླ་མ་བཤེས་པ། བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། རྒྱལ་མཐོན་པོ་སྐབས་བཅན་པ་བོད་སིལ་བྱེད་སྐབས་ཞིས་པའི་ཐོག་གྲངས་ ༡༩༤ ནང་“རྒྱ་བྱེ་ ༡༩༡ ལོར་སྐྱེད་དུ་མ་བྱེད་སྒྲིག་སྒྲིག་བཅན་མོ་ཆེན་པོ་མཐུན།
[༧] འོད་སྤྱང་ཚྭ་གསལ་ལག་གིས་གཡོ་བྱ་དང་། ཡུམ་བརྟན་ཚྭ་གསལ་ལག་གིས་དབུས་ཕ་བཟུང་སྟེ་དེ་ལ་ཆེ་སྲིད་དང་ཆུང་སྲིད། མང་ཆན་དང་ཉུང་ཆན། གསེར་པ་དང་གཡུ་པ། ཤ་ཟན་དང་ཚམ་ཟན་ཟེར་བའི་ཚྭ་གསལ་ལག་གཉིས་སུ་གྲུས།
[༨] འབངས་གྲེན་ལོག་ཀྱང་ཟེར།
[༩] དུང་དཀར་སྒྲོ་བཟང་འཕྲིན་ལས། མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་བྱུང་འབྲེལ་སྐོར་བཤད་པ། ཐོག་གྲངས་ ༥༩-༦༥ ནང་གསལ།

སྐྱོ་པོ་ཆགས་ཀྱང་། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཞེན་ཁོག་དང་ལྷ་སྤུང་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་
བཟུང་སྟེ་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ཀྱི་བོད་མི་ཡོངས་རྫོགས་སྐད་གདངས་མི་འདྲ་བ་ཡོད་ཀྱང་
ཡིག་གཅིག་པ་ཡིན། བཀའ་འཁྱུར་བསྟན་འཁྱུར་གཅིག་ཁྱུར་ཏུ་འདོན་གྱི་ཡོད། **བོད་
རྒྱུ་རྒྱུ་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེལ་བ་འདི་སྐད་ཡིག་གི་བཀའ་བྱིན་ཡིན། དེ་ཆབ་སྲིད་མིན་
ཡང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཅ་བར་ཁྱུར་ཡོད།**”^[༡༣]

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་གིས་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་བཅོན་
བཟུང་བྱས་རྗེས། བོད་རང་སྐྱོང་ཡོངས་^[༡༤]ཟེར་བ་དང་། མཆོ་སྟོན་ཞིང་ཆེན་^[༡༥] ཀན་
སུ་ཞིང་ཆེན་^[༡༦] སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་^[༡༧] ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་^[༡༨]ཟེར་བ་ལ་སོགས་
པའི་བོད་ས་དུམ་བྱར་བཤོས་ནས་དབང་སྐྱུར་བྱས་ཏེ་བོད་གཅིག་ཁྱུར་གྱི་རྣམ་པ་གཏོར་
ཐབས་ཀྱི་སྲིད་ཁྲུས་བཟུང་བ་དང་། ཆབ་སྲིད་ཐད་ས་ཁོངས་བདག་དབང་གི་དགོས་
མཁོ་སྐོང་ཆེད་“མདོ་དབྱས་ལྷགས་ལམ”ལ་“མཆོ་བོད་ལྷགས་ལམ”^[༡༩]དང་“ཁམས་
དབྱས་གཞུང་ལམ”ལ་“སྟོན་བོད་གཞུང་ལམ”^[༢༠]ཞིས། བོད་མདོ་སྐད་མཆོ་སྟོན་དང་

[༡༣] ཡུལ་དབང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་བཀའ་སློབ། <http://www.gyalwarinpoche.com/node/145>

[༡༤] མངའ་རིས་ས་ཁུལ། ལྷག་ཆུ་ས་ཁུལ། ཆབ་མདོ་ས་ཁུལ། གཞིས་ཆེ་ས་ཁུལ། ཉིང་ཁྲི་ས་ཁུལ། ལྷོ་ཁ་ས་ཁུལ།

[༡༥] མཆོ་རྒྱལ། མཆོ་བྱང་། ཟེ་ལིང་། མཆོ་སྟོ། མ་སྟོ། ཡུལ་ཤུལ། མགོ་ལོག།

[༡༦] རྒྱའི་ཀན་སུ་ཞིང་ཆེན་ཟེར་བའི་ཁོངས་སུ་བཅུག་པའི་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་དང་། རང་སྐྱོང་རྫོང་ཁག་ནི།
གཙོད་གྲོང་ཁྱུར། བ་ཅེ། ཅོ་ནེ། འབྲུག་ཆུ། ཐེ་པོ། མ་ཆུ། ལྷ་ཆུ། བསང་རྒྱལ་མ་ཐང་།

• དཔལ་རིས། རྒྱའི་ཀན་སུ་ཞིང་ཆེན་གྱི་ལྷུ་ལྷན་གྲོང་ཁྱུར་ཁོངས་སུ་བཅུག་པའི་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་རྫོང་།

[༡༧] རྒྱའི་སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་ཟེར་བའི་ཁོངས་སུ་བཅུག་པའི་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་དང་། རང་སྐྱོང་རྫོང་ཁག་ནི།
དར་ཆེ་མདོ། ལྷགས་ཟམ། རོང་བྲག་བརྒྱུད་ལུ། ཉག་ཆུ། ཏུ། བྲག་མགོ། དཀར་མཛེས། ཉག་རོང་། ལྷེ་དགེ། དཔལ་
ཡུལ། ལེར་ཤུལ། གལེར་ཐར། ལི་ཐང་། འབའ་ཐང་། ཆ་ཕེང་། འདབ་པ། ལྷེ་རོང་།

• ཁྲི་ལི། ལེང་ལྷན་དབྱེས་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ནང་བཅུག་པའི་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་རྫོང་།

• ར་བ་ཆའང་རིགས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ། འབར་ཁམས། ལུང་དགུ། བཟ་ཤིས་སྒྲིང་། མའོ་རྫོང་། ལུང་ཆུ། གཟེ་ཅ་
ལྷེ་དགུ། ལྷ་ཆེན། བཅོན་ལྷ། ཁོ་ཆུ། འཛམ་ཐང་། ར་བ། མཛོད་དགེ། ཀླ་ཁོག་གམ་དམར་ཐང་།

[༡༨] རྒྱའི་ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་ཟེར་བའི་ཁོངས་སུ་བཅུག་པའི་བོད་ཆེན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཏེ། རྒྱལ་ཐང་ཤམ་
རྩ་ལ་སོམས་ཀྱི་ཉི་ཁྲུ། བདེ་ཆེན། འབའ་ལུང་།

[༡༩] http://xizang.news.cn/xinwenzhongxin/2016-07/07/c_135495035.htm

[༢༠] http://xizang.news.cn/tupianzhongxin/zhutu/2016-07/11/c_135504711.htm

བོད་མི་ཁྱོད་དཀར་མངའ་སྡེ་གསུམ་བོད་ཁུལ་དེ་དག་བོད་ཁུལ་མ་ཡིན་པར་སྐྱབ་ཐབས་
 གྱི་བཅོམ་ཆོག་སྟོན་པ། བོད་པའི་མིང་རྒྱ་མིང་^[10] དུ་བསྒྱུར་བ། མི་རིགས་གཅིག་དང་
 རྒྱ་དམག་གཅིག་གྱུར་ཞེས་རྒྱ་སྐད་སྟོན་རྒྱུར་བོད་རྒྱ་དམག་ལྷན་མེད་བཏང་ནས་བེད་
 སྟོན་བྱེད་པའི་ཁོར་ལྷག་འཕྲོག་པ་སོགས་རེད།

རྒྱ་དག་དམར་གཞུང་གིས་ཐབས་བརྒྱ་རྒྱུ་སྟོང་གི་སྟོན་བོད་ས་དུམ་བྱར་
 བཅད་དེ་བོད་ཁུལ་དབང་རྒྱུར་བྱེད་ཐུབ་པ་ཙམ་ལས། ཆོལ་གསུམ་བོད་མིའི་ཆིག་སྒྲིལ་
 གྱི་བསམ་སྒྲིལ་འདུ་ཤེས་རྩ་བ་ནས་གཏོར་ཐུབ་མེད་པ་རེད། དེ་ཡང་བྱི་ལོ་ 1001 ལྷན་
 བོད་ཁུལ་ཡོངས་སུ་མི་རིགས་དང་རྒྱ་དམག་ཆོས་དད་རང་དབང་གི་སྤྱང་སྟོབ་ཐད་
 ལས་འགུལ་མང་དུ་བྱུང་ཞིང་། བྱི་ལོ་ 1004 ལྷན་ 1 ཆོས་ 12 ཉིན་རྩ་བ་གཉིད་ཤོན་
 པའི་དུས་འཁོར་གྲུ་ཆོང་གི་སྐྱེ་ཞབས་བཟ་སྒྲེས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་བ་ནས་
 བཟུང་བོད་ནང་ནས་བོད་མི་ 144 ^[11] ཡིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་སྟེ་བོད་མི་
 རིགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དང་། རྒྱ་དམག་ཆོས་དད་སོགས་སྤྱང་སྟོབ་ཐད། མ་ཚུངས་བོད་
 ཡིག་སྟོབ་འབྲིང་གི་སྟོབ་མ་ཆེ་རིང་སྟེད་^[12] དང་། རེབ་གོང་རོང་པོ་དགོན་ཆེན་གྱི་
 སྐྱེ་ཞབས་འཇམ་དབྱངས་དཔལ་ལྷན་^[13] ལྷན་བྱུང་བཟ་ཤེས་འབྲེལ་ལྷ་སྟེ་ཨ་མཆོག་
 ལྷ་ཤོད་སྟེད་སྟེ་པའི་མགོན་པོ་ཆེ་རིང་།^[14] རེབ་གོང་སྤྱད་པ་ཁ་རྒྱ་སྟེ་པའི་ལྷགས་མོ་

[10] བོད་ཀྱི་སྤྱད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ད་ལྟའི་བོད་ནང་གི་དབང་འཛིན་པ། 1004 ཁུལ་དང་གོང་ཁྱེར་ནས་སྤྱངས་
 དང་ཞིང་ཆེན་རིམ་པའི་བར་གྱི་དཔོན་རིགས་རྩ་སྟོན་ཅེས་པའི་ཤོག་གངས་ 16 ནང་“ཉི་མུས་”དང་ 130 ནང་“མང་
 རུལ་སྤྱང་” “སྐྱ་སྐྱན་ལུང་། ཆོས་ཅན་ཞིན་”ལ་སོགས་པ་བོད་རིགས་ལ་རྒྱ་མིང་བྱས་པ་མང་དུ་ཡོད།

[11] <http://www.rfa.org/tibetan/list-of-self-immolation-final-5-10-2016.pdf>

[12] <http://www.rfa.org/tibetan/chediklaytsen/amdolaytsen/amdo-stringer/self-immolation-by-student-of-machu-tibetan-school-03052012101733.html>

[13] <http://www.rfa.org/tibetan/otherprograms/newsanalysis/jamyang-palden-self-immolated-28th-03142012094759.html>

[14] <http://www.rfa.org/tibetan/sargyur/Gonzo-Tsering-Lhuchu-immolation-11102012210651.html>

གཅིག་གྱུར་གྱི་ནམ་པ་གཏོར་བའི་སྲིད་རྒྱུས་ཇི་ལྟར་བཟུང་ཡང་། བོད་མི་རིགས་ཐུན་
མོང་ལ་ཅ་ཆེའི་སྤྱོད་ལྟ་བུའི་བོད་རྒྱལ་ཡིག་དང་། ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གཅིག་གྱུར་
གྱི་འདུ་ཤེས་གཏིང་ཟབ་ཡོད་པ་དེས། རྒྱ་མཚོའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཚོ་ཁ་ཇི་ལྟར་འཁྲུགས་
ཀྱང་མཚོ་གཏིང་ཞི་འཇམ་དུ་གནས་པ་བཞིན། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་གཅིག་གྱུར་ནམ་པ་
མི་དོར་བར་གནས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

མཐུག་ཕྱིན།

བོད་རྒྱལ་ཡིག་དེ་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གཞུང་། སྤྱི་ཆོག་སྤྱི་གོ་མས་
གཤིས་སོགས་སྟུགས་ཡོངས་ནས་གོང་འཕེལ་གཏོར་བའི་དཔལ་ཡོན་གྱི་ཅ་བ་དང་།
བོད་མི་རྒྱལ་ཁ་མི་འཐོར་བར་གཅིག་ཏུ་སྡོམ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐོར་གསལ་ལྟ་བུར་
གྱུར་ཡོད་མོད། དེར་རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་མི་ན་གཞོན་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཁྲོད་དུ་ལ་ལས། མི་རིགས་
ཤིག་གསོན་གནས་ཐུབ་རྒྱུར་ལ་རྒྱ་དང་། རྒྱལ་ཞེན་ཡོད་ན། རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་སོགས་
རྒྱལ་ཡིག་གཞན་ལ་བརྟེན་ན་མི་འགྲིག་པ་མེད་པའི་འདུ་ཤེས་ཤིག་སྤང་། དེ་ལྟར་བསམ་
པའི་འདུ་ཤེས་ནི་རྒྱ་གཞུང་གི་མི་རིགས་གཅིག་གྱུར་དང་རྒྱལ་ཡིག་གཅིག་གྱུར་གྱི་
སྲིད་རྒྱུས་ལག་བསྟར་དང་། གྲངས་མང་མི་རིགས་ཁྲོད་མཉམ་སྡོད་ཀྱིས་རང་རྒྱལ་ལ་
བར་དོར་ནས་གཞན་རྒྱལ་ཁོ་ནར་སྤྱོད་དང་སྤྱོད་བཞིན་པའི་ཁོར་ཡུག་གི་ཉེན་ཁ་ལས་
ཏུ་ཅང་ཆབས་ཆེ་བ་ཞིག་སྟེ། སོ་སོ་རང་ངོས་ནས་རང་གི་རྒྱལ་ཡིག་དོར་ཏེ་མི་རིགས་
གཞན་གྱི་རྒྱལ་ཡིག་ལ་བརྟེན་རྒྱུའི་འདུ་ཤེས་ཤིག་ཆེ་ཡོད་པའི་སྡོན་གནད་དེ་རེད།

དེ་ལྟ་བུའི་འདུ་ཤེས་རྒྱ་ཁྲུག་ཏུ་རྒྱུན་འབྲམས་སོང་ཆོ། མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་རྒྱུན་
གནས་དང་འཆོ་གནས་ལ་དཀའ་ཆོག་སྤྲད་གཞིའི་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་རང་རེད། དཔེར་
ན། སི་ཏཱ་ལིན་(Stalin)ཀྱིས། “མི་རིགས་ཤིག་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཡུན་རིང་གནས་དགོས་ན།

དེའི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་དགོས། གལ་ཏེ་དེ་ལས་ལྷག་སྟེ་མི་
རིགས་ཤིག་ཙམ་མེད་དུ་གཏོང་དགོས་ན། སྟོན་ལ་མི་རིགས་དེའི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་
མེད་པར་བཟོས་ན་མི་རིགས་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་མེད་པར་འགྱུར་སྲིད།”^[༡༩] ཅས་
པ་ལྟར། དེང་མན་རྩའི་མི་རིགས་ལ་མཆོན་ན་“མན་རྩ”ཞེས་པའི་མིང་ཙམ་ལས་མི་
རིགས་རང་གི་ངོ་བོ་དང་ཁྱད་ཆོས་སོགས་ཅི་ཡང་མེད་པར་གྱུར་ནས་མི་རིགས་གང་
ཡིན་ངོས་བཟུང་མི་ཐུབ་པ་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད།

དེས་ན། བོད་མི་ཞིག་ཡིན་ན་བོད་སྐད་ཡིག་ལ་བརྟེན་བཤད་དུང་ཞིན། དེ་
སྤྱོད་བའི་སྐུལ་སྤོང་ཞིག་ངས་པར་དུ་ཡོད་དགོས་པ་ཡིན། དེ་ཡང་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྱིང་
བཙུ་པས། “བོད་པ་ཡིན་ན་བོད་ཡིག་སྟོབ། ལ་ལས་བྱ་རབས་ཆ་རྒྱུད་དང་བཅས་རང་
སྐད་ཡལ་བར་དོར་ནས་གཞན་སྐད་ལ་བརྟེན་པ་ནི། མི་རིགས་རང་ལ་མཆོན་ན། ཏྲ་
ཐོག་ནས་གཡག་ཐོག་དུ་བཞོན་པ་ལས་མ་འདས་”^[༢༠] པས། མི་རིགས་ཤིག་སྟོན་ཐོན་
གི་ཕྱོགས་སུ་ཡར་རྒྱས་དང་གོང་འཕེལ་འགྲོ་དགོས་ན། མི་རིགས་དེའི་སྐད་ཡིག་བེད་
སྤྱོད་ཐུབ་པ་དགོས། སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་ཐུབ་ན་དེའི་ཐོག་གནས་པའི་ཆོས་དང་རིག་
གཞུང་ཡོད་ཆོད་སྲུང་སྟོབ་དང་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུར་ལུས་པ་ཐོན་ངེས་རེད། དེ་ཡང་
སི་ཏྲ་ལིན་(Stalin)གྱིས། “མི་དམངས་ཁྱིམ་སྡོང་མང་པོས་མི་རིགས་རང་གི་སྐད་ཡིག་དེ་
ཉིད་བེད་སྤྱོད་བྱས་ན། ཆབ་སྲིད་དང་དཔལ་འབྱོར་རིག་གནས་གོང་འཕེལ་བཅས་གི་
ཐད་ལ་ཡར་རྒྱས་ཆེན་པོ་འབྱུང་ཐུབ་གི་རེད།” དེར་བརྟེན་མི་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་སྤྱི་ཆོགས་དང་འཆོ་བའི་ཁྲོད་དུ་བེད་སྤྱོད་ཨང་དང་པོར་དགོས་པ་དེ་ཡིན་ནོ།།

[༡༩] <http://monlamit.org/en/node/11>

[༢༠] <http://www.lhasapost.com/variety/variety/advices/1022-2015-09-25-10-21-01.html>

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་ཆག་གཏོང་བའི་རྒྱ་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས།

སྐད་ཡིག་ནི་མིའི་དཔལ་ཡོན་གྱི་རྩ་བ་དང་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཡིན།

བསྟན་འཛིན་ཚུལ་ཁྲིམས།^[1]

ང་ཅས་དྲ།

༡༣། རྒྱལ་ཁབ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་སོ་སོར་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ། སྐད་ཡིག་དང་། རིག་གཞུང་། གོམས་གཤིས་བཅས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མི་འདྲ་བའི་བྱང་ཆོས་ཡོད་པ་དང་། བྱང་ཆོས་དེ་དག་སྤྱད་སྦྱོབ་དང་ཉམས་པ་སྤྲོད་གསའི་ཆེད་རྒྱལ་ཁབ་དེ་རང་བཅན་ཡིན་ན་དེ་བས་རྒྱས་པ་ཐོན་པ་ཡོང་གི་རེད། འོ་རྒྱལ་ལ་ཕྱིར་མིག་བལྟས་པ་ཡིན་ན། རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་བ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཆུང་བ་ཞིག་བཅན་འཛུལ་བྱས་པའི་རྒྱུ་གྱིས་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་སྐད་ཡིག་སོགས་ཡོད་ཆད་ལ་སྤང་མེད་རྟོག་རོལ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། བཅན་འཛུལ་བྱེད་མཁན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་དང་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་གང་ཡིན་རུང་། ལུ་གུར་དང་། རང་སོག་ལྟ་བུའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ནམས་གྲངས་འབོར་མང་

[1] བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཆབ་ཁབ་གི་གདན་ཁྲུས་ཉམས་ཆབ་པ། ✉ sawyer.tom9@gmail.com
ཚོམ་ཡིག་འདི་བཞིན་ཨིན་ཡིག་ཐོག་ཨི་ཤེ་ཡའི་ནང་སྐད་ཡིག་དང་། སྤྱི་ཚོགས། རིག་གཞུང་ཞེས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་
ཚོགས་འདུ་ ༢༠༡༢/༩/༩ རས་ ༡༠ བར་གྱི་དེ་ལྟར་སྒྲ་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྲའི་ནང་གཏམ་བཤད་བྱས།
རིག་འཛིན་རྟོག་དང་། ཆོ་བསྐྱོད་ཀྱིས་བོད་ཡིག་ཏུ་སྐབ།

བོད་ཀྱི་མྱོད་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་དྲུས་དེབ།

པའི་རྒྱ་ཏན་མི་རིགས་དང་གཅིག་མཚུངས་བཞེ་ཐབས་ཀྱི་མྱོད་ལྷན་འཛིན་གྱི་ཡོད།

སྐད་ཀྱི་འབྲུང་ཁུངས།

མྱུར་སྐད་ཟེར་བ་དེ་ཁ་མ་ཕྱེ་བའི་ཤོག་སྐམ་ཞིག་གི་ནང་ཅ་དངོས་ཅི་ལྟར་ཡིན་མིན་
ཤེས་རྟོགས་མི་ཐུབ་པ་ནང་བཞིན་ཆོན་རིག་གི་ཐོག་ནས་ཀྱང་དེར་ལན་རྟེན་མི་ཐུབ་
པའི་ངི་བ་ཞིག་རེད། འོན་ཀྱང་མཁས་དབང་མང་པོས། སྐད་ཡིག་འབྲུང་ཁུངས་ཐད་
ཤོད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་། དེའི་ནང་ནས་རྒྱ་མཐུད་དང་རྒྱ་མཐུད་མི་
ཐུབ་པའི་(continuity and discontinuity theories)ལྟ་གྲུབ་ཡོད་པ་ནི་གྲགས་ཆེ་
ཤོས་ཤིག་ཡིན། རྒྱ་མཐུད་ཐུབ་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས། མྱུར་མིའི་སྐད་ནི་མཐོ་རིམ་སློག་
ཆགས་སྤེལ་ནས་རིམ་གྱིས་མཆེད་ཚུལ་དང་། རྒྱ་མཐུད་མི་ཐུབ་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱིས།
མི་ཟེར་བ་དེ་སློག་ཆགས་གཞན་ལས་ལྟག་པའི་མི་རྒྱུད་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་ལ་འགྱུར་བ་
ཕྱིན་པར་བརྟེན་ནས་སྐད་ཡིག་དེ་བྱུང་ཚུལ་ཤོད་གྱི་ཡོད།

སྐད་བརྗོད་རིག་པའི་མཁས་པ་རོ་བློན་ལྷ་ལོང་གིས། སྐད་ཡིག་ནི་མིའི་རྣམ་
དཔྱོད་དང་གསར་གཏོད་ཀྱི་རིག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུང་བར་བཞིན་གྱི་ཡོད། དོན་
དངོས་ཐོག་ཅི་ལྟར་ཡིན་ཡང་སྐད་ཡིག་གི་འབྲུང་ཁུངས་རྒྱ་ཁྱེན་འདྲ་མིན་སྣ་ཆོགས་
ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་སློས་མི་དགོས་པ་ཞིག་རེད།

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་འབྲུང་ཁུངས།

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དེ་འཛམ་གླིང་གི་སྐད་ཡིག་དྲུག་སྟོང་བདུན་སྟོང་ཡོད་པའི་ནང་ནས་
སྐད་ཡིག་རྙིང་ཤོས་ཤིག་དང་། རྒྱའི་སྐད་ཡིག་དང་། ཉི་ཅོང་གི་སྐད་ཡིག་ ལེགས་སྐྱར་

རྒྱུ་ཡིག་བཅས་དང་མཉམ་དུ་ཨེ་ཤི་ཡའི་ནང་ནས་ལོ་ ༡༩༠༠ ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་
པའི་རྒྱུ་ཡིག་ཅིག་ཡིན། དེ་བས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་ནི་བོད་དུ་འགོ་བཙའི་རིགས་ཆགས་
པ་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་སྟོན་མི་དགོས། བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་ནི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་སྲོང་
བཙན་སྐམ་པོས་ཐོན་མི་སམ་སྟོ་ཏ་རྒྱ་གར་དུ་མངགས་ནས་ལེགས་སྦྱར་གྱི་ཡི་གེར་
དཔེ་སྤངས་ནས་བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་གསར་དུ་བཅོས་གནང་བ་ཞིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་བོད་
ཀྱི་མཁས་དབང་ནམ་མཁའི་འོར་བུས་ཐོན་མི་སམ་སྟོ་ཏ་རྒྱ་བཅོས་པའི་བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་
དེའི་གོང་ལ། བོད་དུ་ཡི་གེ་ཡོད་པ་གསུངས་འདུག།

བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་བྱུང་བ་ནས་དུས་རབས་ཉི་ཤུའི་བར་ཕྱི་ནང་གི་འགོག་རྒྱུ་
གང་ཡང་མེད་པར་གནས་སྤོང་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་བྲིས་མཆོས་ཡུལ་གྱི་མང་པོ་
ཞིག་ནས་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་ལ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ལ་དད་པ་དང་སྟོབ་གཉེར་
ཆེད་བོད་དུ་ཕེབས་པའང་ཡོད་དེ། བོད་ཀྱི་གདན་ས་ཁག་ཏུ་སྐོག་པོ་ཁང་ཆན་དང་།
དཔེ་སྤྱོད་ཁང་ཆན་སོགས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བྱུང་རབས་ནང་གསལ་བ་བཞིན་བོད་ཕྱི་
ནང་གི་དགོན་སྡེར་ད་ལྟོང་གནས་ལྷན་རེད། འོན་ཀྱང་ ༡༩༥༠ གསལ་པ་ལོར་རྒྱ་ནག་
དམར་པོའི་གཞུང་གིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་གི་གནས་
སྡངས་ཐད་འགྱུར་ལྡོག་ཆེན་པོ་སྤང་ཡོད། བོད་ཀྱི་དགོན་པ་ ༤༠༠༠ ཅུ་གཏོར་བཞིག་
བཏང་བ་མ་ཟད། བོད་བསྟན་གྱི་ཕྱག་དཔེ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་མེར་སྲིག་བཏང་ཡོད།

དགོན་པ་ ༤༠༠༠ གཏོར་བཞིག་བཏང་བ་དེ་བོད་ནང་གི་དཔེ་མཛོད་ཁང་
༤༠༠༠ གཏོར་བཞིག་བཏང་བ་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད། དགོན་པ་ཁག་ནི་བོད་ཀྱི་
དཔེ་ཆ་དང་། ཡིག་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གསལ་གཉེར་སྤྱད་བྱུལ་གྱི་གཏོར་མཛོད་
ཅིག་ཡིན། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་ཆ་མེད་བཅོ་བའི་གོམ་པ་དང་པོ་དེ་
རེད། སྤོང་བསྟན་མཁས་བརྩན་གྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོའི་རྒྱལ་བས་བོད་ནང་དམའ་འབྲིང་
སྟོབ་གྲྭ་གསུམ་མ་གཏོགས་མེད་ཅེས་གསུངས་འདུག རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་བཅིངས་

འགོ་ལ་བཏང་ཚུལ་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། དེའི་སྐབས་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་གྱི་མཐུན་ཁྱེན་སྒྲིལ་
ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་རིག་གནས་གསར་བརྒྱུད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་བཀོལ་སྒྱུད་ལ་དམ་བསྒྲགས་ཆེ་བ་སོང་བ་དང་། དེའི་སྐབས་ཉིང་བཞི་ཙུ་གཏོར་
གྱི་ལས་འགལ་ནང་བོད་མིའི་བྱིས་ཆ་དེ་གི་རིག་དངོས་སྒྱུ་རྩེན་དང་། ཕྱག་དཔེ་སྟགས་
ཆེག་མེད་བཟོས་པ་མ་ཟད། དེ་བས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་གོང་ཆགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

པས་འབུམ་གྱིས། “རིབ་གོང་དུ་བྱིས་ཆ་དང་ ༥༠ ཡོད་པ་ནས་མི་གཅིག་གི་
ལག་ལ་མ་གཏོགས་དཔེ་ཆ་མཐོང་ཡས་མི་འདུག”ཅེས་པ་དེས། བོད་མིའི་ལག་དུ་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་པོའི་དཔེ་ཆ་ཆེས་དཀོན་པོ་ཡིན་པ་ཤེས་རྟོགས་
ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། རིག་གནས་གསར་བརྒྱུད་ཀྱི་སྐབས་བོད་རིགས་ན་གཞོན་ཆོར་རྒྱ་ཡིག་
སློབ་འགོ་ཚུགས་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་མཐོང་ཚུང་བྱས་ཏེ་ཉམས་ཆག་སོང་ཡོད་
ཅས་དང་།

འ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གིས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནང་ལོ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་
རིང་བོད་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་གྱི་འབྱུང་རིམ་གནད་པོའི་ཐང་ག་དང་། ཆོས་དཔེ། གཏུང་རྟེན།
སྒྱུ་རྩེན་སྟགས་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིག་དངོས་ཆམས་རིག་གནས་གསར་
བརྒྱུད་སྐབས་རྩ་མེད་དུ་བཏང་ཡོད་ཅས་དང་།

ལོ་རྒྱུས་སྒྲིབ་ཆེ་རིང་ཤུགས། “ཕྱི་ཚུལ་ལ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་
བོ་དང་རིག་གཞུང་གི་ནམ་པ་སྟོན་མི་བཅུག་པར་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་ཁྲིད་ཐིམ་དུ་བཅུག་
པའི་སྤང་ཚུལ་བཟོ་ཐུབ་ཡོད་ཀྱང་། བོད་དང་རྒྱ་གཉིས་ཐ་དད་ཕྱི་བའི་མཆོམས་རྟགས་
བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཅིག་ཤུ་ལས་ལྷག་མེད་པ་རེད།”

༡༩༥༠ ལོར་ ༡༩༥༢ ལོར་རྒྱ་གཞུང་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་སྤྱིད་བྱས་ཕྱན་
བུའི་གྲུ་ཡངས་སུ་བཏང་བའི་རྒྱུ་ཀྱིས། དེའི་སྐབས་བོད་ནང་གི་སློབ་ཁྲིམས་ལ་སྐད་
གཉིས་སློབ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྤྱིད་བྱས་འཛིན་ཡོད། སྐད་གཉིས་སློབ་ཁྲིམས་ཀྱི་

འཛམ་གླིང་ཡོངས་ནང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་ལ་ལག་བསྟར་
བྱེད་པའི་སྐད་ཡིག་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ཡིན། ཡིན་ནའི་ཕྱིས་སུ་བོད་ནང་ལ་རྒྱ་སྐད་ཐོག་
སློབ་བྲིད་བྱེད་རྒྱ་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད། སྤྱིར་སྐད་གཉིས་སློབ་བྲིད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་
འཛིན་ན་ཡང་བོད་རིགས་སློབ་མ་ཆོར་བོད་ཡིག་སྦྱོང་རྒྱུ་ལོ་སྐབས་དང་མཐུན་ཆུག་
དེ་ཙམ་བསྟན་མེད་པའི་ཆུན་གྱིས་བོད་རིགས་སློབ་མ་ཆོར་མ་ལུག་གི་སྐད་རྒྱ་རྒྱ་
ལས་ཐབས་ཤེས་གང་ཡང་མེད་པ་ཆགས་པ་རེད།

འབྲུམ་རམས་པ་བཀྲ་ཤིས་རབ་རྒྱས་ཀྱིས། ༡༠༠༩ ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཆེས་ ༥ ལ་ཨ་རིར་
ཆོགས་འདུ་ཞིག་གི་ནང་། བོད་རིགས་ཆོ་སྐད་གཉིས་སློབ་བྲིད་ཙམ་མིན་པར། རིག་
གཞུང་གཉིས་འབྲེས་པའི་མི་རིགས་ཤིག་ཆགས་རྒྱུ་ཉེན་ཁ་མཐོང་གི་འདུག གནས་
སྟངས་དེ་ལུ་མཐུད་གནས་པ་ཡིན་ན། མ་འོངས་པར་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་
པའི་རིག་གཞུང་ཙམ་བསྟན་འགྲོ་ཉེན་དང་བོད་རིགས་ཆོ་སྐད་རིགས་སུ་འགྱུར་རྒྱུ་ཉུག་
ལའི་དུས་ཆོད་ཅིག་ཤར་མི་སྲིད་པ་མིན་ཅས་དང་།

པཌ་ཆེན་སྐུ་ཕྱིར་བཅུ་པས། ལོ་ ༡༩༠༠ ཉར་ཆགས་བྱས་པའི་སྐད་ཡིག་དེ་
དམར་ཤོག་གཞུང་གི་འོག་ལོ་ཉི་ཤུའི་ནང་ཙམ་མེད་ཕྱིན་ཡོད་ཅས་གསུངས་ཡོད། དེ་
ཙམ་གྱི་ ༡༩༤༠ ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དེ་ཙམ་མེད་འགྲོ་བཞིན་པ་
ར་འཕྲོད་ཡོང་གི་ཡོད།

བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་
སྟན་ཐོའི་ནང་། ༡༩༩༡ ནས་ ༢༠༠༩ བར་བཅོན་བྱོལ་དུ་སླེབས་པའི་བོད་རིགས་བརྒྱ་
ཆ་ ༤༠ རང་ལོ་ ༡༥ མན་ཆད་ཡིན་པ་དང་། དེས་གང་ཞིག་མཆོན་སྟབ་བམ་ཞེ་ན།
བོད་ནང་བོད་རིགས་ན་གཞོན་ཆོར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་རྒྱུ་ཁོར་ཡུག་མེད་པ་
གསལ་བཤད་སྟབ་ཀྱི་ཡོད།

རྒྱ་རིགས་གནས་ཁྲིམས།

ཉེ་བའི་ཆར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་རིགས་མི་འབོར་མང་པོ་བོད་ནང་གནས་སྡོད་ཀྱི་བའི་ཁྱེན་གྱིས་བོད་ནང་གི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་མི་མངོན་པའི་ཉམས་ཆག་གཏོང་བཞིན་ཡོད། ༡༩༥༠ ནང་ ༡༩༩༠ ལོ་ནས་བོད་ནང་མི་འཁོར་ལྷགས་ལམ་འདུགས་སྐྱོན་གྱི་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེར་སྤེལ་བ་མ་ཟད། ༡༩༩༦ ལོར་བེ་ལིང་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་ས་བར་མི་འཁོར་ལྷགས་ལམ་གྲུབ་བྱེད་པའི་ཁྱེན་གྱིས་བོད་ནང་དུ་རྒྱ་རིགས་གནས་སྡོད་ཀྱི་ལམ་ཁ་སྤྲོད་བའི་ཞིང་ལྗོངས་བ་བཅས་ཀྱིས་རྒྱ་རིགས་ཕོན་ཆེ་སྤྲོད་ནས་བོད་པ་ནམས་སོ་སོའི་རང་ཡུལ་དུ་གངས་ཉུང་མི་རིགས་སུ་གྱུར་ཡོད། གནས་སྡངས་དེ་ལྟ་བུའི་འོག་བོད་རིགས་ཆོས་རྒྱུད་མ་སྤངས་པར་རང་ཡུལ་ནང་འཛོམས་གནས་སྤོངས་རྒྱ་ཁག་པོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་པས། ས་མ་ཆོས་ཀྱང་རང་ཉིད་ཀྱི་བུ་ཕྱག་ཆེར་རྒྱ་ཡིག་སྦྱོང་འདུག་རྒྱ་ལས། གཞན་ཐབས་ཤེས་གང་ཡང་མེད་པར་འཇུག་བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་ཆུས་ལྟེ་གནས་ཁང་གིས་རྩོམ་སྒྲུང་མ་ནས་ཡིན་པའི་ཆེ་རིང་རྩོམ་པའི་བཅར་འདྲི་བྱས་ཡོད། ཆེ་རིང་རྩོམ་ ༡༩༩༥ ལོར་བོད་ལ་འགྲོ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ད་ཆ་འཁྱུག་སྤྱོད་རྒྱལ་ཁབ་ནང་གནས་ཡོད། ཁོང་གིས་གསུངས་པར་གཞིགས་ན། བོད་ནང་རྒྱ་རིགས་གནས་སྡོད་ཀྱི་ཕྱི་ཆད་ཆད་ཆད་ཆེ་ཞིང་ཕོན་ཆེན་པོ་ཡིན་པས། བོད་ཀྱི་སྐད་ཅམ་མིན་པར་ཡི་གེར་ཡང་ཉམས་ཆག་འགྲོ་བའི་དུས་ལ་སྤྲོད་ཀྱི་ཅེས་གསུངས་འདུག།

ངས་བོད་མདོ་སྐད་སྤྱོད་ནས་ཡིན་ཞིང་། ༡༩༩༧ ལོར་རྒྱ་གར་དུ་བཅན་བྱོལ་ལ་སྤྲོད་པའི་བུ་མོ་རྩོམ་པའི་བཅར་འདྲི་ཞུ་བའི་སྐབས། ཁོ་མོའི་སློབ་གྲུའི་ནང་གི་སློབ་མ་ནི་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་འདྲ་མིན་ནས་སྤྲོད་པ་དང་། ཁོང་ཆོ་ཕན་ཚུན་ཡུལ་སྐད་མི་གཅིག་པའི་དབང་གིས་གོ་བརྗེ་མི་འཕྲོད་པའི་སྐབས་ལམ་སང་རྒྱ་སྐད་འདམ་ང་བྱས་

ནས་བཅད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད་ཅེས་གསུངས་སོང་།

དང་གི་ཆར་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་ཉམས་ཆག་འགོ་བའི་གནས་སྤངས་ཇ་དག་
པོ་ཡིན་སྟབས། ༡༠༠༥ ལོར་བོད་ནང་བོད་རིགས་སློབ་མ་དང་དགེ་རྒན་ཆོས་རྒྱུ་ནག་
གིས་བོད་ནང་གི་སློབ་གྲུ་སློབ་ཁྱིམ་མཐའ་དག་རྒྱུ་རྒྱུ་ཡིག་ཐོག་སློབ་ཁྱིམ་བྱེད་
རྒྱུ་སྤྱི་བཟུང་གི་འགྲུ་ལོག་ལ་ངོ་རྒྱུ་རྒྱུ་འབོད་ཇི་མང་དུ་སོང་ཡོད་པ་མ་ཟད།
རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་མང་པོ་བྱུང་བའི་ནང་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སྤངས་སྤྱོད་
དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་གནང་མཁན་ཡང་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་
གིས་ཕྱ་མཐུད་ནས་དགོན་པ་དང་། སློབ་གྲྭ་ཁག་ལ་རྒྱལ་གཅིག་རིང་ལུགས་ཟེར་བའི་
བསམ་སློབ་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་རབ་དང་རིམ་པ་སྤེལ་ཡོད། རྒྱུ་བརྒྱ་རིག་པའི་
མཁས་པ་ ལྷ་ཁྲིལ་ ཁྲོའོ་རོ་མི་ཡིས། དུས་རབས་ཉི་ཤུ་ཆ་གཅིག་གི་མཐུག་ཏུ་རྒྱུད་ཡིག་
༡༠༠༠ བར་དེ་མེད་པ་ཆགས་རྒྱུ་ཡིན་པ་སྟོན་བརྒྱ་བཏང་ཡོད། རྒྱུད་ཡིག་དེ་ཆོ་འཇམ་
སྤྱིང་འདི་ནས་བར་དེ་སྟོང་ཡས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་བརྩེ་བཞིན་ཡོད། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་
ཆོགས་ཀྱིས་འཇམ་སྤྱིང་འདིའི་ནང་རྒྱུད་ཡིག་སྟོང་ལ་ཉི་བཅའ་བཞི་ལ་དབྱེ་བ་བྱེ་
ཡོད།

- ༡) སྟོང་ལ་ཉི་བཞི་
- ༢) སྟོང་ཆར་བཞི་
- ༣) སྟོང་ཡས་ཀྱི་གནས་སྤངས་ཇ་དག་པོ་
- ༤) སྟོངས་དང་སྟོང་བཞིན་པ།

སོགས་ལ་བལྟས་ན། དེ་ནི་བོད་ནང་གི་བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་གནས་སྤངས་རྒྱུ་ནག་
གཞུང་གི་མི་མངོན་པའི་སྤྱི་བཟུང་སྟེ་མང་འོག་རྒྱུ་བཟུངས་ནས་གཏོང་རྒྱུ་འཆར་
གཞི་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པ་ཞིག་རེད། རྒྱུད་ཡིག་བཅད་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་མེད་ན་རྒྱུད་
ཡིག་དེ་ཤི་བ་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད། དཔེར་ན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་བོད་

ཀྱི་སྐད་ཡིག་བཅད་སྟོང་མེད་པ་བཟོ་བའི་ཁོར་ལུག་ནང་། བོད་མི་ཆོས་རང་གི་སྐད་ཡིག་
སྤང་སྟོབ་ཐད་ཤུགས་སྟོན་མ་བརྒྱབ་པ་ཡིན་ན། རིམ་བཞིན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དེ་སྟོང་
ལ་ཉེ་བ་ཞིག་ཆགས་ངེས་རེད།

བོད་རིགས་བྱད་མེད་ཚྭ་པ་པོ་འོད་ཟེར་གྱིས། “བོད་ནང་གི་བོད་པ་ཆོ་བོད་
ལ་འགྱུར་སྟོག་འགྲོ་བ་དང་མཉམ་དུ་འགྱུར་བ་འགྲོ་རྒྱུ་ལས་ཐབས་གཞན་གང་ཡང་
མེད། གནས་སྐད་སྟོང་དེ་ལྟ་བུའི་འོག་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ལ་རྒྱ་དང་ངོ་བོ་དེ་ཡང་ལོ་བརྒྱ་
ལྷག་ནང་མེད་པ་ཆགས་མི་སྲིད་པ་མ་རེད”ཅེས་དང་། བོད་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀྱིས་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་དང་། སྤང་སྟོབ་བྱས་ན་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་རེད། དེ་ཡང་།

དང་པོ། སོ་སའི་བྱིམ་ཆང་ནང་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རང་སྐད་བཅད་སྟོང་བྱེད་རྒྱ་ཤིན་
ཏུ་གལ་ཆེན་པོ་རེད། བྱིམ་ཆང་ནང་བྱིས་པ་ཆོར་མི་ཟན་པ་ནང་བཞིན་མིན་པར།
བྱིས་པའི་ལོ་ཆད་ལ་དཔག་པའི་རང་སྐད་དལ་པོ་དང་གསལ་པོའི་ངང་མ་སྐད་བཅད་
སྟོང་བྱེད་དགོས། ཆན་རིག་གི་ཐོག་ནས་ཀྱང་། མ་ཡི་མངལ་དུ་ཡོད་པའི་ཕུ་གུ་ཟླ་བ་
བདུན་ནས་སྐད་གོ་ཐུབ་པའི་རྒྱས་པ་ཡོད་པ་ར་འཕྲོད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

གཉིས་པ། སྐད་རྒྱག་མཁན་གྱི་བསམ་ཕྱོགས་ལ་རག་ལུས་ཡོད། མ་འོངས་པར་ན་
གཞོན་ཆོར་རང་རིགས་ཀྱི་སྐད་དང་། རིག་གཞུང་། ལོ་རྒྱུས་ནམས་བོད་མི་རིགས་
ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རྒྱ་ཆ་ཡིན་པ་དང་། རྒྱ་ཆ་དེ་ངོ་སྟོང་ཐུབ་པ་བྱེད་དགོས།
གང་ཡིན་ཞེ་ན། བོད་ནང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་རིགས་ན་གཞོན་ནམས་ལ་བོད་ཀྱི་
སྐད་ཡིག་ནི་རྗེས་ལུས་ཡིན་པའི་སྟོབ་གསོ་གཏོང་བའི་སྲིད་བྱས་འཛིན་གྱི་ཡོད།

གསུམ་པ། བོད་མའི་སྤྱི་ཆོགས་ནང་རྒྱལ་སྤྱིའི་མ་སྐད་ཉིན་མོ་ཞེས་ལོ་ལྟར་བྱི་ཟླ་
༡ ཆོས་ ༡༦ ཉིན་སྤང་བཅེ་བྱས་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་གོ་རྟོགས་སྤེལ་དགོས།

བཞི་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་སྐད་བརྗེ་རིག་པའི་མཁས་པ་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་སྐད་ཡིག་རིག་
པའི་འགྲོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་གི་མཁས་དབང་ནམས་ལ་བོད་ནང་གི་སྐད་ཡིག་གི་

གནས་སྐབས་ཐོག་ཉམས་ཞིབ་དང་ཚོགས་འདུ་བསྐོང་ཚོགས་ཀྱི་མཐུན་འགྱུར་
བསྐྱུན་དགོས།
ལྷ་ས། རྒྱུ་བརྒྱ་རིག་པ་དང་རྒྱུ་ཡིག་ཐོག་གི་མཁས་དབང་ནམས་ལ་སྤྱི་ཚོགས་
ནང་ཆེ་མཐོང་གི་ངོས་འཛིན་ཐུབ་པ་བྱེད་དགོས། གཞན་ཡང་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་བརྒྱ་
རིག་པ་དང་རྒྱུ་ཡིག་ཐོག་སེམས་ཤུགས་དང་དོ་སྣང་ཆེས་ཆེར་ཡོང་ཆེད་ན་གཞོན་
ནམས་ལ་དམིགས་བསལ་སློབ་ཡོན་གྱི་མཐུན་ཁྲིམས་བསྐྱུན་དགོས།

མཐུག་ཐོག་ལྷ་ས།

པཌ་ཆེན་སྤྱི་མཐུན་བཅུ་པས། “གལ་ཏེ་མི་རིགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་དང་། ཁོམས་གཤིས། ཐུན་
མོང་མ་ཡིན་པའི་བྱུང་ཚོས་ནམས་མེད་པར་གྱུར་ན་མི་རིགས་དེ་དང་རྒྱུ་ཁྲིམས་དེ་ཡང་
མེད་པར་འགྱུར་གྱི་རེད”ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར། རྒྱུ་ཡིག་ནི་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་མཚོན་
བྱེད་གལ་འགངས་ཆེ་ཤོས་ཤིག་རེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་ནས་
བཟུང་གོ་རིམ་ལྷན་པའི་སློབ་པ་བོད་ཀྱི་དགོན་པ་རྩ་མེད་བཅོས་པ་དང་དུས་མཚུངས་
བོད་རྒྱུ་ཡིག་རྩ་མེད་བཅོ་ཐབས་ཀྱི་འཆར་གཞི་ལག་བསྟར་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

དཔེར་ན། བོད་ནང་གི་དགོན་པ་གཏོར་བཤིག་གཏོང་ཚུལ་ཐད་བསམ་ཚུལ་
མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཡོད་པ་སྟེ། བོད་རང་སྤྱོད་ལྷོངས་ཀྱི་གཙོ་འཛིན་གཞོན་པ་ཐུ་ཆེ་
ཕང(Pu Quiong)གིས་ ༡༩༩༧ ལོའི་གཏམ་བཤད་ཅིག་གི་ནང་“༡༩༥༩ ལོ་དུ་བོད་
ནང་དགོན་པ་ལྷ་ཁང་ ༣༧༠༠ དང་གྲ་པ་ ༡,༡༩,༠༠༠ ལྷ་སྤྱུལ་ ༡༦༠༠ ཡོད་ཅིང་དང་།
དམངས་གཙོའི་བཅོས་སྦྱར་རྒྱུ་སྐབས་དགོན་གྲངས་ཉུང་དུ་སོང་ནས་ ༡༩༩༩ ལོར་དགོན་
པ་ ༥༥༠ དང་གྲ་པ་ ༦༩༠༠ ཅིང་ལས་མེད་པ། རིག་གནས་གསར་བརྒྱུད་ཅིང་སྤྱི་དགོན་
པ་ ༩ དང་གྲ་པ་ ༩༧༠ ཅིང་ལས་ལྷག་མེད། ༡༩༩༩ ལོར་དགོན་པ་ ༣༣༠ ཅིང་བསྐྱུར་

བཟོ་དང་བསྐྱར་བཞེངས་བྱས་ཡོད། གནས་སྐབས་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་དམངས་གཙོའི་བཅོས་སྐྱར་སྐབས་བོད་ནང་གི་དགོན་པ་དང་གྲྭ་པ་རྗེ་ཉུང་དུ་སོང་ཡོད།” དེ་ནི་དཔེ་མཛོད་སྟོང་སྟག་མེད་པ་ཆགས་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད།

ཡང་པཌ་ཆེན་སྐུ་ཕྱེད་བརྩ་པས། དམངས་གཙོའི་བཅོས་སྐྱར་གྱི་གོང་ལ་བོད་ནང་དགོན་པ་ཆེ་འབྲིང་ཆུང་གསུམ་བསྟོམས་ ༡༥༠༠ ཅམ་ཡོད་པ་དང་། དེའི་རྗེས་ལ་དགོན་པ་ ༥༠ ཅམ་ཞིག་རྒྱ་གཞུང་གིས་བདག་ཉར་བྱས་ཡོད། དགོན་པའི་གྲངས་ཆད་བརྒྱ་ཆ་ ༩༥ ཅམ་ཉུང་དུ་སོང་བཤེས་སྟབས། གང་ཡིན་ཟེར་ན། དགོན་པ་མང་ཆེ་བའི་ནང་མི་སྟོད་མཁན་མེད་པ་དང་། འདུ་ཁང་དང་། ལྷ་ཁང་། གྲྭ་ཤག་བཅས་ལ་བལྟ་རྟོགས་བྱེད་མཁན་མེད་པས། ཉར་སང་དགོས་པའི་གཏོར་བཤིག་བཏང་ཡོད།

པཌ་ཆེན་སྐུ་ཕྱེད་བརྩ་པ་དང་བོད་རང་སྲོལ་སྲོལ་སྤྲུངས་ཀྱི་གཙོ་འཛིན་གཞོན་པ་ཕུ་ཆེ་ཕང་(Pu Quiong)གཞིས་པོས་དམངས་གཙོའི་བཅོས་སྐྱར་སྐབས་བོད་ནང་དགོན་པ་གཏོར་བཤིག་དང་སྒོ་བརྒྱབ་ཚུལ་འགྲེལ་བཟོ་དགནང་བ་གཅིག་མཚུངས་ཆགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་དགོན་པ་ ༤༩༠ ཅམ་གཏོར་བཤིག་སོང་བའི་གྲངས་ཆད་མི་མཐུན་པ་དང་། དགོན་པ་གཏོར་བཤིག་སོང་བ་དེ་དག་ཀྱང་བོད་རང་སྲོལ་སྲོལ་སྤྲུངས་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཅིག་ཕུ་ཡིན་པ་རེད།

ལ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གིས། རྒྱ་གར་ས་གནས་ཉེར་དུ་ ༡༩༥༩ ཕྱི་ཟླ་ ༤ ཆེས་ ༡༩ ཉིན་གྱི་བཀའ་སློབ་ནང་། “༡༩༥༥ ལོར་ཁམས་ནང་རྒྱ་དམག་ལ་འགོག་སྐོལ་འགོ་ཚུགས་ནས་ ༡༩༥༦ ལོར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་དུ་ཕྱིན་ཡོད། མཐར་རྒྱ་དམག་གིས་བོད་ཀྱི་དགོན་པ་ནམས་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་དང་། གྲྭ་པ་དང་སླ་མ། གཞུང་ཞབས་ལ་ལ་དམར་གསོད་བཏང་བ་དང་། མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་ནག་དུ་ལམ་བཟོར་བཏང་ནས་ཆོས་དང་རང་མོས་ལ་དམ་བསྐྱུགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད”ཅས་པ་ལྟར་ན། བོད་ནང་དགོན་པ་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་བོད་རང་སྲོལ་སྲོལ་སྤྲུངས་ཅམ་མིན་པར། བོད་ས་ཁྱོན་ཡོངས་ནང་གི་དགོན་

པར་གཏོར་བཤིག་ཆབས་ཆེན་ཕོག་པ་མངོན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

༡༩༥༠ ཕྱི་ཟླ་ ༥ པའི་ནང་བོད་དུ་ཐེབས་མཁན་བཙན་བྱོལ་བོད་གཞུང་གི་གཟིགས་སྐོར་སྐྱེ་ཆབ་ཆོགས་པ་ཐེངས་གཉིས་པའི་འཐུས་མིའི་གྲས་སྟུན་ཆོགས་དབང་རྒྱལ་གྱིས། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཤོད་ཚུལ་ལ། བོད་ནང་གི་རྟེན་མཆོད་རྫས་གཏོར་བཤིག་སོང་བ་དེ་དག་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་སྐབས་སོང་བ་དང་། དེ་ཡང་བོད་པ་རང་གིས་བྱས་པར་ཤོད་ཀྱི་ཡོད། སྐྱེ་ཆབ་ཆོགས་པས་དགོན་པ་གཏོར་བཤིག་སོགས་སྐོར་ལ་བོད་ནང་གི་བོད་མི་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་ལ་བཙན་འཛིན་དང་གནས་ཚུལ་མཐོ་སྒྱུབ་བྱས་ཡོད། ཡིན་ནའང་བོད་ནང་གི་དགོན་པ་མང་ཆེ་བ་རྣམས་ ༡༩༥༩ ནས་ ༡༩༦༡ གི་དུས་ཡུན་ནང་རྩ་མེད་སོང་འདུག གྲགས་ཅན་གྱི་དགོན་པ་དང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བ་རྣམས་ ༡༩༦༢ རིག་གནས་གསར་བརྗེ་འགོ་མ་ཚུགས་བར་གནས་ཐུབ་ཡོད། ཡིན་ནའང་རྗེས་སུ་དགོན་པ་དེ་དག་ཀྱང་རྩ་མེད་སོང་ཡོད། སྐྱེ་ཆབ་ཆོགས་པས་སྒྲ་གསུམ་དང་བྱེད་ཀའི་དུས་ཡུན་ནང་གཞིས་ཀ་ཆེ་དང་། རྒྱལ་ཅེ། ལྷ་ས་བཙན་མ་གཏོགས་ས་ཁུལ་གཞན་པར་དགོན་པ་མཐོང་རྒྱ་མེད་པར་གྱུར་ཡོད།

མདོར་ན། འཆར་འགོད་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་དགོན་པ་གཏོར་སེམས་ཡོད་མིན་ལ་མ་བཟོས་པར། བོད་ནང་གི་དགོན་པ་གཏོར་བཤིག་སོང་བ་རྣམས་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གི་གཏོར་མཛོད་ཅིག་མེད་པ་ཆགས་པ་རེད། རྒྱུན་དེ་འདྲའི་འོག་བོད་ནང་རྒྱན་ཆད་མེད་པའི་རྒྱ་མཆོའི་བླ་བས་ལྟར་སྐྱེ་ལུས་མེར་སྲིག་གཏོང་མཁན་ ༡༩༥ ཙམ་བྱུང་བ་ནས་རྒྱ་མཆོན་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་སྐད་ཡིག་གི་རང་དབང་བཀག་པ་དང་མཐོང་རྒྱུས་དང་བྱེད་བཞིན་པའི་མཁྲུགས་འཛིན་སྤྱིད་བྱས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། ॥

དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

1. Anne-Marrie Blondeau et al, *Authenticating Tibet, Answer to China's 100 questions* (2008), University of California Press, California.
2. *China: Minority Exclusion, Marginalization and Rising Tensions, A Report by Minority Rights Group International*(25, 2007)
3. *From Liberation to Liberalisation, Views on 'Liberated' Tibet*(1982) Information Office of His Holiness the Dalai Lama, New Delhi.
4. Homel Peter et al. *Childhood Bilingualism: Aspects of Linguistic, Cognitive, and Social Development* (2009) Taylor and Francis Group, New York.
5. *Human Rights Law Network, Imposing Modernity with Chinese Characteristics: The Fate of Tibetans Civilization*(2011)
6. Ostler Nicholas, *A Language History Of The World* (2005) Harper Collins Publishers, New York.
7. Pema Bhum, *Six Stars With a Crooked Neck* (2001) Tibet times, Dharamsala.
8. Robbins Burlings, *The Talking Ape* (2007) Oxford University Press, New York.
9. Spring Joel, *The Intersection Of Cultures: Multicultural Education in the United States and Global Economy* (2008) Lawrence Erlbaum Associates, New York.
10. Tallerman Mallerman, *Language Origins, Perspectives on Evolution* (2003) Oxford University Press, New York.
11. *Teaching and Learning: The Role of Tibetan Language in Tibet's Future, Congressional Executive Commission on China* (April 7, 2003).
12. Thupten Khetsun, *Memories of Life In Lhasa*(2009) Penguin Books, New Delhi.
13. Tove Skutnabb-Kangas, *Linguistic Genocide in Education or Worldwide Diversity and Human Rights?*(2000) Orient Longman Kangas, New Delhi.
14. Tsering Shakya, *The Dragon In The Land Of Snows: A History of Modern Tibet Since 1947*(1999) Pimloco press, London.
15. *Tibet Information Network, A Poisoned Arrow, The Secret Report of the 10th Panchen Lama*(1997) Tibet Information Network, England.

བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ སྲིད་བྱས་དང་ལག་བསྟར།

བསྟན་འཛིན་པལ།^[1]

ར་ཐོག་།

༡༡། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་ས་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ལྷ་བར་ཅམ་ལ་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཞེས་བྱ་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་གསར་བཙུགས་བྱས་ཤིང་། དེ་ནི་རྒྱ་གཞུང་གི་དབང་འཛིན་འོག་གི་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ལྷ་པའམ་གསར་ཤོས་དེ་ཆགས་ཡོད། འདས་པའི་ལོ་ལྷ་བར་ཅམ་ལྷིལ་པོའི་ནང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲིད་བྱས་གཏན་འབེབས་དང་ལག་བསྟར་འདྲ་མིན་བྱས་ཡོད། ཐོག་མའི་དུས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙམ་མེད་གཏོང་བའི་སྲིད་བྱས་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་རྒྱ་གཞུང་གི་སྲིད་བྱས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་སྐད་ཡིག་གི་གནས་སྟངས་རིམ་བཞིན་ཡར་རྒྱས་སྒྲུབ་བྱ་བྱེད་ཡོད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁྱིམ་སྤྱུགས་ཁག་གི་ནང་སྐད་ཡིག་ཡོངས་ཚོགས་ལ་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་ཚད་ལྡན་ཡོད་ཅིང་དཔོན་

[1] བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་པ། ✉ tenzinpema2009@gmail.com

རིགས་ཚོས་ཀྱང་མི་རིགས་ཚང་མར་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་སྤྱང་སྦྱོབ་
གོང་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུར་ཅ་སྤྱིམས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་ཆ་ཚང་གནང་ཡོད་
ཅིས་དེའི་བསྐྱུགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཡོད། དོན་དངོས་ཐོག་“ཁ་བཤད་ཚུ་ཡི་ལྷ་བ། །ལག་
ལེན་གསེར་གྱི་ཐིགས་པ།”ཞེས་པ་ལྟར་སྤྱིམས་ལུགས་ནང་གསལ་བ་དེ་དག་ལག་
བསྟར་མེད་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོའི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ལ་
སྤྱང་རྒྱུ་གིས་བེད་མེད་ཐོག་རོ་ལྷ་བྱུར་འགྱུར་བྱ་བ་ཅུག་པ་ནི་མིག་མཐོང་ལག་ཟེན་
རེད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱིམས་ཡིག་ཁག་གཙོས་པའི་སྤྱིམས་
དང་སྤྱི་དབུས་ཐོག་སྟོན་པའི་མཁས་དབང་རྣམ་པའི་དགོངས་འཆར་ཁག་^[1]གཞི་ལ་
བཞག་ནས་ད་ལྟོ་ཡིག་འདིའི་ནང་བོད་རང་སྤྱོད་སྤྱོད་སྤྱོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་
སྤྱི་དབུས་གཏན་འབེབས་དང་ལག་བསྟར་རི་འདྲ་ཡོད་མེད་སྟོར་ལོ་མཆོམས་གསུམ་
ལ་བཅད་ནས་སྤྱི་དབུས་ཀྱི་ཡིག་

དང་པོ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ནས་ ༡༩༥༦ བར་གྱི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱི་དབུས་དང་ལག་བསྟར།

རྒྱ་ནག་སྤྱི་ཡོངས་དང་ལྷག་པར་དུ་བོད་ནང་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་སྐབས་བོད་ཀྱི་
སྐད་ཡིག་ལ་དོ་སྙེག་ཆ་བས་ཆེ་བཏང་ཡོད། དེ་དུས་བོད་ས་ཡོངས་ལ་གཞུང་འབྲེལ་
ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བཀག་སྡོམ་བྱེད་དགོས་པའི་བཀའ་བྲུབ་ཁ་གསལ་ཡོད་མེད་
རི་ལྟར་ཡང་ལག་ལེན་དུ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་མང་པོར་བོད་ཡིག་སྤྱོད་ས་མེད་པར་གྱུར་
པ་དང་། བོད་ཡིག་སྤྱོད་འདོད་ཡོད་མཁན་ཡང་ཉུང་ཉུང་བར་གྱུར་པ་པར་འབྱུང་

[1] མཁས་དབང་དམ་པ་བཀྲ་ཤིས་ཆེ་རིང་མཆོག་ནས་བོད་རང་སྤྱོད་སྤྱོད་སྤྱོད་མི་དམངས་འཕུས་མི་ཚོགས་ཆེན་ལ་
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལྷ་ ༡ ཆེས་ ༥ ཉན་བྱུལ་བའི་འཕྲིན་ཡིག་དང་། བོད་རང་སྤྱོད་སྤྱོད་སྤྱོད་མི་དམངས་འཕུས་མི་རྣམ་པར་
བུལ་བའི་འཕྲིན་ཡིག་དེའི་སྟོར་ལ་ཆེད་ལས་མཁས་པ་རྣམ་པས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལྷ་ ༥ ཆེས་ ༤ ཉན་བཏོན་པའི་དགོངས་
འཆར་བཅས་བོད་བརྒྱུད་ཡིག་ཆ་གལ་ཆེན་གཞི་དབུས་བོད་མིའི་སྤྱི་འདུགས་ཀྱི་བདེ་སྤྱང་ལས་ཁུངས་ཀྱི་དྲུང་
འཕར་ཀྱན་དགའ་བཀྲ་ཤིས་ལགས་ནས་གནང་སྟོན་བྱུང་བར་སྟོང་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱ།

ལགས་ཀྱིས་གསུངས། ཁོང་གིས་ད་དུང་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ལངས་པ་ནས་བཟུང་
བོད་ས་ཏ་ཅང་ཉུང་ཤས་ཤིག་ལ་མ་གཏོགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙ་ལུ་ཏུ་གྱུར་ཏེ་བོད་ཀྱི་
གཞིན་རབས་པ་མང་པོར་རང་སྐད་སྦྱོང་བའི་སྐལ་བ་ཆད་པར་གྱུར་སྟབས། སྐབས་དེར་
གཞིན་སྐྱེས་ཀྱི་ནང་དུ་བོད་ཡིག་གི་དགེ་ཆན་འཆོལ་བ་ནི་དགུན་དུས་ཁྱུ་བྱག་གི་སྐད་
སྟན་འཆོལ་བ་ལྟ་བུར་གྱུར་པ་རེད་ཅེས་གསུངས་པ་མ་ཟད།^[༡] སྤྱི་རིང་ཆེ་རིང་དོན་
འགྲུབ་ལགས་ཀྱིས་ཀྱང་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་དུས་ལ་བོད་ས་གཞན་ལྟ་བུ་ཁམས་
དཀར་མངའ་སྡེ་སྡེ་ལ་དུའང་སློབ་གྲྭ་རྒྱུ་འབྱིང་ནས་བོད་ཡིག་སློབ་ཆན་དང་བོད་ཡིག་
གི་ཆེད་ལས། དེ་བཞིན་བོད་ཡིག་གི་དུས་དེབ་བཅས་སྡོན་རྗེས་སུ་མཆོམས་ཆད་པ་
དང་། རྒྱ་ཡིག་སློབ་རྒྱུའི་ལམ་ལུགས་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་སྤེལ་ནས་བོད་ཁྱེད་ཀྱི་བོད་ཡིག་
གི་སློབ་ཁྲིད་ལྟལ་མེད་དུ་བྱེན་པ་སོགས་གསུངས་ཡོད།^[༢]

འོན་ཀྱང་དེ་དུས་བོད་ཡིག་ཐོག་སློབ་ཆས་ཡོད་པ་དེ་མའོ་ཅེ་དུང་གི་གཏམ་
བཤད་ཁག་དང་དམར་ཤོག་ལྟ་བུ་སྤེལ་ཆས་ཁག་ཁོ་ན་ཡིན། སྐབས་དེ་དུས་བོད་ཀྱི་
བར་སློད་ཐོག་ལའང་དགོས་མེད་སྐྱུར་བཅོས་བཏང་ཡོད་པ་བོད་ཡིག་ཐོག་གི་ཡིག་ཆ་དེ་
ཆོ་ནས་མཐོང་ཐུབ། སློབ་ཆས་དེ་ལས་བརྒྱལ་བའི་བོད་ཡིག་ཐོག་སློབ་རྒྱ་གཅིག་ཀྱང་
མཐོང་རྒྱུ་མེད། གང་ལྟར་དེ་དུས་བོད་ས་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་ཁོ་ན་ལས་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་མི་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་དང་། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་མཐོང་
རྒྱུ་དམའ་འབེབས་ཀྱིས་བོད་ཡིག་དགེ་ཆན་དང་མཁས་པ་ཆོར་ཉེས་ཆད་བཏང་སྟེ།
བོད་མི་སྤྱང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད་བྱ་རྒྱུར་དོགས་ཐོན་བྱེད་དགོས་པ་བཅོས་
ཡོད་པ་མ་ཟད། སློབ་གྲྭ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་མི་སློབ་པའམ། སློབ་
ཁྲིད་སྐད་ཡིག་ལ་བོད་ཡིག་མི་སྤྱོད་པ། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་རྒྱུར་ལྟོད་ཡངས་དང་

[༡] བསྐྱེད་འབྱུང་། ༡༩༠༠ལྟེ་ ༥ན་ཐོ་རྩོམ་མ། བོད་ཀྱི་དུས་བབ། ཐོག་གྲངས་ ༩

[༢] སྤྱི་རིང་ཆེ་རིང་དོན་འགྲུབ། ༡༩༩༥ལྟེ་ བདག་གི་རེ་སྟོན། དཀར་མངའ་སྡེ་གསར་འགྱུར་ཁང་གི་པར་འདེབས་
བཅོ་གྲུ་ ཐོག་གྲངས་ ༡༩༥

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

སྤང་ཚུང་ཚད་མེད་བཏང་སྟེ། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སེམས་ཁམས་ལ་གསོ་མི་ཐུབ་པའི་མ་
ཁ་བཟོས་ཡོད། མདོར་དོན། རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་ལོ་གྲངས་བརྒྱའདི་བོད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་སྲིད་ཆེས་ཐུན་ནག་དང་ཆེས་ཚད་ཅེས་འདི་དུས་ཤིག་ཡིན་པར་གསལ།

གཉིས་པ། བྱི་ལོ་ ༡༩༧༧ ནས་ ༡༩༧༩ བར་གྱི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲིད་བྱུས་དང་ལག་བསྟར།

བྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ནས་པའི་དུས་མཇུག་ནས་རྒྱ་ནག་གྱི་ཡོངས་དང་ཡང་སྒོས་བོད་ནང་
ཅུང་གྲ་ཡངས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་ཐོག་ བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲིད་གསོ་བྱེད་རྒྱའི་
གོ་སྐབས་བྱུང་ཡང་། སྐྱེ་མ་ཡོད་དུས་དང་པ་མེད། །དང་པ་ཡོད་དུས་སྐྱེ་མ་མེད། ཟེར་
བའི་དཔེ་ལྟར། བོད་ཡིག་སྐྱོང་བའི་གོ་སྐབས་ཐོབ་དུས་བོད་ཡིག་སྐྱོབ་ཁྲིད་བྱེད་ཐུབ་
མཁན་གྱི་དགེ་ཆན་ཐོབ་དཀའ་བའི་གནས་སུ་གྱུར་ཡོད་པ་དེ་ནི་རིག་གནས་གསར་
བརྗེའི་མཇུག་འབྲས་ཉག་གཅིག་ཡིན་པ་བཤད་མི་དགོས།

འོན་ཀྱང་རིམ་པས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཀྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དང་ཡང་སྒོས་
གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཆོའི་ཆེད་དུ་ཁྲིམས་ཡིག་རིམ་པ་གཏན་འབེབས་བྱུང་བའི་ནང་
དོན་ཚན་མི་ཉུང་བ་བྱུང་བ་དེ་དག་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་
མཁན་ཆོར་ཁྲིམས་ཐོག་ནས་རྒྱུ་རྒྱུ་དང་རང་དབང་ཐོབ་ཡོད་མོད། ཐོག་མ་ཁྲིམས་
ཀྱི་ཨ་མ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཀྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཙྰ་ཁྲིམས་གསར་བཟོ་ཐེངས་བཞི་པ་
སྟེ་^[4]བྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་དེ་ཡིན།^[5] ཙྰ་ཁྲིམས་དེའི་དོན་ཚན་
༤ པའི་ནང་མི་རིགས་སོ་སོར་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡིག་སྐྱོང་པ་དང་གོང་དུ་སྟེལ་བའི་

[4] Chiu, Hungdah. (1985). The 1982 Chinese Constitution and the Rule of Law. University
of Maryland School of Law, USA. p.p.2 & 3
[5] Constitution of the PRC. 1982. Retrieved from http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Constitution/node_2825.htm

རང་དབང་ཡོད་པ་གསལ་ཡོད། དེ་བཞིན་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་
ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོར་གཏན་འབེབས་བྱུང་ཞིང་^[༡] དེའི་དོན་ཚན་ ༡༠ པའི་ནང་མི་
རིགས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ས་གནས་དེ་གའི་མི་རིགས་
ཚང་མར་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་བཟོ་སྒྱུར་དང་དར་སྤྱོད་གཏོང་བའི་རང་དབང་ཡོད་
པ་གསལ་ཡོད་པ་མ་ཟད། དོན་ཚན་ ༣༡ དང་ ༣༢ ལེ་བཅས་ཀྱི་ནང་རང་སྐྱོང་ལས་
ཁུངས་དང་། སློབ་གྲྭ། ཁྲིམས་ཁང་བཅས་ལ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་སོ་སོའི་རྒྱུ་ཡིག་
བཟོ་སྒྱུར་བྱེད་རྒྱུའི་སྐོར་ཡང་གསལ་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོའི་འོས་འགན་སློབ་གསོའི་བཅའ་ཁྲིམས་^[༢] ཀྱི་དོན་ཚན་ ༤
པའི་ནང་། སློབ་གྲྭ་རྒྱལ་ཡོངས་ཐུན་མོང་དུ་བཀོལ་པའི་ཕྱི་རྒྱུ་སྒྱུར་དགོས། གྲངས་
ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་མ་གཙོ་བོར་བསྟར་བསྐྱོང་བྱས་པའི་སློབ་གྲྭ་གྲངས་ཉུང་མི་
རིགས་དེ་ཉིད་ཀྱིས་ཐུན་མོང་དུ་བཀོལ་པའི་རྒྱུ་ཡིག་སྒྱུར་ནས་སློབ་ཁྲིད་བྱས་ན་འཕུས་
ཞེས་གསལ་ཡོད་ཀྱང་། དུས་དེའི་བར་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་སྒྱུར་སློབ་དར་སྤེལ་ཆེད་དུ་
དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྲིམས་ལུགས་བྱུང་དུ་གཏན་འབེབས་བྱུང་མེད།

གསུམ་པ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ནས་ད་བར་གྱི་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་ཁྱིལ་རྒྱུ་ལྟུང་དང་ལག་བསྟར།

བོད་རང་བཅན་ཤོར་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་གི་ཆེད་དུ་ཁྲིམས་ལུགས་གཏན་འབེབས་
ཐོག་མ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ཁུལ་སྐྱོར་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་སློབ་སྐྱོང་དང་

[༡] Law of the People's Republic of China on Regional National Autonomy. 1984/2001. Retrieved from http://www.chinadaily.com.cn/ethnic/2009-08/12/content_8559272.htm

[༢] Compulsory Education Law of the People's Republic of China. 1986. Retrieved June 17, 2012, from <http://www.china.org.cn/english/government/207401.htm>

བོད་སྟོན། འཕེལ་རྒྱས་སུ་གཏོང་རྒྱུ་ལ་གཏན་འབེབས་འགའ་ཞིག་^[༧]ཟེར་བ་དེ་ཡིན།
གཏན་འབེབས་དེ་ནི་ད་བར་དུ་གཏན་འབེབས་ཁྲིམས་ལུགས་ཅི་འདྲ་ཞིག་བྱང་ཡོད་
པ་ནས་དོན་དངོས་དང་འཆ་མས་ཤོས་སུ་གྱུར་ཡོད་པ། དཔེར་ན། དེའི་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་
ཡོངས་རྫོགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་དང་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ་ལ་ཐབས་
ལམ་ཁ་གསལ་ཡོད་པ་དེའི་ནང་དོན་སྟོང་བསྟན་ནི།

གཏན་འབེབས་དེའི་གཞི་འཛིན་ས་ནི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་
ཁབ་ཀྱི་ཚ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྟོང་སྐོར་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་གཉིས་ཡིན་
པ་དང་། དེའི་ཚ་དོན་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་དང་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་
གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་བཅས་གསལ་ཡོད། དོན་ཚན་རིམ་པ་དྲུག་གི་ནང་དུ་སྟོབ་ཟླ་རིམ་
ཁག་གི་སྟོབ་ཁྲིམས་སྐད་ཡིག་དང་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་དང་ལས་བཟོ་བས་བོད་ཡིག་
སྟོང་སྟོང་བྱེད་རྒྱུ་སྐོར་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་དོན་ཚན་རྗེས་མ་དྲུག་གི་ནང་
བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བོད་སྟོང་བྱེད་ཕྱོགས་སྐོར་གསལ་ཡོད། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བོད་སྟོང་
བྱེད་ས་འགའ་ཤས་ལ་བྱེད་ཐབས་ཐག་ཆོད་པོ་ཡོད།

དཔེར་ན། དོན་ཚན་ ༧ པར། གོང་རིམ་རྒྱལ་ཁབ་ལས་ཁུངས་ནས་གཤམ་
དུ་སྤེལ་བའི་ལས་འགན་བསྐྱབ་རྒྱུ་ཡིག་རིགས་བོད་ཡིག་མེད་ཆེ་གཤམ་རིམ་རྒྱལ་
ཁབ་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ཅེས་ལེན་བྱེད་མི་དགོས་པ་དང་། གཞི་རིམ་ནས་གོང་རིམ་ལ་
འབྱུལ་རྒྱུ་ཡིག་རིགས་རྣམས་བོད་ཡིག་རྒྱང་པ་བཏང་ན་འགྲིག་རྒྱུ་ཡིན་པ་བཀོད་
ཡོད། གཏན་འབེབས་དེའི་ནང་རང་སྟོང་ལྗོངས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐད་ཀྱི་འགོ་
ཁྲིད་ལས་ཁུངས་བཅུགས་ཏེ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྟོབ་སྟོང་དང་བོད་སྟོང་བྱེད་པར་འགོ་
ཁྲིད་དང་བདག་སྟོང་བྱེད་དགོས་པ་དང་། གཏན་འབེབས་དོན་ཚན་ཁག་ལག་ལེན་ནན་

[༧] བོད་རང་སྟོང་ལྗོངས་སུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྟོབ་སྟོང་དང་། བོད་སྟོན། འཕེལ་རྒྱས་སུ་གཏོང་རྒྱུ་ལ་གཏན་འབེབས་
འགའ་ཞིག་ ༡༩༩༩ བོད་ལྗོངས་སྟོབ་གསོ་ ༡༩༩༩ ཏུས་དེབ་དང་པོ། སྤྱི་ལོ་དེབ་གངས་ ༡༡ དང་། བོད་ཀྱི་སྤྱི་སྐད་སྐོར་
ཀྱི་ཆེད་ཚིམ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས། མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་། ཤོག་གངས་ ༤༤༡།

ཏན་བསྟར་ཏེ་བྱས་ཇེས་འཛོག་མཁན་གྱི་སྡེ་ཆ་ན་འགོ་བྱིན་ནམས་ལ་བྱ་དགའ་དང་སྟང་
མེད་གཏོང་མཁན་ལ་ཉེས་ཆད་གཅོད་རྒྱ་བཅས་གསལ་ཡོད། གཏན་འབེབས་དེ་ཉིད་
གསལ་བསྐྱགས་ཟིན་ནས་ཟླ་དྲུག་ནང་ཚུད་ལ་ལག་ལེན་བསྟར་རྒྱུའི་བྱ་ཐབས་ཤིག་
བཟོ་དགོས་པ་གསལ་བ་བཞིན་གཏན་འབེབས་དོན་འབྱོལ་ལག་ལེན་བསྟར་བྱུགས་ཀྱི་
ཞིབ་སྟོན་དོན་ཆུང་རེ་གཅིག་བྱེ་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་འབྲེམས་སྤེལ་གནང་ཡོད་པ་^[༡༠]དེ་
ནི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་དང་ཡར་རྒྱས་གོང་འཕེལ་གཏོང་སྟངས་གཏོང་ལུགས་
ཁ་གསལ་ལམ་སྟོན་བྱས་ཡོད་པར་མཐོང་།

དེ་བཞིན་བྱེ་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོའི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྟོབ་
གསའི་བཅའ་བྲིམས་ཀྱི་དོན་ཆུང་ ༡༩ པའི་ནང་། “.....གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྟོབ་
མ་གཅོད་བོར་དམིགས་པའི་སྟོབ་གྲུའམ་སྟོབ་གསའི་ལྟེ་གནས་གཞན་ནམས་ནས་གྲངས་
ཉུང་མི་རིགས་སམ་ས་གནས་དེ་གའི་རྒྱ་སྟོད་སྐད་ཡིག་གིས་སྟོབ་བྲིད་བྱེད་པ་ལག་
ལེན་དུ་བསྟར་དགོས།” ཞེས་གསལ་ཡོད་ཀྱང་། བྱེ་ལོ་ ༢༠༠༦ ལོར་འོས་འགན་སྟོབ་
གསའི་བཅའ་བྲིམས་^[༡༡]བསྐྱར་བཅོས་སྐབས། སྟོབ་གྲུའམ་རྒྱལ་ཡོངས་ཐུན་མོང་དུ་
བཀོལ་པའི་སྤྱི་སྐད་སྟོད་དགོས། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྟོབ་མ་གཅོད་བོར་བསྟར་བསྐྱོང་
བྱས་པའི་སྟོབ་གྲུའམ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་དེ་ཉིད་ཀྱིས་ཐུན་མོང་དུ་བཀོལ་པའི་སྐད་ཡིག་
སྟོད་ནས་སྟོབ་བྲིད་བྱས་ན་འཐུས་ཞེས་གསལ་བའི་དོན་ཆུང་དྲུག་པ་དེ་མེད་པ་བཟོས་
ཡོད། དེ་ནི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རང་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་འཕྲོག་པ་ཞིག་
མ་ཡིན་ནམ། ཡང་ན་བྱེ་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་

[10] བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་སྐད་སྟོབ་སྟོབ་དང་། བེད་སྟོད། འཕེལ་རྒྱས་སྟེང་རྒྱའི་གཏན་
འབེབས་འགའ་ཞིག་ [1999] བོད་ལྗོངས་སྟོབ་གསའི་ 1999 ཏུས་དེབ་དང་པོ་སྤྱི་ལོ་དེབ་གྲངས་ 11 དང་། བོད་ཀྱི་སྤྱི་
སྐད་སྟོར་གྱི་ཆེད་ཚོམ་བྱུགས་བསྐྱེགས། མི་རིགས་དཔེ་སྟན་ཁང་། ཤོག་གྲངས་ 664

[11] Compulsory Education Law of the People's Republic of China. 2006. Retrieved October 14, 2012,
from http://www.china.org.cn/china/LegislationsForm2001-2010/2011-02/15/content_21925515.htm

ཀླུ་ལའ་མྱི་སྟོད་སྐད་ཡིག་བཅའ་ཁྲིམས་^[17]དེ་ཉིད་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུ་ཆེད་དུ་
ཡིན་ནམ། དེ་ལྟར་མིན་ན་དོན་ཚན་དེ་མེད་པ་བཟོས་དགོས་དོན་མེད་པ་ཞིག་རེད།

འོན་ཀྱང་དེའི་དོན་ཚན་ ༡ པའི་ནང་དུ་འདྲ་། མི་རིགས་སོ་སོར་རང་ཉིད་ཀྱི་
སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྟོད་དང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུ་རང་དབང་ཡོད། མི་རིགས་སོ་སོའི་སྐད་
ཡིག་རྒྱམས་ཀླུ་ལའ་ཀྱི་ཅ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྟོང་བཅའ་ཁྲིམས་
དང་དེ་བཞིན་ཁྲིམས་ཡིག་གཞན་ཁག་གི་འབྲེལ་ཡོད་ཆ་རྒྱུན་དང་བསྟུན་ནས་བེད་
སྟོད་གཏོང་རྒྱ། ཞེས་གསལ་ཡོད།

ལོ་གཅིག་གི་རྗེས་ལ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོར་བོད་སྐད་ཡིག་སློབ་སྦྱང་དང་། བེད་
སྟོད། གོང་འཕེལ་བཅས་གཏོང་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུད་རང་སྟོང་ལྗོངས་ཀྱི་གཏན་འབེབས་^[18]ཞེས་
པ་གཏན་འབེབས་དང་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་པའི་ཉིན་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོའི་གཏན་
འབེབས་དེ་མཐོམེད་དུ་བཏང་ཡོད། གཏན་འབེབས་དེའི་གཞི་འཛིན་ས་རྒྱ་ནག་གི་
དམངས་མྱི་མཐུན་ཀླུ་ལའ་ཀྱི་ཅ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་ཁོངས་རང་སྟོང་བཅའ་
ཁྲིམས་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ལ་ཁ་སྟོན་ཀླུ་ལའ་ཀྱི་སྟོད་སྐད་ཡིག་བཅའ་ཁྲིམས་བཅས་
གསུམ་ཡིན། དེར་ཁྱོད་བསྟོན་དོན་ཚན་བརྒྱུད་ལྟ་ཡོད་པ་ནས་མང་ཆེ་བའི་ནང་རང་
སྟོང་ལྗོངས་ཀྱི་ལས་ཁུངས་དང་ཆོག་ལའ་དུ། ཁེ་ལས་དང་ལས་བཟོ། སློབ་གསོ་དང་
བཟོ་ཆོང་བཅས་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་བོད་རྒྱ་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀྱི་སྟོད་རྒྱ་གསལ་པ་བཞིན།
གཏན་འབེབས་ཀྱི་ཅ་དོན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཁོ་ན་མིན་པར་དེའི་ལྷན་དུ་རྒྱ་ཡི་མྱི་སྟོད་
སྐད་ཡིག་སྟོད་སྟོད་བྱ་རྒྱུ་ཐོག་ལའང་ནན་ཏན་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། གཏན་འབེབས་
དེར་ལག་བསྟར་བྱེད་ཕྱགས་ཀྱི་ཞིབ་སློབ་ད་བར་དུ་བཟོས་མེད་པའམ་བཟོ་ཐུབ་མེད།

[17] Law of the PRC on the Standard Spoken and Written Chinese Language (2001). Ninth NPC.
Retrieved from http://www.npc.gov.cn/englishnpc/Law/2007-12/11/content_1383540.htm

[18] བོད་སྐད་ཡིག་སློབ་སྦྱང་དང་། བེད་སྟོད། གོང་འཕེལ་བཅས་གཏོང་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུད་རང་སྟོང་ལྗོངས་ཀྱི་གཏན་
འབེབས། བོད་རང་སྟོང་ལྗོངས་མི་དམངས་འཐུས་མི་ཆོག་ལའ་དུ། སྤྲ་མཐུད་[http://www.xzzyw.cn/xzyw/
news/preview.do?id=341](http://www.xzzyw.cn/xzyw/news/preview.do?id=341) འདི་ནས་སྒྲུབ།

དེས་གཏན་འབེབས་འདི་ཉིད་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་ཆེད་བཟོས་སྟོན་མེད་པའམ་
ཡང་ན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་བྱེད་རྒྱའི་ཐོག་སྤང་མེད་བཏང་བ་མཆོད། མདོར་
ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོའི་གཏན་འབེབས་དང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་གཏན་འབེབས་དབར་
ཅ་དོན་དང་ཅ་དོན་སྒྲུབ་ཕྱགས་ཐོག་ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་གསལ་བོ་རེད།

དེ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་ཁྲིམས་ཡིག་གསར་པ་ཞིག་གི་ཟིན་བྲིས་བསྒྲུབས་ཟིན་པའི་གནས་
ཚུལ་མཐོང་ཐོས་བྱུང་བ་ལ་གཞིགས་ན།^[༡༥] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོ་ ༩ པའི་ནང་ཁྲིམས་ཡིག་
གསར་པ་དེ་གསལ་བསྒྲགས་བསྐྱུང་རྒྱའི་སྐོར་གསར་འཁྱར་དེའི་ནང་གསལ་ཡོད་ཀྱང་
ད་བར་བོད་མི་སྐད་ཡིག་ཐོག་མཐོང་རྒྱ་མེད། ཁྲིམས་ཡིག་གསར་བཟོའི་འགན་ཁུར་
བཞིན་མཁན་གཙོ་བོ་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལས་དོན་སྡེ་ཚན་ཡིན་
པ་དང་། དེ་བཞིན་ཁྲིམས་ཡིག་འདི་ཉིད་དཔོན་གཏན་འབེབས་ཡོངས་ནས་བཟོས་སྟོན་
རྒྱ་ཆེ་བ་ཡོང་བའི་རེ་བ་ཡོད་པ་བཅས་གསུངས་ཡོད།

མཚུག་བཞུགས།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་མི་རིགས་གཙོས་པའི་གྲངས་ཉུང་མི་
རིགས་ཕྱམས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཕྱམས་ཁྲིམས་ཐོག་ནས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད།
དེ་དག་གི་སྤྱང་སྟོབ་ཆེད་ཁྲིམས་ལྷགས་འདྲ་མིན་གཏན་འབེབས་ཀྱང་བྱས་ཡོད། འོན་
ཀྱང་ཁྲིམས་ལྷགས་དེ་དག་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྤྱང་སྟོབ་ལག་ལེན་བསྟར་
ཀྱི་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་ལུ་མཐུད་གནས་ཡོད་པར་བརྟེན། རྒྱ་ནག་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་ནང་

[15] chengyang. (7 April 2014). Tibetan language to get more legal protection. Retrieved April 8, 2014, from, http://news.xinhuanet.com/english/china/2014-04/07/c_133244000.htm

མན་རྩུ་མི་རིགས་ས་ཡ་གཙུ་ལྟག་ཡོད་ཀྱང་མན་རྩུ་མི་རིགས་མཁན་མན་རྩུ་
མི་རིགས་བརྩུ་གྲངས་འགའ་ཤས་ལས་ལྟག་མེད་པས། མན་རྩུ་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཙམ་
བརྩུག་རྩུ་འགོ་བཞིན་ཡོད། དེར་བཞིན་རྩུ་ནག་གཞུང་དང་མི་རིགས་ཁག་གི་ངོས་ནས་
སོ་སོའི་རྩུ་ཡིག་རྩུ་འདྲིན་བྱེད་མི་ཐུབ་ཆེ་རིམ་པས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རྩུ་
ཡིག་ཡོངས་རྫོགས་མན་རྩུ་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་དབང་ལྟ་བུ་འཕྲད་ངེས་རེད།

རྩུ་ནག་རྩུ་ཡོངས་དང་ལྟག་པར་རྩུ་བོད་རང་རྩུ་ལྷོངས་སུ་འདས་པའི་ལོ་ངོ་
བརྩུ་ཕྱག་ལཱ་འདི་ནང་བོད་ཀྱི་རྩུ་ཡིག་སྲིད་བྱུས་དང་ལག་ལེན་འདྲ་མིན་བྱུང་བ་དེའི་
ནང་ནས་བྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོའི་བོད་ཀྱི་རྩུ་ཡིག་སྲོབ་རྩུ་དང་བེད་རྩུ་གོང་འཕེལ་
གཏོང་ཆེད་ཀྱི་གཏན་འབེབས་ཞེས་པ་ནི་དོན་དམ་ཀྱི་གནས་ལ་ཕྱི་མཁན་པའི་སྲིད་བྱུས་
ཞིག་ཡིན་པར་སྟུམ།

བྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོའི་གཏན་འབེབས་དང་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོའི་གཏན་འབེབས་
གཉིས་ཀྱི་དབར་ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད་དེ། གཏན་འབེབས་གོང་མས་བོད་ཀྱི་རྩུ་ཡིག་
རྩུ་རྩུ་སྲེལ་གསུམ་ཀྱི་ཐད་ལ་སེམས་ཐག་ཆོད་པོ་དང་ལག་ལེན་བསྟར་ཕྱོགས་གསལ་
པོ་ཡོད་ཀྱང་། གཏན་འབེབས་བྱི་མས་བོད་ཀྱི་རྩུ་ཡིག་དང་ལྟན་རྩུ་རྩུ་ཡི་རྩུ་རྩུ་རྩུ་
ཡིག་ཀྱང་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཆེད་རྩུ་དམིགས་པར་གསལ་པོ་ཡོད། བྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོའི་
གཏན་འབེབས་ཀྱི་དོན་ཆེན་ཁག་དང་དོན་འབྱེད་ཞིབ་སྲོལ་དེ་དག་བོད་ཀྱི་རྩུ་ཡིག་
སྲིད་པན་རྩུ་བས་ཆེ་བར་མཐོང་བས་དེ་དག་ངེས་པར་རྩུ་སྲིད་གསོ་བྱེད་རྩུ་དང་། དེ་
བཞིན་རྩུ་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ལ་གཞིགས་པའི་དོན་ཆེན་འགའ་གསར་སྲོན་བྱེད་ཆོག་
འདི་ལྟར་མ་བྱུང་ཆེ་བོད་རིགས་བརྩུ་ཆ་ ༩༥ ལྟག་ཡོད་པའི་བོད་རང་རྩུ་ལྷོངས་སུ་
བོད་ཀྱི་རྩུ་ཡིག་གི་མདུན་ལམ་དང་། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་བརྩུ་རྩུ་ཉེན་ཁ་
ཆེན་པོ་ཡོད་པར་མཐོང་། ཉེ་ཆར་བྱི་ལོ་ ༩ པའི་ནང་གནས་ཚུལ་ཐོན་པར་གཞིགས་
ན། བྱི་ལོ་ ༡༩༩༦ ལོར་བོད་རང་རྩུ་ལྷོངས་ཀྱི་གོང་གསེབ་ཁག་གི་ནང་རྩུ་གཉིས་

ཅན་གྱི་བྱ་བཅོལ་ཁང་གངས་ ༡༥༠ གསར་འཛུགས་ཕྱིན་རྒྱ་གཏན་འཁེལ་ཡོད།^[༡༥]
བྱ་བཅོལ་ཁང་གསར་འཛུགས་ཕྱིན་རྒྱ་དེ་ཕྱ་གྲ་དང་པ་མ་ཅམ་དུ་མ་ཟད་རྒྱལ་ཁབ་
གཅིག་ཡར་ཐོན་ཆགས་པ་ལའང་ཕན་སྐབས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་བརྗོད་མི་དགོས་ཀྱང་།
རྒྱུ་ཕྱིས་པའི་དུས་ནས་སྐད་གཉིས་པ་སློབ་པ་ནི་ཕྱ་གྲའི་པ་སྐད་ཉམས་རྒྱུད་གཏོང་
རྒྱའི་གཞི་བཏིང་པ་ཞིག་རེད། འདི་ལོའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་སྐད་ཉིན་མོའི་བརྗོད་གཞི་^[༡༦]
གཞིར་བབྱང་ཤེས་ཡོན་ཆད་ལྡན་དང་སློབ་གཉེར་གྱི་གྲུབ་འབྲས་ཡག་པོ་ཡོང་བར་
སློབ་བྱིད་བརྒྱུད་ལམ་སྐད་ཡིག་མ་ནོར་བ་དགོས་གཤམ་ཆེ་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་སློབ་ལོ་
མ་སོན་པ་དང་སློབ་རྒྱུད་གི་ཤེས་ཡོན་ཡོངས་རྫོགས་ཕྱ་གྲ་སོ་སོའི་པ་སྐད་ཐོག་ངས་
པར་དུ་དགོས་པ་ནི་ཆན་རིག་དང་མཐུན་པ་ཡིན་ནོ། །

[15] འདི་ལོ་བོད་ཀྱིས་གོང་གསལ་གྱི་སྐད་གཉིས་བྱ་བཅོལ་ཁང་ ༡༥༠ བརྒྱན་རྩིས་ཡོད་པ། ༩༠༡༥༠༩༡༩༩ མི་
དམངས་ཉིན་རེའི་ཆགས་པར། བྲ་མཐུད་ http://tb.tibet.cn/2010sy/xw/201604/t20160413_4058570.html ནས་ལེན།

[16] 2016 Theme: Quality education, language(s) of instruction and learning outcomes.
Retrieved 18 February 2016, from <http://www.un.org/en/events/motherlanguageday/>

གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་སྤང་སྦྱོར་བྱེད་ཕྱགས་ཐད་ཀྱི་ བསམ་ཚུལ་མི་རིགས་གསོན་ཐབས་ཞེས་བྱ་བ།

ལྷན་པ། ལྷག་པ་ཆེ་རིང་།^[1]

༣༡། ཁན་པས་བོད་སྐད་མ་བཤད་ན། །གཞོན་པས་བོད་སྐད་ཇི་ལྟར་ཤེས། །
གཞོན་པས་བོད་སྐད་མ་ཤེས་ན། །བོད་སྐད་འཆོ་བར་བྱེད་པོ་སྟ། །

ཞེས་གངས་ཅན་པའི་སྐད་སྒྲིག་ཏུ་སྤང་པའི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་^[1]འཆོ་བའི་རྒྱ་
ཡི་མདོ་ཆོག་གིས་སྤྱད་བསུས་ཏེ་སྐབས་བབ་ཀྱི་བརྗོད་བྱ་དང་འབྲེལ་བའི་གཏམ་སྒྲ་
བར་གཞུག་གོ།

དང་པོ། བོད་སྐད་ཀྱི་གལ་གནད།

བོད་གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་གི་གལ་གནད་ཇི་ཙམ་ཆེ་མིན་ཤོད་མཁན་མང་ཞིང་
ཤེས་མཁན་ཡང་ཉུང་ཉུང་མིན་པས་བསྐྱར་བཤད་ཡང་བཤད་བྱ་དགོས་དོན་ཆེར་མེད་

[1] ལྷ་ཆ་དབུས་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་སློབ་དཔོན། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཞབས་ཞུ་ཁང་གི་ཆོགས་
གཙོ་ལས་ཐོག མཉམ་འབྲེལ་གྱི་འདུ་ཤེས་ལྷག་པ་ཆེ་རིང་། lhakpats@yahoo.co.in

[2] འདིར་སྐད་ཡིག་ཅས་པ་ནི་མིན་སྐད་དུ། Language ཞེས་པ་དེའི་ཆབ་ཏུ་སྤང་པ་ཡིན་པས་ཡིག་ངག་གཉིས་
ཀ་ཚུད་པའི་མིང་ཡིན།

གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་སྤང་རྒྱུ་ཕྱིན་པའི་བསམ་ཚུལ་མི་རིགས་གསོན་ཐབས་ཞེས་བྱ་བ།

པས་འདིར་མདོར་བསྟུན་ཤིག་ཞུ་ན།

༡ སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་འབྲེལ་བའི་གཞུང་གནད།

ད་ལྟའི་སྐབས་འདིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པའི་གཞུང་ལུགས་ཚང་ལ་མ་ཞོར་བ་སྟེ་
མདོ་སྒྲགས་གཉིས་ཀ་རྩིས་ཀྱིས་རྫོགས་པ་ནི་བོད་གངས་ཅན་པའི་སྐད་ལས་གཞན་
གང་དུ་ཡང་མེད་ཅིང་། འཆད་ཉན་བྱེད་པའི་རྣམ་པ་ཡང་མ་སྐད་ལེགས་སྤྱར་གྱི་སྐད་
དང་འདྲ་མཉམ་དུ་ཡོད་པ་ནི་གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་འདི་ཉིད་ཡིན་ཞིང་། སྐད་འདི་
ཉམས་སོང་ན་འགོ་བ་སྤྱི་ཡི་འཕུལ་སྤྱགས་གཉིས་ཀའི་བདེ་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་ནང་
ཆོས་ཀྱང་ཉེན་ཞིག་པས་བརྟེན་པ་འདིག་པ་ཆོས་ཉིད་ཡིན་པས་ན། འགོ་བ་ཀུན་གྱི་
བདེ་སྦྱིད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་རིང་དུ་གནས་དགོས་
ན་གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་འདི་ཡང་ངེས་པར་གནས་དགོས།

༡ དེ་ལས་བྱུང་བའི་ལེགས་བྱུང་དང་འབྲེལ་བའི་གཞུང་གནད།

དེང་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་འདྲ་མིན་གྱི་སྤྱི་ཆོགས་གང་དུ་སོང་ཡང་བོད་
པ་ཞེས་པ་ནི་མི་ཡ་རབས་ཀྱི་རང་བཞིན། གཞན་གྱི་བདེ་སྤྱད་ལ་བསམ་སྒོ་གཏོང་བྱུང་
མཁན། སྤྱིར་ལས་སྤྱི་གལ་ཆེ་བར་བརྩི་མཁན། འགོགས་འདྲིས་མེད་པ་ཙམ་མ་ཟད་དོ་
མི་ཤེས་མཁན་ཆོས་ཀྱང་སྒོ་གཏད་མེར་བའི་མི་རིགས་ཤིག་དུ་བརྩི་བཞིན་ཡོད་པ་ནི་
བོད་མིའི་ཤ་རུས་བྱུང་པར་ཞིག་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་མིན་པར། ནང་ཆོས་ལ་ཐོས་བསམ་
སྒོམ་གསུམ་གནད་བའི་སྤྱི་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་ཀྱིས་ལམ་སྟེ་འཁྲིད་ཅིང་མིག་དཔེ་
བཟང་པོ་བསྟན་པ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་ལ། དེ་འདྲའི་ལུས་ངག་ཡིད་གསུམ་གྱི་སྤྱིད་

བོད་ཀྱི་མིང་ཐུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་དེ།

ཚུལ་བཟང་པོ་དེ་དག་ཀྱང་མི་རིགས་འདི་ཡི་སྐད་ཡིག་གི་གཤིས་ཀ་དང་འབྲེས་ནས་
ཤོག་བྲུལ་སྤྱུལ་ཞག་གི་ཚུལ་དུ་གནས་ཡོད་པས་ན་ང་ཚོ་འདི་མི་རིགས་ཀྱི་ཡ་རབས་
བཟང་སྟོང་གི་ལེགས་བྱང་འདི་ཡུན་རིང་འཆོ་དགོས་ན་ང་ཚོ་འདི་སྐད་ཡིག་འདི་འཆོ་
དགོས་པ་ཡིན།

༡ གངས་ཅན་པའི་ལས་དབང་དང་འབྲེལ་བའི་གལ་གནད།

གངས་ཅན་པ་རྣམས་མ་འོངས་པར་གང་ཡང་བསྟན་རྒྱུ་མེད་པའི་སྤང་པོར་གྱུར་ཏེ་
མི་རབས་ནས་མི་རབས་མི་རིགས་གཞན་གྱི་བྱན་གཡོག་རྒྱུག་ཅིང་མཐོང་རྒྱུ་
གསོད་སྤོང་མཁན་ཞིག་མིན་པར་ཆབ་དཔལ་རིག་གསུམ་གྱི་སྟོབས་ཤུགས་རྒྱས་ཤིང་
མི་རིགས་གཞན་ཚོ་དང་དཔུང་པ་འབྲེལ་མཉམ་གྱིས་འགོ་འདྲོད་ན་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་འདི་བདག་པོ་རྒྱག་དགོས།

༢ གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཀྱི་འོས་འགན་དང་འབྲེལ་བའི་གལ་གནད།

གངས་ཅན་པའི་ད་ལྟ་དང་མ་འོངས་པའི་མི་རབས་ཀྱི་མ་ཙམ་མ་ཟད་འཛམ་གླིང་གྲེ་
འགོ་ཡོངས་ཀྱི་བདེ་སྐྱིད་དང་འབྲེལ་བའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་དང་དེ་
ལས་བྱུང་ཞིང་གཞན་ལ་མིག་དཔེ་བཟང་པོའི་རང་བཞིན་དུ་གྱུར་པའི་ལེགས་བྱང་
གཉིས་ཀ་ང་ཚོ་དང་ང་ཚོའི་སྐད་ཡིག་ལ་གནས་ཤིང་འདི་དག་འདྲིན་སྟོང་སྟེལ་གསུམ་
ཡང་གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་འདི་ཉིད་བརྒྱུད་ནས་བྱ་དགོས་པས་སྐད་ཡིག་འདི་
ཉིད་གསོན་པོར་མ་གནས་ཐབས་མེད་རེད་ཅེས་ཁ་བ་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་གི་རིན་ཐང་
མདོར་བསྟུས་ཤིག་བཤད་ནས་ད་ནི་འདི་ཉིད་ད་ལྟའི་གནས་སྒྲངས་དང་དེ་ལས་ཐར་

གངས་ཅན་པའི་རྒྱུ་ཡིག་སྤྱད་སྤྱོད་ཚུགས་པ་དང་གྱི་བསམ་ཚུལ་མི་རིགས་གསོན་ཐབས་ཞེས་བྱ་བ།

ཐབས་ཅན་པའི་བཤད་པར་བྱའོ། །

གཉིས་པ། ད་ལྟའི་ཉམ་ང་བའི་གནས་སྤངས།

གནའ་སྤྱོད་མོ་དང་མི་འདྲ་བར་དེང་འཛམ་གླིང་ནང་མི་གཅིག་གིས་རྒྱུ་ཡིག་གཉིས་
དང་གསུམ་སོགས་ཤེས་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ལ། རང་གིས་ཤེས་པའི་རྒྱུ་ཡིག་དག་ལས་ཡག་
ཤོས་དེ་པ་རྒྱུ་ཡིན་དགོས་ཤིང་། རྒྱལ་པོ་འདིའི་ཡག་ཤོས་ཤེས་པའི་ཆད་ནི་ཐོགས་པ་
མེད་པར་གཞན་ལས་ཉན་ཐུབ་པ་དང་། རང་གི་ཆོར་བ་གང་ཡིན་གཞན་ལ་ཐོགས་
མེད་དུ་སྦྱར་ཐུས་ཤིང་། སློབ་གྲུའི་ནང་འདྲི་ན་རིམ་བརྒྱུ་པ་ཅམ་འགྲིམས་སྤྱོད་མཁན་ཞིག་
ཡིན་ཕྱིན་ཡུལ་མི་སྦྱིར་བཏང་བ་ཞིག་ཡིན་ཡང་འབྲི་སྒྲིག་གཉིས་ཀྱི་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན་
དགོས། ང་ཆོ་གངས་ཅན་པ་ནམས་ཀྱི་པ་རྒྱུ་ལྟེན་དབྱངས་གསལ་སོ་བཞིའི་བདག་ཉིད་
ལས་ཐུབ་པའི་བོད་རྒྱུ་ཅེས་པ་འདི་ཡིན་མོད། འོན་ཀྱང་དེང་ང་ཆོའི་སྤྱི་ཆོགས་ནང་
གི་བྱིས་པ་ནམས་མ་ཟད་གཞན་ཅུ་ཆོའི་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་པ་རྒྱུ་ཤེས་ཆད་དེ་རྒྱུ་ཡིག་
གཉིས་པའི་^[1]ཤེས་ཆད་ཀྱང་མེད་ཅིང་། མེད་ཚུལ་ཡང་རིམ་པར་བཤད་ན།

༡ ཉན་ཚུལ་གྱི་གནས་སྤངས་ཞན་པ།

ཉིན་རེའི་འཆོ་བའི་ནང་གི་ཟ་རྒྱུ་འཐུང་རྒྱུ་གཙང་མ་ཞིག་ལེགས་པར་ཉན་ཐུབ་
པའི་ཐུས་པ་མེད། དེའི་དབང་གིས་སློབ་བྲིད་དང་སློབ་བརྟན་སྤྱི་གཞན་སོགས་ཉན་མི་
ཐུས་པ། དེ་བཞིན་ཞེ་ཆོག་དང་གྲས་ཆོག་པལ་རྒྱུ་བཅས་སོ་སོར་ངོས་མ་བཟུང་པས་སྦྱ་

[1] རྒྱུ་ཡིག་གཉིས་པ་ཞེས་པ་ནི་མི་གཅིག་གིས་རྒྱུ་ཡིག་གཉིས་དང་གསུམ་སོགས་ཤེས་པའི་ནང་ནས་ཤེས་ཆད་
ཀྱི་ཆ་ནས་རིམ་པ་གཉིས་པ་དེར་ཟེར་བ་ཡིན།

བད་ཀྱི་མིང་ལྷན་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་དེ།

བ་པོའི་ཆོར་བ་མ་གོ་བ། བརྗོད་པའི་ནང་ཆོག་གིས་དོན་སྟོན་ཚུལ་གྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་
སྤྱིར་བཏང་གི་མཆོན་དོན་དང་གནས་སྐབས་ཀྱི་མཆོན་དོན་གཉིས་སོ་སོར་འབྲེད་མི་
ཅུས་པ་སོགས། མདོར་ན་ལོ་དང་འདྲིན་གྲག་དུ་སླེབས་ཀྱང་དེ་དང་འཆམས་པའི་པ་
སྐད་ཉན་པའི་ཤེས་ཚད་འདང་ངེས་ཤིག་མེད་དོ།

༡ བཤད་ཚུལ་གྱི་གནས་སྐབས་ཞན་པ།

སྤྱི་མོའི་བོད་ཀྱི་ཁ་དཔེ།

པོ་ལོ་དུག་གསུམ་བཙུ་བརྒྱུད་ལ། ཁོང་འཁྲུག་པ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱག་སྒྲུངས་ཤེས།
མོ་ལོ་ལྷ་གསུམ་བཙུ་ལྷ་ལ། ཁོ་ལོ་མ་གཉིས་ཀྱི་ཆ་གྲངས་ཤེས།

ཞེས་ཟེར་སྟོལ་ཡོད་པར་བོད་རང་གི་ས་སྐྱེས་རྗེ་སྐྱེས་ཀྱི་བྱིས་པ་སྟོབ་གྲུའི་
སྟོ་འཇུལ་ཁྱོད་མེད་ལ། གྲོག་དེབ་མིག་གིས་མ་མཐོང་ཞིང་། རྒྱག་གུ་ལག་པར་བཟུང་
ཁྱོད་མེད་པ་ཞིག་ཡིན་ཏུ་རང་ལོ་བཙུ་ལོན་སྐབས་རྒྱལ་པམ་དང་ཁེ་ཉེན་ཆེ་
བའི་ཐག་གཅོད་ཆོང་དང་འཁྲུག་པ་གཉིས་རྒྱག་ཐུབ་པའི་ཆོད་ལ་སླེབས་དགོས་ཀྱང་།
དེང་ལོ་བཙུ་བརྒྱུད་ཟིན་སྐབས་གཞན་ལྟ་ཅི། ཟ་སྐད་འཁྲུང་སྐད་ཅམ་ཞིག་བཤད་པའི་
སྐབས་ལ་ཡང་ཨིན་སྐད་དང་ཉིན་སྐད་ཀྱི་མིང་ཆོག་མང་དག་ཅིག་སུ་ལོན་དུ་གཡར་ན་
མ་གཏོགས་བོད་སྐད་ལྟ་མེད་ཅིག་གིས་གོ་བརྗོད་འཕྲོད་ངེས་སུ་སྤྱི་ཅུས་མཁན་ཤིན་ཏུ་
དགོན་པོ་རེད། པ་སྐད་ཅིག་བཤད་ཀྱང་བོད་བརྗོད་རང་བཞིན་དང་མི་མཐུན་པ་མང་
ལ། འགའ་ཡིས་བརྗོད་དང་མཐུན་པ་ཅམ་ཞིག་སྤྱི་ཅུས་ཀྱང་སྐད་ཆའི་སྒྱུ་རྩལ་གྱི་དྲི་
བསུང་འཁྲུལ་བ་ནི་ཅུས་སྟལ་གྱི་སྒྱུ་ཉིད་དོ། མདོར་ན། འདྲིན་གྲག་གཉིས་དང་མཐོ་

གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་སྤང་སྤྱོད་ཕྱགས་ཐད་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་མི་རིགས་གསོན་ཐབས་ཞེས་བྱ་བ།

སྤོ་ཐོན་པའི་ཚད་ལ་སྤེབས་ཀྱང་པ་ཡུལ་གྱི་འབྲོག་ཕྱག་ལོ་བརྩ་གངས་ལོན་པ་ཞིག་གི་སྐད་ཆའི་གནས་ཚད་མེད་པ་ནི་ང་ཚོར་སློག་གུར་གང་ཡང་མིན།

༡ སློག་ཚུལ་གྱི་གནས་སྤངས་ཉམ་ང་བ།

རི་སྐད་དུ། ཡིག་ཕྱེད་གོ་བས་སློག་ཅེས་དང་། འོན་ཀྱི་གོ་བས་ཆིག་གི་དག་འཐོན་ལ། ཆིག་གི་དག་ཆས་དོན་གྱི་གཅད་འབྲིན་པ། ཞེས་གསུངས་པ་བཞིན་དོན་གྱི་གོ་སྟོབས་དང་ཆིག་གི་དག་ཆ་གཉིས་གཅིག་པན་གཅིག་གྲོགས་ཡིན་པས་ན། དེར་གི་ན་གཞོན་ཆོས་བོད་ཡིག་སློག་སྐབས་སྤྱ་གདངས་དག་པོ་ཞིག་སློག་མི་ཤེས་ཤིང་། སྤྱ་དག་པ་ཞིག་སློག་ཀྱང་དོན་དང་འབྲེལ་ཆགས་པའི་མཆམས་མི་ཆོད་པ་དང་། མཆམས་ཆོད་ཅམ་ཡོད་ཀྱང་། རྫོང་ཕྱེད་ཆིག་རྒྱན་དང་མངོན་བརྫོད་སོགས་ཀྱིས་མ་སྤྱོད་ཤིང་བརྫོད་བྱ་ཉིན་རེའི་མཐོང་ཆོས་དང་དམ་དུ་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་ཚུམ་གྱི་ནང་དོན་རྣམས་སྤྱིན་གསེབ་ཀྱི་སྐར་མ་ལྟ་བུ་སྤྱི་སྤྱོད་སྤྱོད་ཞིག་ལས་ལག་མཐིལ་གྱི་རི་མོ་ལྟ་བུ་གསལ་ལྟངས་ལྟངས་ཞིག་ཉོགས་པ་དགོན།

༢ འབྲི་ཚུལ་གྱི་གནས་སྤངས་ཞན་བ།

འབྲི་བའི་སྐབས་སུ་ཡང་ནང་སེམས་ཀྱི་ཆོར་བ་དང་ཕྱི་དངོས་པོའི་སྤྱང་གནས་རྣམས་གསལ་པོར་མཆོན་རྒྱས་པའི་ཆིག་གིས་མ་འདང་ཞིང་། ཆིག་གི་སྤེབ་སྤྱོད་མ་ངེས་པས་གང་བྱིས་པ་རྣམས་ཀྱང་མ་དག་པ་ཤས་ཆེ་ལ། བརྫ་སྤྱོད་ཀྱི་རང་བཞིན་མ་ངེས་པས་བོད་སྐད་ཀྱི་གཤིས་ཀ་དང་བྲལ་བ་སོགས་བཅད་ལྷག་གང་བྱིས་ཀྱང་བརྫོད་པར་གོ་རྒྱ་དང་ཆོར་རྒྱ་རྒྱུང་བའམ་ཡང་ན་གོ་རྒྱ་མེད་པའི་ཚུམ་ཤས་ཆེ། མདོར་ན། བོད་ཀྱི་

བོད་ཀྱི་མིང་ཐུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་དེ།

སྐད་ཡིག་ནང་བཞགས་པའི་ཡོན་ཏན་ནམས་ལ་རང་གིས་ལོངས་སྟོང་མི་རུས་ཤིང་
གཞན་ལ་སྤེལ་བའི་རུས་པ་དེ་བས་ཀྱང་མེད་པས་རང་གི་པ་སྐད་ནང་ཡོད་པའི་ཡོན་
ཏན་བྱེ་མ་ཀ་རའི་རོ་དང་འབྲ་བ་དེ་ཆོ་ལྷ་ཤེས་ཉམས་པའི་སྦྱེ་བོའི་ཁའི་ནང་དོ་ཡི་བྱེ་
མ་སྦྱགས་པ་ལྟ་བུར་གྱུར་དང་འགྱུར་བཞིན་ཡོད་པ་འདི་ཡང་ངེས་པར་རྟོགས་ཤིང་
ཁས་སླང་དགོས་པ་ཞིག་རེད།

གསུམ་པ། སྐར་གསེའི་ཐབས་ལམ།

གོང་སྐར་གྱི་དཀའ་ངལ་དེ་དག་སེལ་ཞིང་སྐར་གསེའི་ཐབས་བྱེད་པར། དེ་ལྟར་ནད་པ་
ནད་ལས་ཐར་བ་དང་བདེ་ཐང་དུ་གནས་པར་ཐོག་མར་ནད་ངོས་ཟིན་པ་དང་། ནད་
དེའི་རྒྱ་ཚད་ཆོད་པ། ནད་རྒྱ་དང་བཅས་པ་སྤངས་པ་བཅས་ནི་ཆེས་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེ་
བ་ལྟར། སྐབས་འདིར་ཡང་ཞན་ཆ་ངོས་ཟིན་པ་ཅམ་གྱིས་མི་འབྲས་པར། ཞན་ཆ་དེ་
གང་ལས་བྱུང་བའི་རྒྱ་ཡང་ངོས་ཟིན་པ་ཞིག་ངེས་པར་དགོས་སོ། དེ་རྗེས་ཞན་ཆ་དེ་
སྟོང་བའི་གཉེན་པོ་དང་ཆབས་ཅིག་ཞན་ཆ་གང་ལས་བྱུང་བའི་རྒྱ་རྒྱེན་ནམས་ཀྱང་
ངེས་པར་སྤང་དགོས། ང་ཆོའི་སྤྱི་ཆོགས་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་བོད་ལྷག་ན་གཞོན་ནམས་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་ཤེས་ཚད་ཆེས་ཉམས་པ་འདིར་ཡང་དངོས་དང་ཤུགས་གཉིས་ཀའི་རྒྱ་
རྒྱེན་དུ་ཡོད་པ་ལས་འདིར་གཙོ་བོ་གཉིས་བཤད་པར་བྱའོ།

༡༽ ཐུགས་སྐད་སྟོང་ཤུགས་ཆེ་བྲགས་པ།

ཐུགས་སྐད་ཅེས་པའི་ཐ་སྟོང་འདི་ནི་གོ་རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་ངེས་ཆོག་བཤད་དུ་ཡོད་པའི་ཐ་
སྟོང་ཅིག་རེད། དེ་ཡང་བོད་རིགས་ཆོས་ནང་ཁུལ་སྐད་ཆ་ཤོད་སྐབས་སྐད་དེ་བོད་སྐད་

རང་རྒྱལ་གི་ཡོད། འོན་ཀྱང་རང་གི་བོད་རྒྱུ་དེའི་ནང་རྒྱུ་ཡིག་གཞན་གྱི་མིང་ཆོག་
དང་ཁྱད་ཆོག་སོགས་ཆོག་མང་པོ་སྤྲུགས་ཏེ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་གྱི་ཡོད་པས་ན་འདྲིར་
སྤྲུགས་རྒྱུ་ཅེས་ཐ་སྙད་བྱས་པ་རེད་ལ། ཡང་རྒྱུ་ཁམས་གཙང་ཞིག་མིན་པའི་རྒྱ་
མཆན་གྱིས་རྒྱུ་ར་མ་ལུག་ཅེས་འབོད་མཁན་ཡང་ཡོད།

ང་ཆོའི་རྒྱུ་ཡིག་ཉམས་ཆག་ཏུ་འགྲོ་བའི་རྒྱ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་གཅིག་ནི་གོང་
སྤྲུག་གྱི་སྤྲུགས་རྒྱུ་ཅེས་པ་དེ་སྤྱོད་ལུགས་ཆེ་དཔགས་པས་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་ང་ཆོ་བོད་
རིགས་ཡོད་དོ་ཅོག་གིས་ནང་ཁུལ་བོད་རྒྱུ་རྒྱལ་བས་རང་རྒྱུ་ཁམས་གཙང་ཞིག་
མི་འཆད་པར་རྒྱ་ཨིན་ཏིན་སོགས་གྱི་མིང་ཆོག་མང་དག་ཅིག་བྱ་ལོན་གཡར་ནས་སྤྱོད་
བཞིན་ཡོད་ལ། སྤྱོད་མཁན་གྱི་གངས་འབོར་དང་སྤྱོད་ལུགས་གྱི་ཆད་གཞི་གཉིས་ཀ་
ལོ་རེ་ནས་ལོ་རེར་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཡང་རྒྱུ་ནི་མིང་ཆོག་ལས་གྲུབ་
པ་དང་། འགྲུབ་བྱེད་གྱི་མིང་ཆོག་རྣམས་ཀྱང་ཆེ་ལོངས་ཅམ་དུ་བསྟར་ན། ཆོག་ཕྱད། བྱ་
ཆོག་མིང་ཆོག་བྱ་བ་དང་མིང་གི་ཁྱད་ཆོག་བཅས་ཅ་བའི་ཆོག་རིས་ལྡ་ལས་འགྲུབ་གྱི་
ཡོད། དེང་ང་ཆོའི་རྒྱུ་ཆའི་ནང་བྱ་ཆོག་དང་ཆོག་ཕྱད་གཉིས་ལས་གཞན་པ་གསུམ་
ལྟེ། མིང་རྒྱུ་། མིང་གི་ཁྱད་ཆོག་བྱ་བའི་ཁྱད་ཆོག་བཅས་གྱི་གོ་སར་བོད་རྒྱུ་གྱི་ཐ་
སྙད་གསར་པ་པར་ཞོག་སྟེ་མི་ལོ་སྟོང་ཕྱག་མང་པོའི་སྟོན་ནས་གྲུབ་ཅིང་ཉེ་བའི་ཆ་
བར་དུ་བཀའ་བསྟན་དང་གསུང་འབུམ་ལྟ་བུའི་བོད་གྱི་ཚོམ་རིགས་གྱི་ནང་ཅམ་དུ་མ་
ཟད་འབྲོག་པའི་རྩི་བོ་སྟོབ་བྱ་མིག་གིས་མཐོང་མ་ཐོང་མཁན་ཡན་གྱི་ངག་ལ་འཇགས་
པའི་ཐ་སྙད་རྣམས་ཀྱང་རང་དགར་བསྟར་ནས་གཞིས་བཞུགས་རྣམ་པས་རྒྱ་རྒྱུ་དང་།
བྱེས་འབྲོར་རྣམས་གྱིས་ཨིན་རྒྱུ་དང་ཏིན་རྒྱུ་སོགས་གྱི་ཐ་སྙད་རྣམས་དབུལ་པོས་
བྱ་ལོན་གཡར་བ་ནང་བཞིན་གཡར་ནས་སྤྱོད་དང་སྤྱོད་བཞིན་ཡོད་པ་འདྲིས་ང་ཆོའི་
པ་རྒྱུ་གྱི་མིང་ཆོག་རྣམས་ཉིན་རེ་ནས་ཉིན་རེ་བཞིན་བོད་རིགས་ཆོའི་ལྷེ་སྟོང་ནས་
གཅིག་མཇུག་གཉིས་མཇུག་གྱིས་ཐོ་རེངས་གྱི་རྒྱར་མ་ལྟར་ཡལ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། འདྲི་

བོད་ཀྱི་མིང་ལྷན་ཁྲིམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་དེ།

དབང་གིས་ན་གཞོན་བྱིས་པ་ཆོས་ཡི་གེ་འབྲི་སྒྲིག་ལྟ་ཅི་བོད་སྐད་གཙང་མ་ཞིག་པར་
བཤད་པ་དང་ཚུར་ཉན་པའི་རྣམས་ཚལ་ཡང་མེད་པར་གྱུར་བ་རེད།

སྒྲིམ་པ།

རང་རེའི་དཔོན་འབངས་ཀྱི་དག་སྒྲོ་ནས།
རང་སྐད་ཐ་སྐྱོད་ཡིན་ཞེས་འབྲུག་བཞིན་སྒྲོགས།
རང་སྐད་རྒྱབ་པའི་རྩ་རྒྱུན་སྣ་ཆོག་གསལ་གྱི།
རང་རེས་བསྐྱུན་པའི་ཚུལ་འདི་གྱུར་དུ་གཟིགས།
རང་སྐད་ཐ་སྐྱོད་ཡོད་བཞིན་མི་སྤྱོད་པར།
གཞན་ཆོག་མང་དུ་བསྐྱོད་ཏེ་སྤྱོད་པ་འདིས།
གཞན་སྐད་ཤེས་པར་པན་མིན་མི་འཆལ་མོད།
རང་གི་སྐད་ལ་ཚོངས་པའི་རྩ་རྒྱུན་མཆོག།

༡༥༽ བོད་མིས་བོད་མིའི་སྤྱི་ཆོག་གི་རྩ་བར་འཆར།

ང་ཆོའི་ན་གཞོན་རྣམས་རང་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན། ལེགས་བྱང་། རིག་གནས་སྐད་
ཡིག་བཅས་ཀྱི་ཤེས་ཚད་ཞན་པོ་འདི་འདྲ་ཞིག་དུ་གྱུར་རྒྱུན་གཙོ་བོ་གཞན་ཞིག་ནི།
གཞིས་བཞུགས་རྣམ་པའི་གནས་སྤངས་ཞིབ་པ་མི་ཤེས་མོད། བཙན་བྱོལ་ནང་གི་བོད་
རིགས་ཆོར་མཆོན་ན་མང་ཆེ་བ་ཞིག་གིས་རང་ཉིད་བོད་མི་ཞིག་ཡིན་པའི་འཆོ་བ་
སྦྱེལ་སྤངས་དེ་མེད་པས་ལན་པ་རེད། ཕལ་ཆེར་བོད་པ་ཡིན་པ་ཙམ་གྱི་ཆོར་བ་རགས་
པ་ཞིག་དང་། སྤྱི་ཁྱིམ་དང་གོ་མས་སྲོལ་གཉིས་ཀའམ་གང་རུང་གི་རྒྱུན་གྱིས་ལས་
ཁུངས་དང་ཁྲོམ་རའི་ནང་དུ་བྱུང་མེད་ཆོས་ལུ་པ་དང་བོད་བཟོའི་འོག་འཇུག་གྱོན་རྒྱུ་

ཅམ་དང་། ལྷག་དཀར་ཉིན་ལ་པོ་མོ་བྱད་མེད་དུ་བོད་ཆས་ཀྱིན་མཁན་གང་ཅམ་ཞིག་
ཡོད་པ་ལས་གཞན་དུ་རྒྱན་གཏན་གྱི་མི་ཆོ་སྦྱེལ་སྤངས་ལ་དབྱད་ན། ཚུར་མིག་དང་ན་
བས་སྤང་རྒྱུ་ཤེས་བྱ་དང་ཡོངས་སྤྱོད་པལ་ཆོ་བ་མི་གཞན་གྱི་ཆབ་དཔལ་རིག་གསུམ་
སོགས་དང་འབྲེལ་བ་ཤས་ཆེས་ཆོ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། རང་མི་རིགས་ཀྱི་ཆབ་དཔལ་
རིག་གསུམ་སོགས་དང་འབྲེལ་བ་ཞིག་དཀོན་པོ་རེད། དེའི་དབང་གིས་ཉིན་ཞག་ཕྱག་
གཅིག་གི་ནང་ལ་ང་ཆོའི་སེམས་ནང་ན་འདས་མ་དག་གསུམ་གྱི་བླན་སྤང་དང་ཆོར་བ་
ནམས་ཀྱང་མི་རིགས་གཞན་གྱི་དེ་དག་དང་འབྲེལ་ནས་ཡོད།

དེའི་དབང་གིས་ང་ཆོས་ཤེས་པའི་ཆབ་སྲིད་པ། ཤེས་ཡོན་པ། ལུས་རྩལ་བ།
སྦྱ་རྩལ་བ་སོགས་མི་སྣ་གྲགས་ཅན་པ་ནམས་དང་། སྤྱི་ཆོག་ས། ཁོར་ལུག་ཟས་རིགས།
ཀྱོན་ཆས། རི་དྲགས་དང་གཡུང་དྲགས། ལོ་རྒྱས། རྒྱལ་རབས། རྩ་ཆེན་པོ་དང་རི་མཐོན་
པོ་སོགས་མདོར་ན་སྤྱོད་བརྒྱད་གཉིས་ཀའི་ངོས་ནས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རང་མི་རིགས་ཀྱི་
ཕྱགས་མདུན་དང་འབྲེལ་བ་ཆེར་མེད་པར་གཙོ་བོ་མི་རིགས་གཞན་དང་གཞན་གྱི་
ཡིན་ལ། དེའི་ཕྱིར་ང་ཆོ་དགའ་ས་དང་སྤངས་ས། ང་ཆོའི་མིག་ངོར་འཆར་བའི་མངོས་
པ་དང་མི་མངོས་པ། ང་ཆོའི་རྩ་བར་ཐོས་པའི་སྟན་པ་དང་མི་སྟན་པ། ང་ཆོའི་ལྷ་ཆེར་
ཁྱོད་བའི་ཞིམ་པ་དང་མི་ཞིམ་པ། ཐ་ན་ཡིན་མིན་དང་ཡོད་མེད། འདོད་པ་དང་མི་འདོད་
པ་སོགས་མཆོན་བྱེད་དུ་མགོ་གཡུག་སྤངས་སོགས་ལུས་ཀྱི་བརྒྱ་སྤྱོད་རྩལ་ཡན་ནས་ང་
ཆོའི་མི་རིགས་ཀྱིས་མི་ལོ་ཁྲི་མ་འབུམ་གྱི་རིང་ལ་སྤྱད་ཅིང་རང་གི་ཐུན་མིན་གྱི་བྱད་
ཆོས་མཆོན་ནུས་པ་ནམས་དང་ཁ་བྲལ་ནས་ཡོངས་རྫོགས་གཞན་དང་གཞན་གྱི་ལད་མོ་
སྒྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། མདོར་ན་ད་ལྟའི་པ་མ་ཆོས་ཤེས་པ་དག་ཀྱང་མི་རིགས་གཞན་
གྱི་འཆོ་བའི་ལད་མོ་ལ། མ་འོངས་པར་རང་གི་བྱ་ཕྱག་ལ་པ་བྱལ་བུས་འདྲིན་གྱི་ཆེད་
དུ་ཆེས་སྤྱོད་རྒྱ་དག་ཀྱང་གཞན་གྱི་འཆོ་བ་དང་འདུ་ཤེས་སོགས་ཀྱི་ལད་སྒྲོས་ཀྱ་མ་གྱུ་
དེ་ཉིད་རེད།

དེས་ན། གཤམ་ཏེ་ང་ཚོའི་མི་རིགས་འདི་འགྲེལ་ས་ནས་ཡར་ལང་འདོད་ཀྱི་
སེམས་པ་ཡོད་ན། བོད་བར་གསེར་གཟིགས་དང་ཅི་མཛད་ལེགས་མཐོང་ཁོ་ན་མིན་
པར་གངས་ཅན་པའི་མ་འོངས་པའི་ལས་དབང་གི་འགན་ཁུར་ནས་གཟབ་པར་དབྱད་
ན། ང་ཚོས་མ་འོངས་པའི་སོན་ཆར་བཅི་བ་ནམས་ང་ཚོའི་མ་འོངས་པའི་སོན་ཆ་མིན་
པར་མི་རིགས་གཞན་གྱི་ལད་མོ་སྒྲོ་བའི་སོན་ཆར་གྱུར་དང་འགྱུར་བཞིན་པ་འདི་རང་
ལེགས་སུ་འདོད་པའི་བོད་མི་སྤྱི་བོ་གནམ་བསྟན་ཀྱན་གྱིས་ཤེས་དགོས་པའི་གནད་
འགག་གི་གནད་འགག་ཏུ་མཐོང་ངོ་། །

དེང་གི་ང་ཚོ་བོད་རིགས་ཀྱི་གཞོན་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་ན་གཞོན་ནམས་ཀྱི་པ་
སྐད་སྤྱོད་པའི་རྒྱས་ཆུལ་ཞན་པའི་ཞན་ལྷགས་སུ་སྤྱོད་དང་བཅས་པ་ཤེས་པའི་རྗེས་སུ་
འགྲེལ་ས་ནས་ངེ་ལྟར་ལང་དགོས་པའི་ཚུལ་ཡང་བཤད་པར་བྱའོ། །

༡༥ འཛིན་སྐྱོང་གི་གནད་སྤྱོད་ཁག

སྤྱིར་འཛིན་སྐྱོང་གི་ངོས་ནས་ཏུས་དང་ནམ་པ་ཀྱན་ཏུ་ཐབས་ཤེས་འབད་ཚོལ་ཡོད་
དགྲ་གནད་དང་གནད་ལྟས་ཡིན་ཡང་འདིར་གཤམ་པོ་ཆེ་ལ་ནན་ཏན་གྱི་ཚུལ་ཏུ་ཅུང་
ཟད་ཞུ་ན། དབུས་སའི་འཛིན་སྐྱོང་གི་ངོས་ནས་འཆར་ཅན་ཉེར་ལྷ་སྟ་བུ་མིན་པར་
ཏུས་ནས་ཏུས་སུ་གནས་སྐྱེད་དང་དེའི་སྤྱོད་ཀྱིས་ཕྱིན་པ་བཅའ་དགོས་པ་དང་།
ཏུས་མཐུན་གྱི་གཉེན་པོ་བསྟེན་གཤམ་ཆེ་བ་ཡིན་ལ། མདོར་ན་དཀའ་ངལ་ནམས་གསར་
གཏོད་རང་བཞིན་གྱི་གཉེན་པོས་སེལ་ཐབས་གནད་དགོས་པ་དང་། དེ་བཞིན་ན་གཞོན་
ཚོ་དང་ཉེན་ཞལ་སྤྱོད་གཅིག་གི་རིང་མཉམ་ཟུང་མཉམ་འབྲུང་དང་། མཉམ་འགྲོ་མཉམ་
སྤྱོད་གནད་མཁན་གྱི་པ་མ་ཚོ་དང་། ཉེན་རེ་བཞིན་སྤྱོད་ཀྱི་མ་རིག་པའི་སྤྱོད་པ་སེལ་
བྱེད་ཀྱི་སྤྱོད་མེ་དགེ་ཀྱན་ཚོར་གང་ལ་ཅི་དགོས་ཀྱི་ཡང་དག་པའི་སྤྱོད་གསལ་ཁོ་ཁོ་སྤྱོད་

ཉོན་དགོས། དེ་བཞིན་དབུས་སའི་འདྲི་རྒྱུད་གི་ངོས་ནས་ཤེས་ཡོན་སྤྱད་བྱས་ནང་ངེ་
ལྟར་བཀོད་པ་ལྟར་དགོ་ཆན་སྤྱི་དང་ཡང་སྟོན་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཀྱི་དགོ་ཆན་ཆོར་ཆེ་
མཐོང་མི་དམན་པ་ཞིག་གནང་དགོས་པ་ཡང་གཤམ་ཆེ་སྟེ། དཀར་པོ་གྲུན་འདེད་དང་
ནག་པོ་ཐུར་འདེད་ཅམ་མ་ཟད་གཙོ་བོ་ན་གཞོན་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ནང་མིག་དཔེ་བཟང་
པོ་བསྐྱུན་ཅིང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་དང་རིག་གནས་སོགས་ལ་རིན་ཐང་མཐོང་བ་དང་
དེས་སྟོ་བ་དྲང་ཞིང་སྟོན་བས་སོས་བསམ་ཀྱི་བྱ་བར་ངང་གིས་འཇུག་པ་དང་གཟུང་
སྟེ་བའི་ཕན་རྐྱབས་ཆེ།

དེ་བཞིན་དངོས་ཤུགས་གང་ཐད་ནས་མི་རིགས་རིག་གནས་དང་ལེགས་བྱང་
ལ་རིག་གནས་གཞན་ལས་ལྷག་པའི་ཆེ་མཐོང་གནང་དགོས་ལ། དེ་ཡང་རང་གི་སྐད་
དང་རིག་གནས་རྩ་ཆེན་པོ་རེད་ཅེས་ཆོག་སྐམ་ཅམ་དུ་མ་སོང་བ་ཞིག་དགོས། སྟོན་
ནས་བཤད་ན། སྤྱི་འཐུས་གྲོས་ཆོག་སོགས་གཞུང་འབྲེལ་དང་གཞུང་འབྲེལ་མིན་
པའི་ཆོག་སའདྲུ་ཁག་དང་། ལོ་གསར་དང་སྤྱི་འཐུངས་སྐར་སོགས་དུས་ཆེན་ཁག་
གདན་ས་གསུམ་གྱིས་གཙོས་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཀྱི་ལྟེ་གནས་ཁག་ཅམ་དུ་མ་ཟད་
བོད་རིགས་ཡིན་ནོ་ཅོག་གི་རྒྱན་གཏན་སྤྱི་ཆོག་ཀྱི་འཆོ་བ་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་རང་མི་
རིགས་ཀྱི་སྐད་དང་རིག་གནས། ལེགས་བྱང་སོགས་རྒྱ་གང་ཆེ་སྟོན་པར་རེ་བསྐྱུལ་དང་
གཞེན་བསྐྱུལ། ནན་བཤད་དང་ཆོ་འདེད་སོགས་གནང་དགོས་ལ། དེ་ལྟར་གནང་དང་
གནང་མུས་ཡིན་པའི་སྤྱི་ཆོག་དང་སྒྲིལ་གཉིས་ཀར་ཆེ་མཐོང་དང་བསྐྱུགས་བརྩོད།
ལེགས་སྐྱེས་སོགས་ཀྱི་ལམ་ནས་བོད་མི་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་གཞོན་སྐྱེས་ཆོའི་སེམས་
ཁམས་རང་མི་རིགས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་ཁྱུག་ཐབས་ལ་བརྩོན་དགོས། མདོར་ན་ཕན་ནུས་
དངོས་གསལ་ཐོན་པའི་ལམ་སྟོན་དང་མཐུན་ཉེན་སྦྱར་དགོས།

༡༽ དགེ་ཆུན་གྱི་གནང་སྒྲིག་ལག་

སྤྱིར་དགེ་ཆུན་གྱི་ལས་འགན་ནི་སློབ་མ་ཆོར་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་པ་དང་། གང་ཁྲིད་ཟིན་པ་
ནམས་མ་ཟད་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཤེས་བྱ་ནམས་ཀྱང་ཡང་ཡང་སྦྱོར་དུ་འཇུག་པ། དེ་བཞིན་
ཉན་བཤད་འབྲི་སྟོག་བཞི་^[༥]ཡི་རྒྱུ་ཚལ་ནམས་ཇི་ལྟར་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ་སྟེ་ཐོས་
བསམ་བྱེད་ཚུལ་གྱི་ལས་སྟོན་གནང་སྤྱིན་གནང་རྒྱ་བཅས་ཡིན་ལ། ལྷག་པར་འབྲིང་
རིམ་དང་མཐོ་རིམ་སློབ་མའི་ཤེས་ཡོན་གྱི་རྒྱས་པ་དངོས་དེ་སྦྱངས་སྟོབས་ལས་བྱུང་བ་
ཤས་ཆེ་བར་མཐོང་བས་ན་རྒྱན་གཏན་སྦྱོར་འཇུག་རྒྱ་ནི་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེན་ཡིན་པས་
གོ་སྐབས་འདི་དམ་འདྲིན་གནང་དགོས་པ་རེད། གོང་སྒྲུས་ལས་འགན་གསུམ་པོ་དེ་
གཞིར་བཞག་ནས་སློབ་མ་ནམས་སྐད་ཡིག་གི་ཚལ་བཞི་ཀར་བྱང་ཆ་ཐོན་པའི་ཆེད་
དུ་གནང་དགོས་པ་དག་རིམ་པར་ཁྱ་ན།

བཀའ་ངེན་ཅན་གྱི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ནམས་ཀྱིས་ཉིན་མཆོན་སྟོན་མེད་
དུ་དཀའ་བ་ཁྱད་དུ་གསལ། ངལ་བ་དང་དུ་ལྷངས་ནས་རང་མི་རིགས་ཀྱི་སོན་ཚ་ནམས་
སྤྱིར་འགོ་བ་མི་ཆད་ལྡན་ཞིག་དང་སྟོན་སུ་བོད་མི་ཆད་ལྡན་ཅིག་དུ་གསོ་སྦྱོར་གནང་
དང་གནང་ཐུས་ཀྱང་། མི་རིགས་ཤིག་གི་ལས་སྐལ་དང་འབྲེལ་བའི་སྐད་ཆ་ཡིན་པས་
ན་བཤོལ་དུ་མེད་པའི་ལས་འགན་དུ་བསྟོམས་ཏེ་ཅུང་ཟད་པན་རེ་དང་བཅས་ཁྱ་བ་ནི།

གོང་དུ་སྒྲུས་པ་ལྟར་སྤྱིར་སྐད་ཡིག་ལ་ཚལ་ལས་རྒྱས་པ་བཞི་ཡོད་དེ། ཉན་པ།
སྒྲུབ་པ། སྟོག་པ། འབྲི་བ་བཅས་ཡིན་ལ། ང་ཆོ་བོད་རིགས་ཆོར་མཆོན་ན་བོད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་ནི་རང་གི་སྐད་ཡིན་པས་བཤད་ཉན་དང་འབྲི་སྟོག་བཞི་ཀ་ཤེས་དགོས་པ་ཡིན།
རྒྱ་སྐད། ཨིན་སྐད། ཉིན་སྐད་སོགས་ཀྱི་བཤད་ཉན་འབྲི་སྟོག་བཞི་ཀ་ཤེས་ན་རྒྱན་ཡིན་
ཞིང་། བཞི་ཀ་མིན་པར་གསུམ་དང་གཉིས་མ་ཟད་ཐ་ན་ཉན་པ་ཙམ་ལས་མ་ཤེས་རུང་།

[༥] འདི་ནི་བྱིས་པ་ཞིག་གིས་སྐད་ཡིག་སྦྱང་པའི་རིམ་པ་ལྟར་བཤད་པ་ཡིན།

སྒྲེར་གྱི་ངོས་ནས་ངོ་ཆ་དགོས་པ་དང་། མི་རིགས་ཀྱི་ངོས་ནས་གྲོང་ཆེན་པོ་རག་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་མིན་མོད། གལ་ཏེ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་རྩ་བ་པ་བཞི་ཀ་དང་མི་ལྟན་ན་རང་སྒྲེར་གྱི་ངོས་ནས་ངོ་ཆ་དགོས་པ་ཞིག་དང་སྤྱི་པའི་དོན་ལ་བསམས་ན་གྲོང་གུན་ཆེན་པོ་རག་པའི་ཉེན་ཁ་ཡོད། དམིགས་བསལ་དང་གི་སྤྱི་ཚོགས་ནི་སྤྱི་མོ་དང་མི་འདྲ་བར་འབྲི་སྒྲོག་གཉིས་ཀྱིས་བརྒྱ་སྤྱོད་ཅིང་འབྲི་སྒྲོག་གཉིས་ཀྱིས་དོན་བསྐྱབ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་ཏུ་འགྱུར་བཞིན་ཡོད། འདི་འདྲའི་སྐབས་སུ་རང་གི་སྐད་ཡིག་རང་གིས་མ་ཤེས་ན་རང་རིགས་ནང་ཁྱལ་དུ་ཡང་ཁ་བྱང་དང་མགོན་བརྒྱུ་ཡན་ཆད་མི་རིགས་གཞན་གྱི་སྐད་ཡིག་ལ་བརྟེན་དགོས་ཐུག་ཅིང་། གནས་སྐྱད་སྤྱོད་འདྲར་འགྱུར་སྐབས་བོད་པ་ཡིན་ཞེས་སྒྲིམ་ཀྱང་དོན་དུ་བོད་པའི་གསོལ་ཅིག་གཤ། ཉེན་ཤ་ཁྲག་རྩས་གསུམ་བོད་པ་ཡིན་རུང་བརྟེན་པ་ནམ་ཤེས་ཀྱི་གཞུངས་གཞུག་དེ་ཉམས་ཟེན་པས་མི་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་ངོ་བོ་མཆོན་ཞིང་བསྐྱུང་བའི་བྱ་བ་བྱེད་མི་རྩམ། སེམས་ཤུགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྩས་ཤུགས་འདོན་རྩས་ཀྱང་དེ་ནི་ཕྱི་ནས་ཐེབས་པའི་སྤྱིན་བདག་ཡག་པོ་ཞིག་དང་ཁྱད་མེད་ཡིན། གནད་དོན་འདི་ཆོར་བསམས་ཆོ་གཤམ་གྱི་ལས་འགན་ནམས་མ་བསྐྱབས་ཐབས་མེད་ཅིག་རེད།

༡ གང་མང་ཉན་དུ་འབྱུག་དགོས་པ།

སྐད་ཡིག་འབྲི་སྒྲོག་བཤད་གསུམ་གྱི་རྩ་བ་པ་གོང་མ་གསུམ་སྤྱི་དང་ལྟག་པར་དུ་བཤད་པའི་རྩ་བ་པའི་རྩ་བ་ནི་ཉན་པའི་རྩ་བ་པ་ལེགས་མིན་ལ་གང་ཙམ་བཞུགས་པ་ཡིན། བྱེས་སུ་ཡོད་པའི་བོད་ཤུག་ཆོར་བྱའི་ཁོར་ཡུག་གིས་བྱིན་པའི་ཉན་བྱའི་གོ་སྐབས་ནམས་ཤུགས་ཆེ་བ་མི་རིགས་གཞན་གྱི་སྐད་ཁོན་ཡིན་པས་ན། ལྷན་དུ་རང་ཉིད་གནས་སའི་ས་ཆ་སློབ་གྲྭ་དང་འཛིན་ཁང་ཡན་ཆད་རང་མི་རིགས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཏུ་བསྐྱུར་ཐབས་

བོད་ཀྱི་མིང་ཐུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་དེ།

ཀྱིས་བོད་སྐད་གཙང་མ་དང་བོད་གཞས་སོགས་གང་མང་ཉན་ཏུ་འདུག་དགོས། ཉན་
པའི་རྒྱས་པར་བྱང་ཚུབ་པའི་དབང་གིས་རི་ལྟར་བཤད་དགོས་མིན་གྱི་རྒྱས་པ་དེ་ངམ་
ངམ་ཤུགས་ཀྱིས་ཤེས་པ་ཞིག་བཟོ་དགོས།

༡ གང་མང་བཤད་ཏུ་འདུག་དགོས།

ལས་སྒྲ་པོའི་སྒོ་ནས་འབྲི་ཕྱོག་གཉིས་སྤྱད་དག་པོ་ཞིག་ཤེས་མིན་ཡང་ཉན་པ་དང་
བཤད་པའི་རྒྱས་པར་བྱང་ཚུབ་མིན་ལ་རག་ལས་ཤུགས་ཆེ་བས་ན། ཞར་དང་ཞོར་ལ་
འཛིན་གྱའི་གནས་ཚད་དང་མཐུན་པའི་བཞེད་བྱ་སྒྲ་ཆོགས་པའི་ཐོག་འཛིན་གྱའི་
གཏམ་བཤད་དང་། འཛིན་གྲོགས་ནང་ཁུལ་གྲོས་བསྟར། སྒོ་བ་ཚན་ནང་ཡོད་པའི་སྤྱང་
ནམས་སྒོས་མེད་ཁར། བསྐྱབ་སྟོན་པའི་སྟོལ་རྒྱན་དང་དེང་ཏུས་ཀྱི་སྤྱང་གཏམ། བོད་
པའི་སྤྱི་ཆོགས་དང་འབྲེལ་བའི་གསར་འགྱུར་གཏམ་བཤད། བྱིས་པ་སོ་སོའི་མི་ཆེའི་
ལོ་རྒྱུས། ཇི་བ་ཇིས་ལན་སོགས་རི་ཙམ་མང་བ་བྱེད་ཏུ་འདུག་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་བཤད་
ཅུལ་དོད་ཏུ་འགྲོ་བ་ཆོས་ཉིད་ཡིན་པས་འདྲིར་ཡང་ཤུགས་རྒྱག་དགོས།

༡ གང་མང་སྒྲོག་ཏུ་འདུག་དགོས།

གདན་ས་དང་བཤད་གྲྭ་ཁག་ལ་ཞུགས་ཤིང་ཉན་མཚན་དབྱེར་མེད་སྒྲོག་པ་ཐོས་བསམ་
ལ་འབྲངས་པ་ནམས་སྤྱད་པའི་ང་ཆོའི་སྤྱི་ཆོགས་ནང་དཔེ་དེབ་སྒྲོག་པའི་སྟོལ་བཟང་
དེ་སྤར་ཡང་ཡོད་ཆོད་མི་འདུག་ལ་དེང་ཡང་ཞན་ཆོད་རེད། ང་ཆོའི་ན་གཞོན་ཆོ་རུབ་
ཕྱོགས་པའི་ལད་མོ་སྒྲོ་བར་དགའ་ཞིང་མཁས་པ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་། སྒོག་རྩལ་ས་ལ་བྱུང་
པ་ལྟར་སྟོལ་ངན་གང་ཡིན་དེ་དག་ནི་ངམ་ངམ་ཤུགས་ཀྱིས་འབྱར་ཞིང་། དཔེ་དེབ་

འབྲི་ལྷོག་གིས་མཆོན་མིག་དཔེ་བཟང་པོ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་སྤང་རྒྱུ་ཡོད་ཀྱང་དུག་སྒྲུལ་
གྱིས་སྤྱི་ཅིའི་དྲི་ཆོར་བ་ལྟར་དེ་དག་ལས་རྒྱང་དུ་འབྱོལ་བར་བྱེད། དེས་ན་ང་ཆོའི་མི་
རིགས་འདིར་དཔེ་ལྷོག་གི་སྦྱོང་བརྟེན་སྦྱོང་རྒྱུ་འདི་ནི་ཁག་ཅམ་ཡོད་ལ། འབད་ཚུལ་
ཡོད་དགུ་བཞེན་ནས་གཤེས་ཀར་འཇགས་པ་ཞིག་བྱང་ན་གཟི་བརྗིད་ལྡན་པའི་ལས་
འགུལ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

གོ་སྟོབས་སྤེལ་ཕྱིར་དེབ་མང་ཅམ་བཟླག་དགོས་པ་དང་ཡང་ལྷོག་བཟང་པོ་
འབྱུང་བའི་ཆེད་དུ་ཅིང་ཐང་སོགས་མཐོངས་ཡངས་སར་སྐྱད་གསང་མཐོན་པོས་ཡི་
གེ་བཟླགས་ན་སྤང་སྒྲུབ་དག་པོ་དང་གཅོད་མཆམས་མ་ནོར་བ་སོགས་ཀྱི་དགེ་མཚན་
ཡོད་པས་ལྷོག་པ་པོ་ཡང་རིམ་གྱིས་ལྷོག་པའི་སྒོ་བ་འཕེལ་བ་ཡིན། དེ་བཞིན་འདྲི་ན་
གྲུའི་ནང་སོགས་ཆོགས་དབུས་སུ་ཡིག་ལྷོག་གི་སྦྱོང་བརྟེན་ཡང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་སྤང་
དགོས་པ་མཁྱེན་གསལ་རེད།

བཟླག་བྱ་ཡང་གཅིག་ནས་རྒྱུ་མཆན་ལྡན་པའི་སྟོན་སྐད་ཡིག་འགྲོ་སྤངས་
ཤེས་ཕྱིར་སྤེལ་རྟགས་དག་གསུམ་སོགས་བརྟེན་གྱི་གཞུང་དག་ལྷོག་ཏུ་འཇུག་དགོས་
ལ། རྒྱབ་མཐའ་སྐྱམ་པོ་ཅམ་དུ་མ་ལུས་པའི་ཆེད་ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བརྟེན་ལས་
གཞན་པའི་དཔེ་དེབ་མང་པོ་ལྷོག་ཏུ་འཇུག་དགོས། ལྷག་པར་དུ་རང་གི་ཆོག་མཛོད་^[4]
ཕྱག་པོ་དང་སྐད་ཆའི་སྒྲུ་ཆལ་གྱི་གནད་ཤེས་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲུ་ཆལ་ཚོམ་རིག་གང་མང་
ལྷོག་ཏུ་འཇུག་དགོས་པ་ཡིན། དེ་ལྟའི་སྦྱོང་བརྟེན་མི་དམན་པ་ཞིག་སྦྱོང་སྐབ་ན་དལ་
གྱིས་སྒོ་བ་མའི་རྒྱུད་ལ་དཀའ་ཆོགས་མེད་པའི་ཐོག་ནས་བརྟེན་བྱ་རྒྱུ་དེ་དག་གཉིས་
ཀའི་བྱོ་བ་མྱོང་བའི་རུས་པ་ཞིག་སྤེལ་ངེས་ལ། དེའི་ཆོ་དཔེ་མ་ལྷོག་ཅིས་བཀག་ཀྱང་
མི་ཁོག་པའི་གནས་སྐབས་ཤིག་བྱུང་ན་དེ་ཆོ་དགེ་རྒྱན་གྱི་དམིགས་ལུལ་རྒྱབ་པ་རེད།

[4] འདིར་སྒོ་བ་མ་རང་གི་ཆོག་གི་ཤེས་ཆད་དམ་མིང་ཆོག་ཕྱག་ཆད་ལ་གོ་དགོས།

༡ གང་མང་འབྲི་བ་འབྲུག་དགོས།

བཅན་གྱིས་ནང་དུ་འདས་པའི་མི་ལོ་ ༥༥ རིང་ལ་ང་ཚོའི་སློབ་སྦྱོང་སྦྱོང་སྦྱངས་ཀྱི་ངོས་ནས་འཐུས་ཤོར་ཆེ་ཤོས་གཅིག་གནས་འདིར་ཤོར་ཡོད་པ་གསལ་བར་རྟོགས་ཤིང་། དེང་སྐབས་འགྱུར་བ་ཅུང་ཟད་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ཀྱང་ད་དུང་ཡང་ཕྱིན་པ་ལས་འགོ་རྒྱ་མང་བ་ཡོད་པ་ནི་མངོན་སུམ་རེད། སྤྱིར་ཉན་བཤད་སློག་འབྲི་བཞི་པོ་ཕན་ཚུན་འཕྲེལ་བ་ཡོད་པས་སྡུ་མ་སྡུ་མ་ཇི་ཅམ་ལེགས་པ་ཡོད་ན་ཕྱི་མ་ཕྱི་མའི་རྒྱས་རྩལ་རྒྱས་པར་ཆོགས་ཚུང་བ་དང་སྤྱི་དག་པ་སོགས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ཡོད་ངེས་ཀྱང་། ཉན་རྩལ་སོགས་དཔྱིས་ཕྱིན་པ་ཞིག་ཡོང་བར་དེ་དག་ནང་གསེས་སོ་སོར་ཤུགས་དགོས་པ་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེ།

སྤྱན་དག་མེ་ལོང་ནང་། རྣམ་པར་སྦྱོར་བ་མི་དམན་པ། སྤྱན་དག་སྤྱན་སྤྱན་ཆོགས་པའི་རྒྱ། ཞེས་གསུངས་པ་ཡང་ཚུམ་ལེགས་པོ་འབྲི་ཤེས་པ་ཞིག་ཆགས་པར་འབྲི་བའི་སྦྱོང་བརྟུན་མི་དམན་པ་ཞིག་སྤྱོད་དུ་འགྲོ་དགོས་པའི་དོན་ཡིན་པ་མཁྱེན་གསལ་དང་། དེས་ན་ཉན་བཤད་སློག་འབྲི་བཞི་པོ་སོ་སོར་ཇི་ཅམ་ཤུགས་ཆེ་བ་བརྒྱབས་པ་དེ་ཅམ་གྱིས་དེ་དང་དེའི་རྒྱས་རྩལ་གོང་མཐོར་འཕྲེལ་བ་ཡིན་མོད། ང་ཚོའི་དམའ་འབྲིང་མཐོ་གསུམ་གྱི་སློབ་གྲུའི་ནང་ད་ལྟ་ཡང་འབྲི་བའི་སྦྱོང་བརྟུན་ཞན་པོ་ཡོད་པས་འདྲིན་རིམ་བརྟུ་གཉིས་ཐོན་ཟིན་པའི་ནང་དུ་ཡང་བོད་ཡིག་ཐོག་ནས་བརྟུན་ཏུ་འགྲོས་དང་མཐུན་ཞིང་དག་སྒྲེབ་མ་ཞོར་བའི་སྤྱན་ལྷ་མུང་མུང་གོ་བརྟུན་འཕྲོད་ངེས་ཤིག་འབྲི་མ་སྤྱོད་མཁན་མང་དག་ཅིག་ཡོད་པ་ཀྱང་གྱིས་མཁྱེན་གསལ་རེད། དེས་ན་ཉན་རེའི་སློབ་ཁྲིད་སྐབས་ངེས་པར་དུ་ཟིན་བྱིས་དང་མཆན་བྱ་འདེབས་སུ་འབྲུག་དགོས་པ་དང་། སློབ་མ་མང་བའི་འདྲིན་གྱི་ཡིན་ན་དགེ་ཆུན་རྣམ་པས་ཉན་ལྟར་སློབ་སྤྱུག་གི་ཚུམ་ཚང་མར་ཞིབ་ཆགས་པོའི་ལྷ་དག་གནང་རྒྱ་ནི་དུས་དང་རྒྱས་པ་གང་ཐད་ནས་འདང་ཐབས་མེད་པས་ཤིན་ཏུ་དགའ་བ་ཞིག་ཡིན་མོད། འོན་ཀྱང་ནང་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་

གངས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་སྤང་སྤྱོད་ཕྱོགས་ཐད་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་མི་རིགས་གསོན་ཐབས་ཞེས་བྱ་བ།

མེད་ཅམ་ལས་གཟེགས་མ་ཐུབ་རུང་སློབ་ཁྲིད་ཟིན་བྲིས་དང་མཆན་བྱ་རྒྱན་དུ་འདེབས་
སུ་འཇུག་དགོས་པའི་ཐོག་ལ། ཉིན་ཤོ་རྒྱན་སྤྱོད་ཡིག་རིགས་སོགས་ཞུར་དང་ཞོར་ལ་
བྲི་རུ་འཇུག་དགོས་པ་ནི་འབྲི་ཚུལ་དང་། སློབ་བ། སློབས་པ་གསུམ་ཀ་འཕེལ་བའི་རྒྱར་
མཐོང་བས་གནས་འདིར་ནན་ཏན་མཛོད་དགོས།

༡༽ ལ་མའི་གནང་སྒྲིལ་ཁག

སྤྱིར་པ་མ་གཉིས་ནི་སྤྱ་གྲུའི་མི་ཆེའི་ནང་གི་དགེ་རྒན་དང་པོ་ཡིན་པ་ཡོངས་གྲགས་
དང་། ལྷག་པར་ད་བར་གྱི་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་མཆོན་ན་སྤྱ་གྲུས་རང་གི་པ་མ་གཉིས་
སྤྱིང་ཉེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པས་པ་མའི་སློབ་གསོ་ལ་ཉན་སྒྲིལ་ཞིང་། ཉིན་ཞག་སྤྱག་གཅིག་གི་
ནང་ལ་པ་མས་གང་བྱེད་པ་དེར་མིག་དཔེ་དང་ལད་མོ་བྱེད་པས་ན། ཆེ་སྤྱོན་ལས་ཀྱིས་
མནར་བ་འགའ་རེ་ལས་གཞན་དུ་མ་འོངས་པར་རང་གི་སྤྱ་གྲུ་དེའི་ནང་བསམ་པའི་
འཁྲེང་བཟོ་དང་བྱིའི་ལུས་ངག་གི་ཀྱན་སྤྱོད་དག་གང་འདྲ་ཞིག་ཆགས་མིན་པ་མ་རང་
ཉིད་ཀྱི་སྒྲོག་སུམ་གྱི་ཀྱན་སྤྱོད་སྤྱོད་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཤིན་ཏུ་ཆེ། དེ་བཞིན་སྤྱ་གྲུའི་
ད་ལྟའི་ཉིན་རེའི་ཀྱན་སྤྱོད་དང་མ་འོངས་པའི་མདུན་ལམ་འཛིན་ཕྱོགས་ཐད་པ་མས་
ལེགས་ཉེས་སྤང་དོར་གྱི་སློབ་སྦྱོན་བྱེད་ཕྱོགས་དང་ཡང་འབྲེལ་བ་ཆེས་ཟབ་པས་ན། པ་
མ་ཆོར་ཡང་མ་འོངས་པའི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་དབང་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་འགན་
ཤིན་ཏུ་ལྗེ་མོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་མཁྱེན་པའི་སྒྲོ་ནས་ངེས་པར་གཟབ་ནན་གནང་དགོས།

གོང་སྒྲས་དེ་དག་སྤྱགས་ལ་འཇགས་པའི་ཐོག་ནས་ད་ལྟ་ཆོར་འཕྲད་བཞིན་
པའི་སྐད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་དཀའ་ངལ་དེ་དག་སེལ་ཆེད་དུ་པ་མ་རྣམས་པའི་ངོས་
ནས་གནང་སྒྲོ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ཡོད་པས་རིམ་པར་ཁྱ་ན།

མི་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་རང་གི་མི་རིགས་དེར་ཞེན་དང་ཤ་ཆ་རྣལ་མ་ཞིག་

ཡོད་ན་རང་སྐྱེར་གྱི་ཡོད་ཚད་མི་རིགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྒྲོས་གཏོང་བྱེད་པ་དང་། ལ་ཞེན་
དེ་མེད་ན་རང་སྐྱེར་གྱི་སྒྲོ་གོས་གཏམ་གསུམ་ལ་ཕན་པའི་ཁེ་བོགས་ཤིག་མེད་ན། མི་
རིགས་ཀྱི་ལས་འགན་བསྐྱབ་བྱེད་པའི་རྒྱུ་པ་དང་སྒྲོ་བས་ཤུགས་གང་འདྲ་ཡོད་ཅུང་
ཕན་མི་ཐོགས་པ་ཞིག་ཏུ་ཐག་ཆོད་པ་རེད། དེས་ན་ཆུང་དུས་ནས་མི་རིགས་ཀྱི་ལ་རྒྱ་
དང་འབྲེལ་བའི་སྒྲོ་བ་གསེས་སྒྲོ་དུ་མ་ནས་གཏོང་དགོས།

དེ་དང་ཆབས་ཅིག་ཏུ་རྒྱ་ནག་གཏན་ཀྱན་སྒྱུད་བཟང་པོ་དང་ཤེས་རིག་ཡར་རྒྱས་
ཀྱི་ཆེད་དུ་བསྐྱབ་བྱ་ཡང་ཡང་ན་ན་ཏན་ཏན་གྱིས་རྒྱག་དགོས་པ་ཡིན། ང་ཚོའི་སྤྱི་ཚོགས་
ཀྱི་ནང་ལ་ཕ་མ་དང་ཀུན་པ་མང་པོས་མ་འོངས་པར་མི་ལྷག་བསམ་དང་འཛོན་ཐང་
ཡོད་མཁན་ཞིག་ཆགས་པའི་ཆེད་བཟང་སྒྱུད་དང་ཤེས་ཚད་ལ་ཤུགས་མ་བརྒྱབས་
པར་ཡིག་རྒྱགས་འབྲོད་ཐབས་དང་ཨང་གི་སྒྲུང་ཐབས་སོགས་འཕུལ་སེལ་མགོ་ཐར་
ས་ཞིག་འཚོལ་བའི་བསྐྱབ་བྱ་ཤུགས་ཆེར་རྒྱག་པ་མང་དུ་མཐོང་བཞིན་འདུག་ན། དེ་
ནི་སོ་སོའི་སྤྱ་གུ་ནམས་མ་འོངས་པར་ལག་ཁྱེར་གཟི་བུ་ཤིང་ཞིག་སྟོང་ཞིག་གི་བདག་
པོ་བཟོ་ཐབས་དང་། ན་གཞོན་ལས་མེད་ཅིག་བཟོ་ཐབས། རང་གཞན་སྤྱོད་ལ་ཡང་ཕན་
ཐོགས་མེད་པའི་མི་ཞིག་བཟོ་ཐབས་ཅུ་མ་རེད།

དེ་དག་གཞིར་བཞག་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱ་དཔེ་ཡིག་གི་རྒྱུ་པ་སྤེལ་བའི་ཕྱིར་རྒྱ་
དུ་རང་གི་ཕ་རྒྱུད་ནང་ཡོད་པའི་སྒྲོག་བརྟན། སྒྲོས་གར། སྤྱོད་གཞན། གསར་འགྱུར་
སོགས་ཉན་དུ་འདུག་གལ་ཆེ་བ་དང་། དེ་ལྟའི་མཐུན་ཆུན་མ་འཛོམས་ཀྱང་སོ་སོའི་
ཁྱིམ་ཚང་གི་ནང་དུ་ཕ་མ་ཀུན་རབས་ཆོས་སོ་སོའི་ངོས་ནས་ཀྱང་ངེས་པར་དུ་བོད་
རྒྱུད་གཙང་མ་བཤད་དགོས་པ་སྒྲོས་མེད་དང་། དེ་བཞིན་གཞོན་རབས་ཆོར་ཡང་ངེས་
པར་བོད་རྒྱུད་གཙང་མ་བཤད་དུ་འདུག་དགོས། མ་ཟད་བོད་ཡིག་ནང་ཡོད་པའི་རྒྱུང་
དཔེ། བོད་ཀྱི་རྒྱ་དཔེ་ཡིག་ཐོག་ཡོད་པའི་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གསར་འགྱུར། བསྐྱབ་
བྱ། གཏམ་དཔེ་སོགས་སྒྲོག་ཏུ་འདུག་དགོས་པ་དང་། རོ་དཔ་དང་རྒྱུང་འཕྲིན་ནང་གི་

འཕྲིན་དང་མཆན། ཉིན་མོ། མགོན་ཤོག་ཡན་བོད་ཡིག་གི་ནང་གི་རྩ་འདྲུག་དགོས།

༤༽ བོད་རིགས་ཀྱི་གནད་སྒྲིག་ཁག

ལོ་ཆུག་གཞོན་དང་། རྒྱ་དང་དབང་ཡོད་མཁན་དང་མེད་མཁན། ཤེས་ཡོན་དང་ལག་
ཁྱེར་ཡོད་མཁན་དང་མེད་མཁན། སྐྱེས་པ་བྱུང་མེད། སྐྱེ་བོ་སེར་མོ་བ་གང་དང་སྐྱེ་
ཡིན་ཡང་རྩང་བྱུང་མེད་པར། གང་ལྟར་རང་ཉིད་བོད་མི་རིགས་འདི་རང་གི་ངོ་བོ་མ་
བརྒྱགས་པར་མི་རིགས་གཞན་དང་འབྲ་མཉམ་དུ་གླིང་འདིར་འཛོལ་དོད་མཁན་ཞིག་
ཡིན་ན། རང་ཉིད་གསོན་པོར་གནས་པའི་འཛོལ་བཞེན་ཉག་གཅིག་དུ་གྱུར་པ། བོད་པའི་
རིག་གཞུང་དང་། དེ་ལས་བྱུང་བའི་ལེགས་བྱུང་། ཡུལ་གྱི་གོམས་པའི་གཤེས་ལུགས།
དེ་དག་གནས་པའི་བཞེན་རིན་ཐང་ཅན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཡིག་བཅས་གསོན་པོར་གནས་
དགོས་ལ། དེའི་ཆེད་དུ་རྒྱུན་དུ་འཛོལ་བའི་ནང་བོད་རིགས་ནང་ཁུལ་དུ་སྒྲགས་རྒྱུ་
ཀྱི་གཡའ་མེད་པའི་བོད་རྒྱུད་གཙང་མ་བཤད་དགོས་པ་དང་། སྤྱི་ཁྱེད་སྐྱེས་རྒྱུ་གྱི་
མགོན་བཟང་དང་བོད་པའི་ཟ་ཁང་ནང་དུ་ཟས་ཀྱི་མངགས་ཐོ་ཡན་ཆད་བོད་ཡིག་གི་
ནང་འབྲི་བའི་འབད་ཚུལ་བྱ་དགོས་པ། དེ་བཞིན་རང་གི་ངོ་བོ་མཆོན་རྩིས་པའི་བོད་
བཟོའི་འོག་འདྲུག་དང་སྟོད་མུང་ཡན་ཆད་ཀྱི་བོད་ཆས་ཀྱི་ནང་པའི་འབད་ཚུལ་བྱ་དགོས་
པ། བོད་ཟས་བཟའ་བ་དང་བོད་པའི་སྐྱ་གཞས་དང་བོད་རྒྱུད་ཀྱི་སྒོག་བརྟན་ལྟ་ཉན་བྱ་
དགོས་པ་ཡིན།

དེ་ལྟར་བྱས་ཏེ་བོད་རིགས་རང་ཉིད་གནས་པའི་ཁྱིམ་ཆང་དང་། ཁྱོད་སྤྱེ། སྤོབ་
ཟུ་དགོན་སྤེ། སོགས་བོད་རིགས་རང་གི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་བསྐྱུན་སྤུབ་ན། བཞེན་ཆོར་
ཡང་བོད་རིགས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཤིག་ངང་གིས་སྐྱེ་ལ། དེའི་མཆོམས་སྐྱེ་རང་གི་རིན་ཐང་
རང་གིས་ཤེས་པ། རང་གི་རིགས་ལ་གཅིས་འདྲིན་གྱི་སྒོ་ཞིག་ཀྱང་སྤེལ་བས་ངེས་པ་ཡིན།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་བྱས་དེབ།

དེ་མིན་མགོ་ཡི་དབུ་འཁྲིད་འགའ་ཞིག་དང་། སློབ་སྦྱི་དང་སློབ་དགེ་འགའ་ཤས། མང་
ཆོག་ས་ཀྱན་གྲས་དང་གཞིན་གྲས་འགའ་ཤས་ཤིག་གིས་ལྷག་བསམ་དང་སེམས་ཤུགས་
ཆེན་པོས་ཉིན་མཆན་མེད་པར་བྱི་ལག་པ་ཆག་པའི་སྐད་ཅམ་བརྒྱབས་རུང་ལྷ་མོའི་
བོད་ཀྱི་གཏམ་དཔེར། རི་ལྷག་པ་ཐག་པས་མི་འདུམ། ཞེས་པ་ལྟར་ང་ཆོག་སོན་པོར་
གནས་རྒྱ་དེ་ཤིན་ཏུ་ཁག་པོར་མཐོང་ངོ་། །

སྐྱེས་པ།

པ་སྐད་ལྟ་མེད་ཀྱན་པས་མ་བཤད་ན། །
པ་སྐད་དག་མོ་གཞིན་པས་ངེ་ལྟར་ཤེས། །
པ་སྐད་ར་མ་ལྷག་གིས་པ་ཡུལ་དང་། །
པ་མེས་རིག་གཞུང་འདྲིན་པར་བྱས་རེ་སྐད། །

ཞེས་པ་འདི་ནི་རྩ་ས་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གིས་རང་མི་རིགས་
ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་དུང་བ་ཟབ་མོས་རྒྱལ་སྤྱིའི་པ་སྐད་ཉིན་མོར་བོད་གངས་ཅན་པའི་
སྐད་ཡིག་སྤང་སྦྱོབ་དང་འབྲེལ་བའི་གཏམ་བཤད་ཅིག་གོ་སྒྲིག་གནང་བའི་ཐོག་
སྐབས་བབ་ཆོག་ས་འདུའི་བརྗོད་བྱ་དང་འབྲེལ་བར་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉམས་ཚུང་དང་
མཐོང་ཚུལ་གཞིར་བཞག་པའི་གཏམ་བཤད་བྱས་པའི་དོན་ཆུན་ལ་ཆོག་གི་སྒྲོས་པ་
རུང་དང་བཅས་བྲིས་པ་འདིས་ཀྱང་བོད་གངས་ཅན་པའི་སྤྲོ་སྒྲིག་ཏུ་གྱུར་པའི་སྐད་
ཡིག་འདི་ཉིད་ཆོ་བསྲིང་བའི་རྒྱུར་གྱུར་ཅིག་ཅིས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༦ ལྷ་ ༥ ཆོས་ ༡༡
ཉིན་སྐྱུར་བའོ། །

བར་འཕྲིན་དང་འབྲེལ་བའི་བོད་སྐད་ཡིག་གི་འཕེལ་རིམ།

དགེ་བཤེས་སློབ་མཆོད་སློབ་ལམ།^[1]

༡༽ བར་འཕྲིན་གྱི་བརྒྱུད་རིམ།

༢༡། བར་འཕྲིན་ཞེས་པའི་ཐ་སྟངས་འདི་དབྱིན་ཡིག་ནང་ IT ཞེས་པའི་བསྟུས་ཆོག་དེར་གོ་(བོད་ནང་ནས་ཆ་འཕྲིན་དང་། ཕྱི་ཕྱོགས་ནས་བར་འཕྲིན་ཞེས་པར་བསྟུར།)དགོས་པས་ཆོགས་རྒྱས་པར Information technology ཞེས་པ་དེ་རེད།

གོ་དོན་མདོར་བསྟུས་ན་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཚུན་གནས་ཚུལ་མཐོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གྱི་ལག་རྩལ་ལམ་རྒྱུ་གཞག་ཅིག་ལ་ཟེར། བར་འཕྲིན(IT) ཅི་གསར་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་མིན་པར་འགྲོ་བ་མིའི་དཔལ་ཡོན་དང་མཉམ་དུ་དར་བ་ཞིག་རེད། དེའི་འཕེལ་རིམ་དབྱེ་བ་བཀར་ན་གཤམ་གསལ་དོན་ཚན་བཞི་རུ་འདུས།

[1] སློན་ལམ་བོད་ཀྱི་བར་འཕྲིན་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་འགན་འཛིན།
✉ mlbodyig@gmail.com

༡ འཕུལ་ལས་ཡར་ཕྱིན་གྱི་དུས་རབས།

ཡེ་སྤུའི་སྟོན་པ་མ་འདས་གོང་གི་ལོ་ ༣༠༠༠ ནས་འདས་རྗེས་ལོ་ ༡༤༥༠ (3000BC-1450AD)བར་ལ་འཕུལ་ཆས་ཡར་ཕྱིན་གྱི་དུས་སྐབས་(Pre-mechanical period) ཞེས་བརྗོད་གྱི་ཡོད།

སྐབས་དེ་དུས་འགོ་བ་མི་རྣམས་ཀྱིས་སྐད་ཡིག་དང་སྐབས་བདེའི་པར་རིས་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཕན་ཚུན་བརྗོད་གྱི་ཡོད། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་དབྱངས་གསལ་དང་། ཤོག་བྲ། སྒྱ་བྲ། དཔེ་དེབ། དཔེ་མཛོད་སོགས་བྱུང་བ་རེད།

རྗེས་སུ་ཨང་གྲངས་གསར་གཏོད་བྱས་རྗེས། རོན་ཕན་སོགས་ཆེས་རིག་འཕུལ་ཆས་ཁག་དར་ཡོད།

༢ འཕུལ་ལས་དུས་རབས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༤༥༠ ནས་ ༡༩༤༠ བར་ལ་འཕུལ་ཆས་དུས་རབས་(Mechanical period) ཞེས་བརྗོད་གྱི་ཡོད།

སྐབས་དེར་འཕུལ་ཆས་གསར་པ་དང་མེས་པོའི་རིགས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆེས་རྒྱག་འཕུལ་ཆས་གསར་གཏོད་བྱས།

འོན་ཀྱང་ཆེས་རྒྱག་འཕུལ་ཆས་དེ་དག་གིས་ཆེས་རྒྱག་སྤངས་རིགས་གཅིག་ལས་མི་སྤྱབ། དཔེར་ན། སྟོམ་ཆེས་དང་འཐེན་ཆེས་གང་རུང་ལས་མཉམ་དུ་ཆེས་རྒྱག་མི་སྤྱབ།

༡. སློག་ལྡན་དུས་རབས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ནས་ ༡༩༥༠ བར་ལ་སློག་ལྡན་འཕུལ་ཆས(Electro-mechanical Period)ཀྱི་དུས་རབས་ཞེས་བརྗོད་གྱི་ཡོད།

སྐབས་དེར་ཐག་རིང་ཁ་པར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་། ཆེས་ཐོག་མའི་སློག་ལྡན(High speed, digital computer(ENIAC))ཅེས་པ་གསར་གཏོང་བྱས། ཐོག་མའི་སློག་ལྡན་ནི་བོངས་ཚད་ཉ་ཅང་ཆེ་བ་ཡིན། སློག་ལྡན་དེར་ཡར་ཕི་ནི་ ༡ དང་རིང་ཚད་ལ་ཕི་ནི་ ༥༠ ཡོད། ཁ་ཞེང་ལ་ཕི་ནི་ ༡ ཡོད། སྤྱི་ཚད་ལ་ཁོ་ན་ ༥ ཡོད།

དེ་ནས་རིམ་བཞིན་སློག་ལྡན་རྒྱ་ཁྱོད་དུ་བཟང་སྟེ་ཆོང་ལས་དང་། བྱིས་དུ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བྱུང་བར་འབད་པ་བྱས།

༢. སློག་རྩལ་དུས་རབས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ནས་ ༡༩༦༡ བར་སློག་རྩལ་དུས་རབས(Electronic Period)ཞེས་འབོད། Vacuum tube ཀྱིས་སློག་རྒྱན(current)དང་སློག་ཤུགས(voltage)སྟངས་འཛིན་བྱེད་པ་དང་། AC ནས་ DC ལ་སྒྱུར་གྱི་ཡོད། སྒྱུར་སྟངས་དེའི་མིང་ལ་Rectification(བསྒྱུར་བཅོས)ཟེར་གྱི་ཡོད། Amplification ཟེར་ན་སློག་རྒྱན་དང་སློག་ཤུགས་སོགས་སྟངས་འཛིན་དང་ཤུགས་ཆེ་རྒྱུ་གཏོང་གི་ཡོད།

Transistor ཞེས་པ་ Semiconductor(ཉི་བའི་རྒྱུ་རྩལ)དར་ནས་འགྲོ་སོང་དང་བོངས་ཚད་ཀྱི་ཆ་ནས་ཉ་ཅང་སྐབས་བདེར་བྱེད་ཡོད། སློག་གི་ལས་ཀ་བྱེད་སྟངས་

བོད་ཀྱི་མིང་ཐུས་ཉམས་ཞིབ་ཏུ་སྒྲུབ་པ་དེ་ལ།

གོང་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། ལྷ་ཆ་འདི་ནི་དུས་ཡུན་རིང་པོར་འཕྲོ་བརྒྱུག་མི་འགོ་
བ་དང་། ཤིན་ཏུ་བརྟན་པོ་ཡོད།

Integrated circuits (IC) IC གཅིག་གི་སྒྲིང་ལ Transistor དང་སློག་གི་ཆ་
ཤས་ས་ཡ་མང་པོ་མཉམ་གནས་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན་སློག་ཤུགས་ཀྱི་འགོ་གྲོན་ཚུང་
བ་མ་ཟད། འཕྲེར་བདེ་བ། ལས་ཀ་མགྱོགས་པོར་བྱ་སྤྱོད་པ། སློག་སློ་རྒྱུ་པ་དང་ཕྱི་བ་
ཏ་ཅང་མགྱོགས་པོར་གྱུར་ཡོད།

- CPU (Central Processing Unit)

CPU ཞེས་པ་ནི་སློག་ཁྲིད་ཀྱི་སྤྱི་ཆས་ཤིག་རེད། དེའི་ལས་ཀ་གཙོ་བོ་ནི་སློག་ཁྲིད་
ཀྱི་སྒྲིང་བརྒྱུ་བཀའ་བཏང་བ་བཞིན་(Arithmetic)མང་རྩིས་དང་། Logic ལས་
ཀ་ རྒྱུ་འདྲེན་(Input)ཕྱིར་འདོན་(OutPut)བཅས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལ་རྩ་བའི་དབྱེ་
བ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཡོད།

༡ **Arithmetic Logic Unit (ALU)**ལྷ་ཆ་མཚན་གོང་བཞིན་ཡིན།

༡ **Control Unit(CU)**ནང་གསོག་(Memory)ནས་བཀའ་རྒྱ་གང་ཡོད་ཀྱི་གསང་
བརྒྱུ་རྣམས་ཡི་གེར་བསྐྱར་ནས་ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དགོས་མཁོ་ཡོད་སྐབས་ ALU
འབོད་སྐུལ་བྱས་ཏེ་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་རེད།

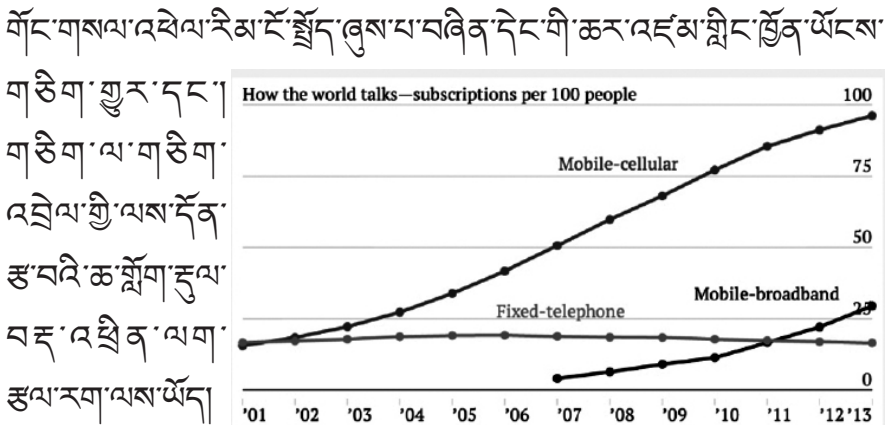
-Internet(དང་རྒྱ)དང་རྒྱ་ནི་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་འབྲེལ་མཐུད་དང་གནས་ཚུལ་མཁོ་
གཏོང་བྱེད་པར་ཏ་ཅང་སྐབས་བདེ་བ་མ་ཟད། དེང་གི་དུས་རབས་སུ་འཛམ་གླིང་ཡོངས་
དང་བས་གཅིག་གྱུར་བཅོས་ཡོད།

Network ཟེར་བ་ནི། ཐག་རིང་གི་རྒྱུད་ལམ་ཁག་ལ་འབྲེལ་མཐུད་བྱེད་པའི་རྒྱུད་
རིམ་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། www (world wide web) ལྟ་བུ།

འབྲེལ་མཐུད་ལ་སློག་སྐྱེད་(Optical)དམ་ཡང་ན་སྐྱེད་མེད་(Wireless)གང་རུང་
བརྒྱུད་ནས་འབྲེལ་མཐུད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

༡༽ དེང་རབས་བརྒྱུན་འཁུར་གྱི་ལྷན་ཁག་གི་འཕེལ་རྒྱས་

༡ བརྒྱུན་འཁུར་གྱི་ལྷན་ཁག་གི་འཕེལ་རྒྱས་

དཔེ་མཆོན་དང་ཕྱི་ཁ་ལ་བརྒྱུན་འཁུར་གྱི་གནས་སྟངས་

འཛམ་གླིང་འདིར་མི་གྲངས་དྲུང་ཕྱུར་ ༥༠ དང་། ཁ་ལ་ཕར་དྲུང་ཕྱུར་ ༤༩ ཡོད། དེ་ཡང་
ལོ་ངོ་ཉེ་གྱུར་ནང་དྲུང་བའི་སྤྱི་ཚོགས་རང་བཞིན་གྱི་བརྒྱུན་འཁུར་གྱི་ལྷན་ཆལ་གྱི་འགྱུར་
བ་ཆེན་པོ་ཞིག་རེད། དེ་ལྟར་ན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོ་བར་མི་བརྒྱུ་ལ་ཁ་ལ་ཕར་གྲངས་ ༧༤
ཐོབ་ཀྱི་ཡོད། མ་འོངས་པར་དེ་ལས་ཀྱང་ཁྱབ་ཆེ་བུ་འགོ་རྒྱུ་རེད།

བོད་ཀྱི་མིང་ལྷན་ཁག་གི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་འཕྲིམས་པ་

དཔེ་མཆོད་གཉིས་པ་དང་ཆུ་བོད་སྤྱོད་གཏོང་མཁན།

འཛམ་གླིང་འདིའི་མི་འཕོར་ཕྱིན་ལྷན་དང་ཆུ་བོད་སྤྱོད་གཏོང་མཁན་དུ་གྱུར་ཡོད།

ལོ།	དང་ཆུ་བོད་སྤྱོད་ གོང་མཁན།	བོད་སྤྱོད་གཏོང་ མཁན་(%)།	འཛམ་གླིང་མི་ འཕོར།	དང་ཆུ་བོད་སྤྱོད་མི་ གཏོང་མཁན།	བོད་སྤྱོད་མཁན་ གསལ་པ་(%)།	བོད་སྤྱོད་མཁན་གསལ་ པའི་བྱེད་པ།	མི་འཕོར་ འབྱུར་པ།
2016*	3,424,971,237	46.1 %	7,432,653,275	4,007,692,038	7.5 %	238,975,082	1.13 %
2015*	3,185,996,155	43.4 %	7,349,472,069	4,183,475,944	7.8 %	229,610,588	1.15 %
2014	2,956,385,569	40.7 %	7,265,785,948	4,309,400,377	8.4 %	227,667,462	1.17 %
2013	2,728,428,107	38 %	7,181,715,139	4,453,287,032	9.4 %	233,691,859	1.19 %
2012	2,494,736,243	35.1 %	7,097,500,453	4,802,764,205	11.8 %	262,778,889	1.2 %
2011	2,231,957,359	31.8 %	7,013,427,062	4,781,469,693	10.3 %	208,754,385	1.21 %
2010	2,023,202,974	29.2 %	6,929,725,043	4,908,522,069	14.5 %	258,798,160	1.22 %
2009	1,766,403,814	25.8 %	6,846,479,521	5,080,075,707	12.1 %	191,338,294	1.22 %
2008	1,575,067,520	23.3 %	6,763,732,379	5,188,665,359	14.7 %	201,840,532	1.23 %
2007	1,373,226,983	20.6 %	6,681,607,320	5,308,380,332	18.1 %	210,310,170	1.23 %
2006	1,162,916,813	17.6 %	6,600,220,247	5,437,303,429	12.9 %	132,815,529	1.24 %
2005	1,038,101,289	15.8 %	6,519,635,250	5,489,534,561	12.8 %	116,773,518	1.24 %

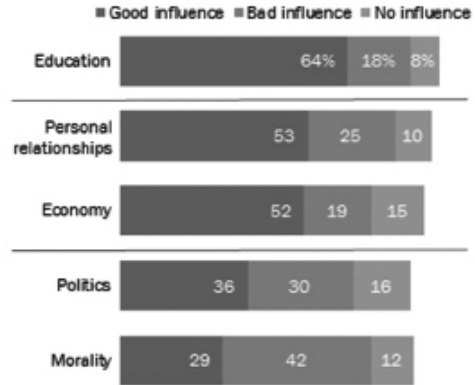
བཟང་འཕྲིམས་ལ་བརྟེན་ནས་གོ་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་འབྲུག་སྤྱོད་ཀྱི་འཕྲིམས་པ་

དང་ཆུ་བོད་སྤྱོད་བཏང་བའི་འབྲུག་སྤྱོད་ཀྱི་ཡལ་ཉེས་གཉིས་ལས་གཤམ་གསལ་རེ་ལྷན་མིག་
བཞིན་ཤེས་ཡོན་ཐད་ལ་གྱུར་འབྲས་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད།

ཡིག་སྐད་འཕེལ་རིམ།

Internet Has Most Positive Influence on Education, Least Positive on Morality

Median saying increasing use of internet has had a ____ on ...*

* Asked in 32 emerging and developing nations.

Source: Spring 2014 Global Attitudes survey, Q75a-e.

ཤེས་ཡོན་ཐད་ལ་བརྒྱ་ཆ་ ༦༤།

འབྲེལ་ལམ་བརྒྱ་ཆ་ ༥༣།

དཔལ་འབྱོར་བརྒྱ་ཆ་ ༥༢།

ཆབ་སྲིད་བརྒྱ་ཆ་ ༣༦།

ཀུན་སྲོད་བརྒྱ་ཆ་ ༢༩།

༡༽ བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་བརྗེ་འཕྲིན་དབར་ཀྱི་འབྲེལ་བ།

གནའ་རབས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་བརྗེ་འཕྲིན།

དུས་རབས་བདུན་པའི་སྐབས་སུ་བོད་ཡིག་དར་བ་ནས་བཟུང་སྤྱིད་འབྱོར་རིག་གསུམ་འཛམ་གླིང་གྱི་མཚུངས་ལྟར་བརྗེ་འཕྲིན་ཐད་ཡར་ཐོན་དང་གསར་གཏོད་རིམ་པ་བྱུང་ཡོད། སོལ་བ་དང་སྒྲག་ཆ། ཤོག་བྲ། རྩོམ་སྐད་སོགས་ལ་བརྗེ་འཕྲིན་ཡིག་གི་རིམ་འཕེལ་བྱས་དང་། ཚེས་རིག་འཕྲུལ་ཆས་ཚུང་ཆགས་ཀྱང་བྱུང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ཅམ་ནས་ཤིང་པར་འཕྲུལ་ལས་དར་སོ་ཆེན་པོ་བྱུང་སྟེ་བོད་

ཀྱི་ཆོས་ལུགས་གཙོ་བོར་གྱུར་བའི་ཡིག་ཆ་ཕོན་ཆེན་དུ་བར་ལྷག་ཡོད་པ་དེ་བཅས་
འཕྲིན་འཁེལ་རིམ་དེའི་གྲུབ་འབྲས་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༤ ཅམ་ནས་བོད་ལ་ཚུ་ཤུགས་སློག་འདོན་མཆོན་པའི་སློག་ལུན་
འབྲུལ་ལས་དར་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྐབས་དེ་དུས་འཛམ་གླིང་འདིར་སློག་ལུན་འབྲུལ་
ལས་ཆེས་མགྲོགས་མྱུར་གྱི་ཡར་རྒྱས་འགོ་བའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ཡིན་ནའང་བོད་ནི་
རྗེས་ལུས་ཀྱི་གས་ཤིག་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ཡགོང་ས་མཆོག་གིས་ཚུ་ཆོད་བཟོ་བཅོས་སོགས་འབྲུལ་
ལས་ཐུགས་སྤང་རྒྱ་ཆེ་གནང་ཡོད། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་ལྷགས་འབྲུ་པར་སྐྱོན་འབྲུལ་
ཆས་དང་། རྩོམ་པར། སྐྱམ་པར། མཚུབ་གཞོན་ལྷགས་པར་ཡོ་ཆས་སོགས་བོད་ཕྱི་ནང་
གཉིས་སུ་དར་ཡོད། དེ་མིན་རྒྱང་འཕྲིན་བརྒྱན་འཕྲིན་སོགས་རིམ་པས་ཡར་རྒྱས་
ཅུང་ཙམ་རེ་ཕྱིན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་ཙམ་ནས་བོད་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་དང་མཉམ་
དུ་སློག་ཁྲད་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་ཀ་འགོ་འཛུགས་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་
རྒྱ་གར་དུ་བྱ་རྒྱ་དར་ཏེ། བཅན་བྱོལ་བོད་མིའི་སྤྱི་ཆོགས་ནང་ཤུགས་རྒྱུན་ཐེབས་པ་
སོགས་སློག་ཁྲད་དང་ཁ་པར་སོགས་ཀྱི་ནང་བོད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་བཅས་འཕྲིན་
བོད་ཕྱི་ནང་གཉིས་སུ་ཡར་རྒྱས་ཅུང་ཙམ་ཕྱིན་ཡོད།

དེང་རབས་བཅས་འཕྲིན་དང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག

དེང་རབས་བཅས་འཕྲིན་ཁྲོད་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ནི་ནར་མ་སོན་པའི་བྱིས་པ་ལྷ་བྱ་ཞིག་
ལས་གང་ཡང་མིན། ང་ཆོར་སྤུ་གྲུ་གསར་པ་སྦྱེས་ན་དགའ་འབོད་བྱེད་པ་བཞིན་
ཡིག་གཟུགས་རེ་འགའ་དང་། ང་ཆོགས་ཉུང་ཙམ་ཡོད་པར་འདོད་སློ་ཁེངས་ནས་
དགའ་འབོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད། སྤུ་གྲུའི་མ་འོངས་པའི་ཁ་ཕྱོགས་ལ་བསམ་སློ་གང་

ཡང་གཏོང་གི་མེད་པའི་ཆོད་ཏུ་སྒྲུང་།

འཛམ་གླིང་འདྲིར་སློག་རྩལ་འཕུལ་ལས་དར་ནས་དེ་རིང་གི་བར་བཅའ་
བྱོལ་གཞུང་གིས་སློག་རྩལ་བན་འཕྲིན་དང་འབྲེལ་བའི་སྲིད་བྱུས་གང་ཡང་གཏན་
འབེབས་བྱས་མེད།

བོད་ཀྱི་སྲིད་འཁྱོར་རིག་གསུམ་འཛམ་གླིང་མི་མང་མཉམ་ཏུ་འགོ་དགོས་
པ་དང་ལྷག་པར་རྒྱུད་ཡིག་གཙོ་བོར་གྱུར་བའི་རིག་གཞུང་བདག་པོ་རྒྱལ་དགོས་
ན་ངེས་པར་ཏུ་བན་འཕྲིན་དང་འབྲེལ་བའི་མི་སྣ་གསོ་སྦྱོང་དང་། སྤྱགས་རྒྱུང་རིང་
པོའི་སྲིད་བྱུས་གཏན་འབེབས་བཟོ་དགོས།

དེ་མིན་སློག་ཁྲད་ལས་རིགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་ཐོན་པ་འགར་སློག་ཁྲད་གསར་
ཉིད་བསྐྱར་གསོ་ཅམ་དང་བྱ་རྒྱུ་ལ་བཟོ་བ་ཅམ་གྱིས་དེང་རབས་བན་འཕྲིན་གྱི་རྒྱུ་
ཟེན་མི་སྲིད།

དེང་རབས་སློག་རྩལ་བན་འཕྲིན་གལ་ཆེ་ཆུང་གོང་གསལ་རེའུ་མིག་ལ་
གཟིགས་ན་གསལ་པོ་ངེས་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱང་དེ་བཞིན་རེད།

བན་འཕྲིན་དང་འབྲེལ་བའི་བོད་ཀྱི་རྒྱུ་ཡིག་གི་ཉེན་ལ།

༡ འཛམ་གླིང་འདྲིར་ཤེས་ཡོན་གྱི་ཐད་ནས་སློག་རྩལ་བན་འཕྲིན་གྱུ་འབྲས་ཆེན་
པོ་ཐོབ་ཡོད་ནའང་བོད་མིར་མཆོན་ན་པན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ད་བར་གང་ཡང་བྱུང་
མེད། དེང་སང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གཙོ་བོར་འཛིན་མཁན་དགོན་སྡེ་དང་ཆན་ཆོན་
རྒྱལ་ས་ཡིན་པ་ལས་གཞོན་སྡེས་ནང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་གི་གསོན་སྤྱགས་ལེགས་
པོ་རྒྱས་མ་སྤུབ་པའི་གནད་དོན་གཅིག་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་འབྲེལ་བན་འཕྲིན་
ལག་རྩལ་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་མ་སྤུབ་པས་ལན།

༡ དཔལ་འབྱོར་ཐད་ནས་ལྷན་ཀོར་ལྟ་བུར་གྱུར་ཡོད་པས་བོད་སྐད་ཡིག་འབྲེལ་བའི་
དཔལ་འབྱོར་ལག་ཆལ་ཆེས་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཡིན། ཁྲོམ་རའི་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་ལས་མེད་ཆགས་དོན་ཡང་གནད་འགག་གཙོ་བོ་ཞིག་རེད་སྟེ།

༡ སྲིད་དོན་ཐད་ནས་བལྟས་ན་དེང་གི་ཆར་ང་དམག་རྒྱལ་པའི་དུས་ཚོད་ཤར་བ་
མ་ཟད་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཏ་ཅང་གཅིགས་ཆེན་བབྱུང་ནས་གསང་གནས་
རྒྱ་འབྱེར་གནས་ཚུལ། གསལ་བསྒྲགས། དམག་དོན་སོགས་ཀྱི་ཐད་ལ་ཆེད་ལས་མི་
སྣ་གསོ་སྦྱོང་འགོ་སོང་ཕོན་ཆེན་གཏོང་གི་ཡོད། བཅན་བྱོལ་གཞུང་གི་ང་རྒྱ་གཏོར་
བརྒྱལ་དང་ཡིག་ཆ་རྒྱ་འབྱེར་གྱི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་བྱུང་ཡང་ཡ་ལན་ཅམ་ཡང་
སློག་ཐུབ་ཀྱི་མེད། དེའི་ཐད་ལ་བསམ་སློབ་ཅམ་གཏོང་གི་ཡོད་མེད་ཐེ་ཆོམ་རེད།

༢ བཅན་བྱོལ་ནང་གི་སློབ་གྲྭ་མང་པོ་ཞིག་གིས་སློག་ལྷན་གྱི་ཆོན་ལུང་འཕྲོགས་བྱས་
ཡོད། འོན་ཀྱང་དེའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཡིག་ཆ་དང་ཁྲུང་མ་འབྲེལ་བ་ཆོར་ལས་ཀ་
རག་ཅམ་གྱི་ཆེད་དུ་རེད། བཅན་བྱོལ་ནང་གི་སློབ་གསོའི་ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་མཁན་
ནམས་ཀྱི་བརྗེ་འཕྲིན་གྱི་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་ལ་ཐུགས་སྣང་མ་གནང་བ་ཡིན་ནམ་
ཡང་ན་རྒྱ་མཚན་གང་ཞིག་ལ་ཐུག་ཡོད།

སྤྱིར་སློབ་སྦྱོང་བྱས་འབྲས་སྤྲོད་ཆ་ཆེན་པོ་ལོན་ཆེད་མང་པོ་ཞིག་གིས་བསམ་
སློབ་གཏོང་གིན་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡིན་ན་དེང་སང་བརྗེ་འཕྲིན་ལག་ཆལ་ཆེད་ལྷན་ཞིག་
ཤེས་ན་སྤྲོད་ཕོགས་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ལོན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

- ༡) ང་ཆོའི་སློབ་གསོའི་ཁ་ཕྱོགས་མ་ནོར་བ་བྱ་རྒྱུ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེ།
- ༢) རྣམ་དཔྱད་ཡོད་པའི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་གསོ་སྦྱོང་།
- ༣) བརྗེ་འཕྲིན་བརྒྱུད་ལམ་དང་འབྲེལ་བའི་སྲིད་བྱུས་གཏོང་རིང་པོ་
གཏན་འབེབས།

༡) སྤྲོད་འགྲེལ་རིག་གསུམ་སོགས་སྡེ་ཆེན་སོར་འབྲེལ་ལས་འཆར་རྒྱ་
ཆེན་པོ་སྤེལ་དགོས།

རང་གི་སྐད་ཡིག་དང་འབྲེལ་བའི་དེང་རབས་བན་འཕྲིན་གྱི་ཁོར་ཕྱག་ལེགས་པོ་
སྤྲོད་དགོས་པ་གནད་གྱི་དོན་པོར་མཐོང་བས་གོང་གསལ་ཆེན་ཉག་དེ་དག་བཤད་
འདོད་བྱུང་།

དེ་ལྟར་མ་བྱུང་ཆེ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་གོམས་གཤིས་ཡོངས་
རྒྱུ་སྤྲུལ་ཟད་ཀྱི་མར་མེ་བཞིན་དུ་རིང་པོ་མི་ཐོགས་པར་འཛམ་གླིང་གོ་ལ་གཅིག་
གུར་གྱི་ཁྲོད་དུ་ཐིམ་ནས་འཆི་རྒྱ་ཉག་གཅིག་རེད། །